



ION CREANGĂ

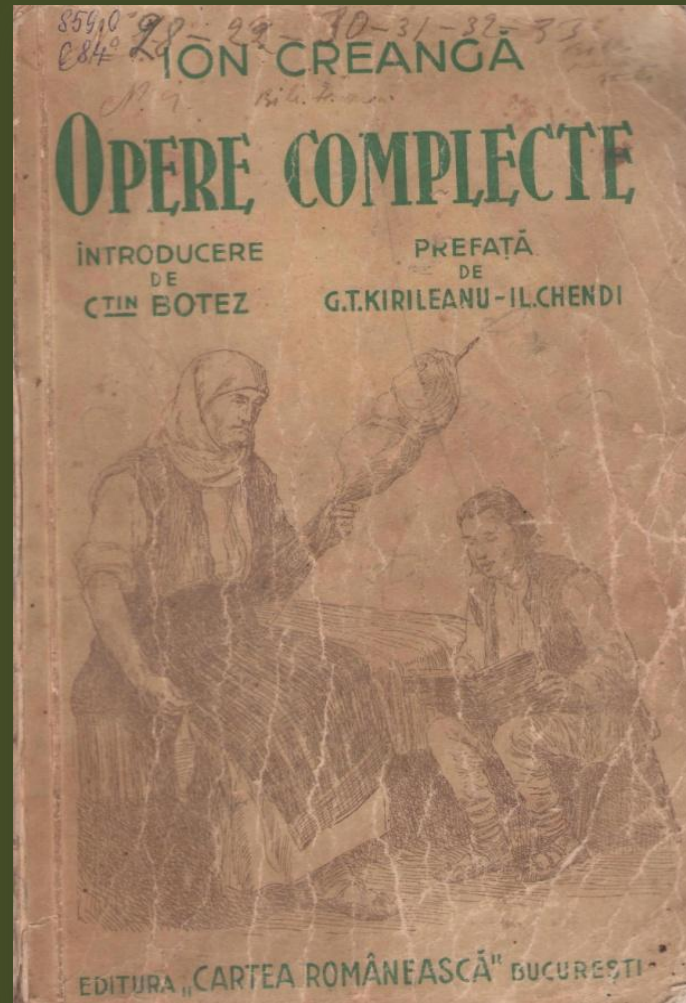
175 de ani de la naștere
(1 martie 1837 - 31 decembrie 1889)



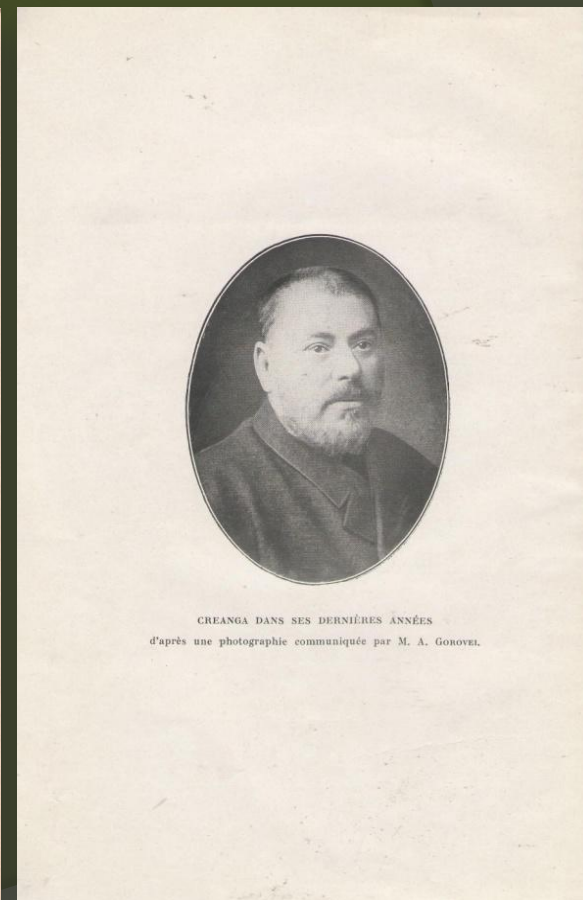
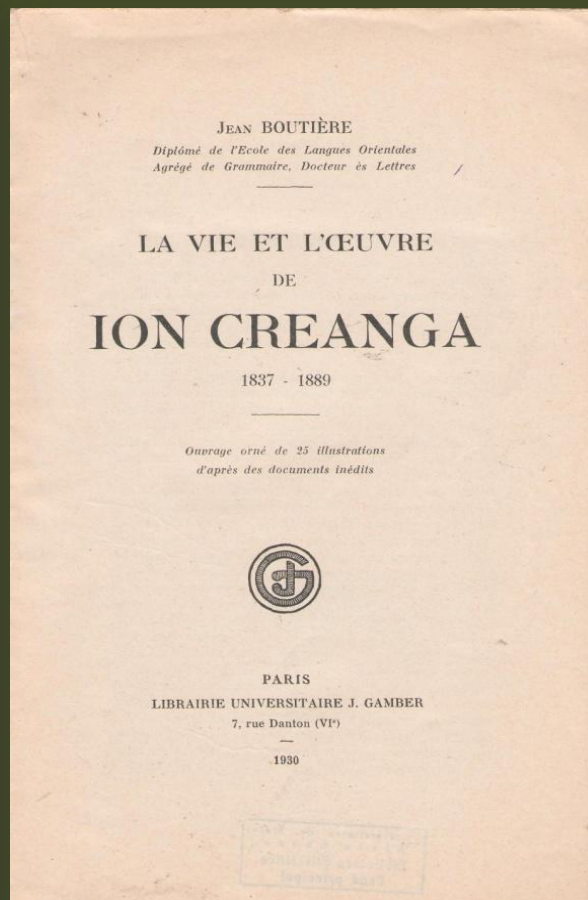
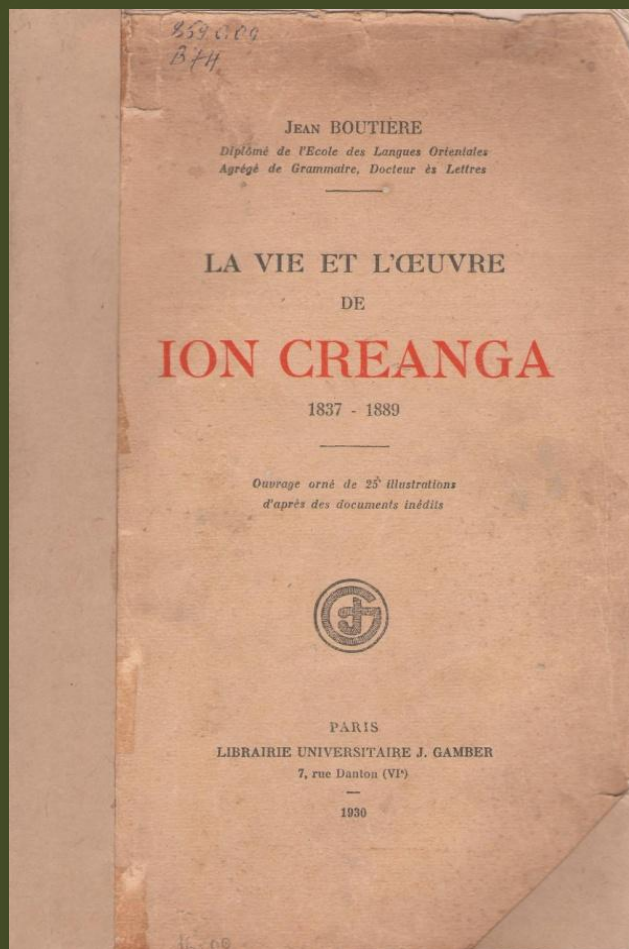
“...opera lui Creangă oglindește stilul de viață al poporului nostru, relevînd ceea ce-l diferențiază de alte popoare, dar și înțelegîndu-l, totodată, în armonia configurației spirituale europene, ca o notă al cărei sunet clar afirmă o individualitate și definește un popor”.

Georghe Ivașcu

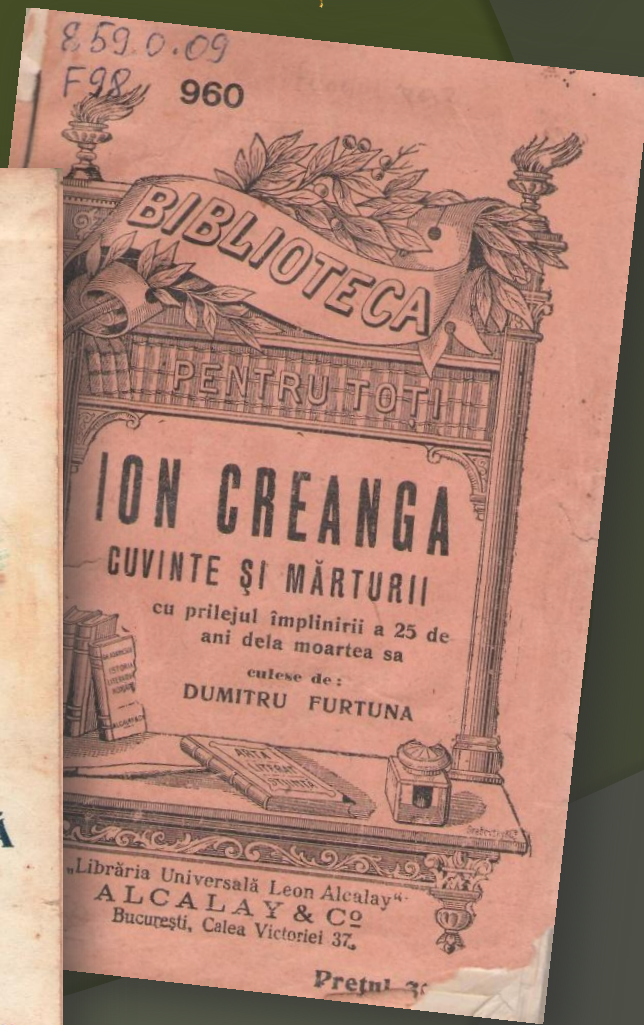
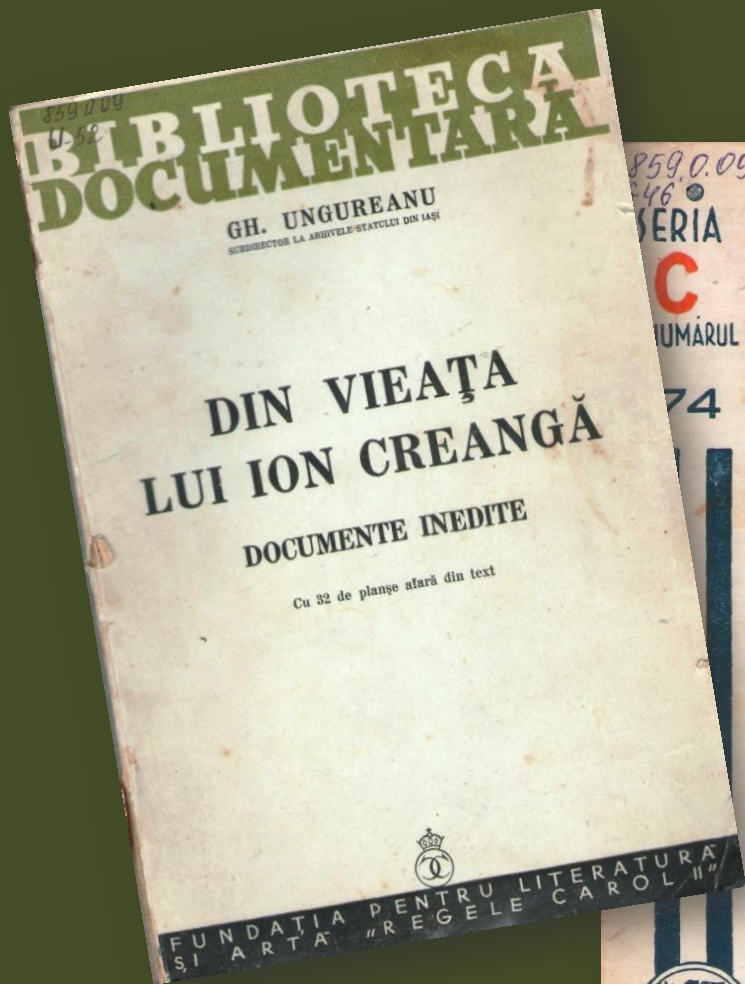
DIN COLECȚIA "CARTE RARĂ"



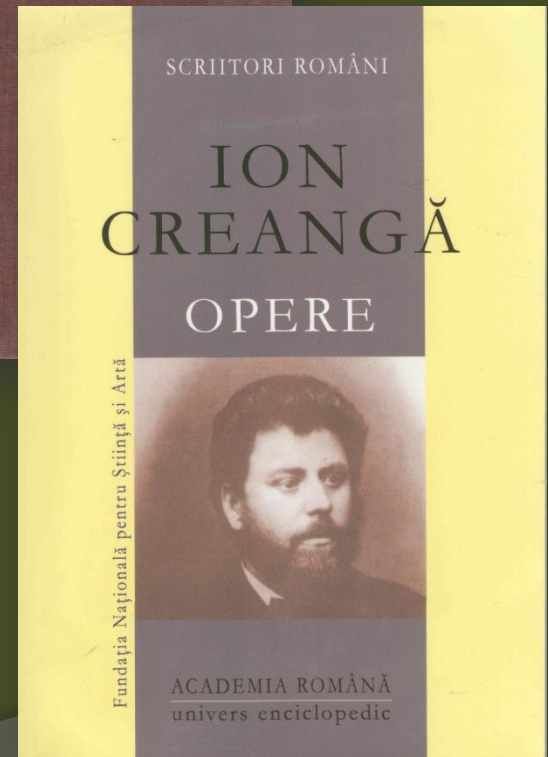
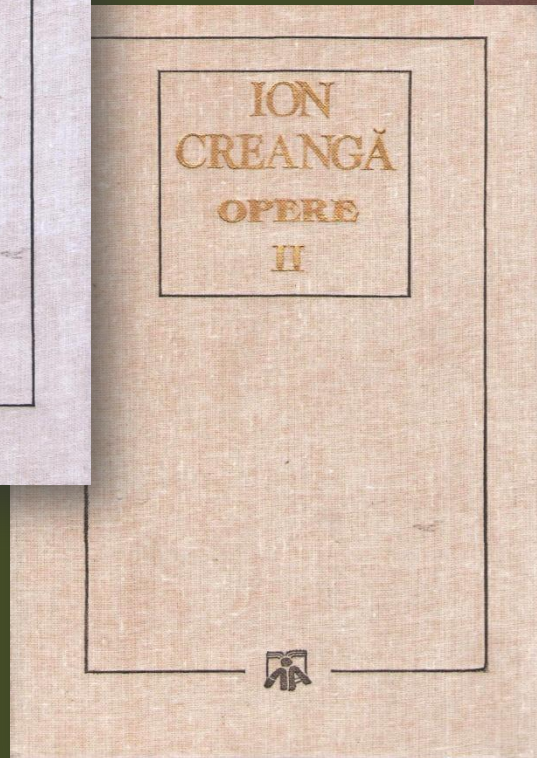
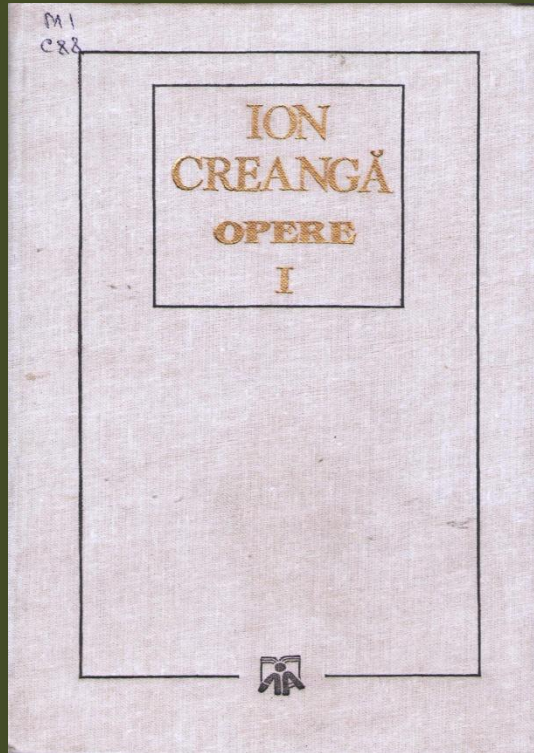
DIN COLECȚIA "CARTE RARĂ"



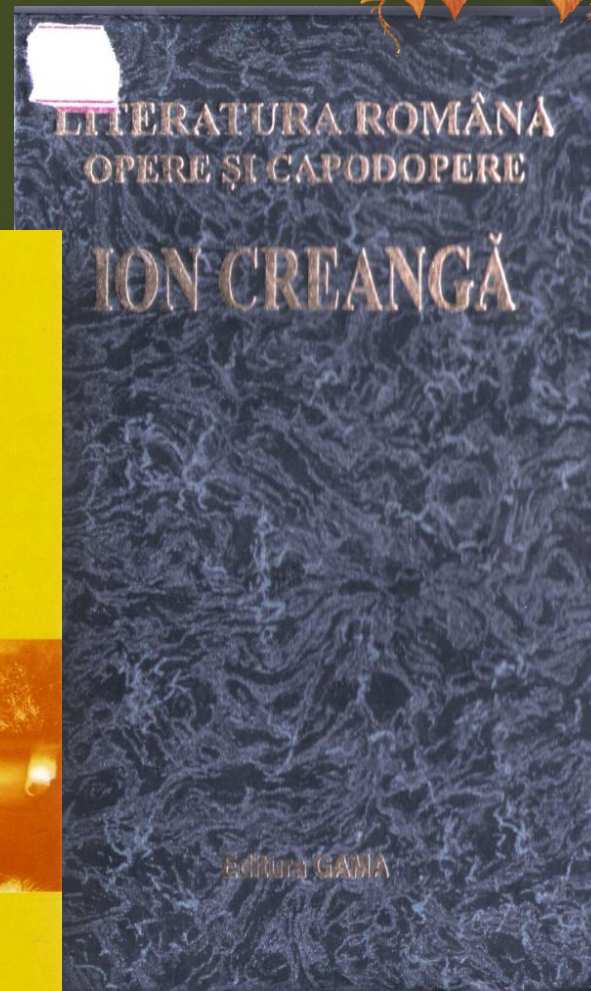
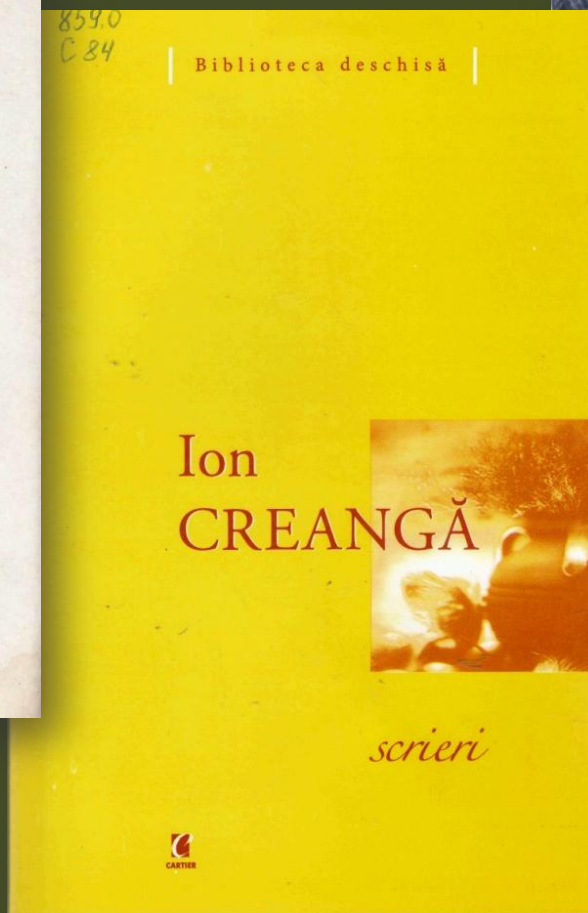
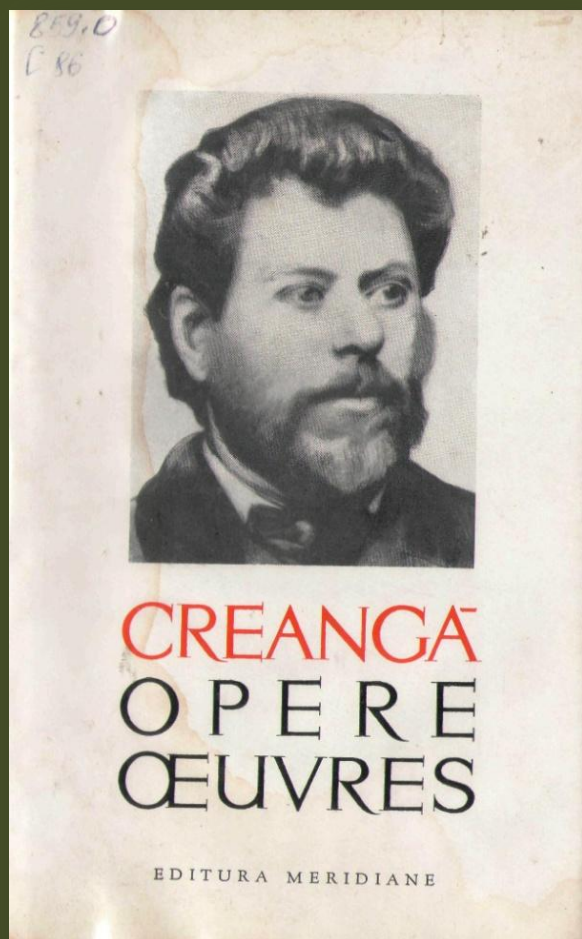
DIN COLECȚIA "CARTE RARĂ"



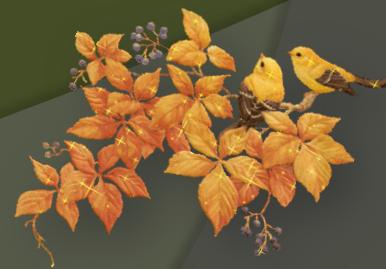
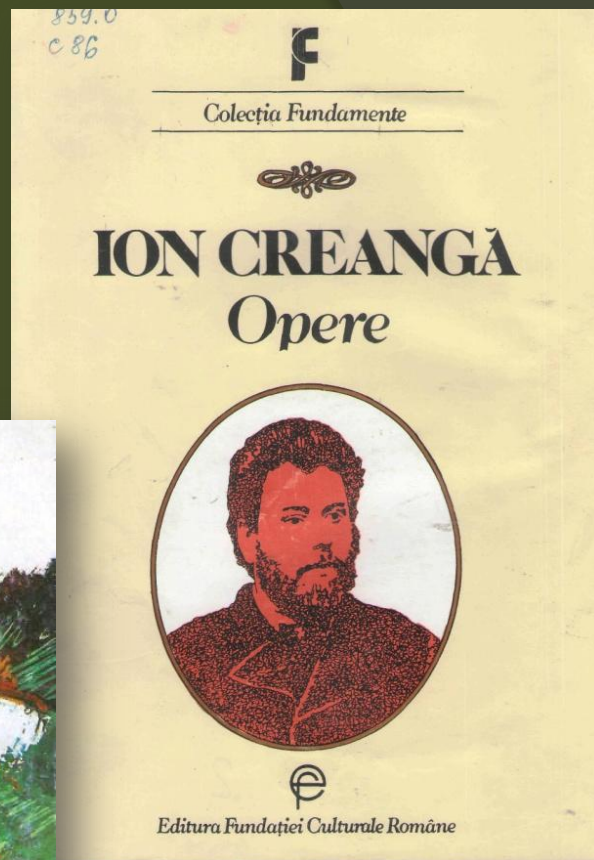
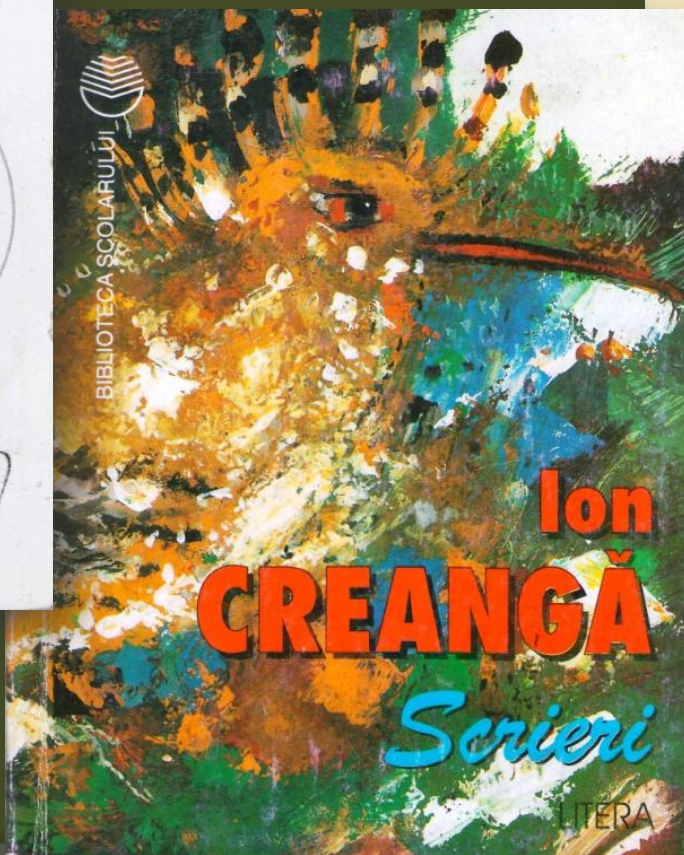
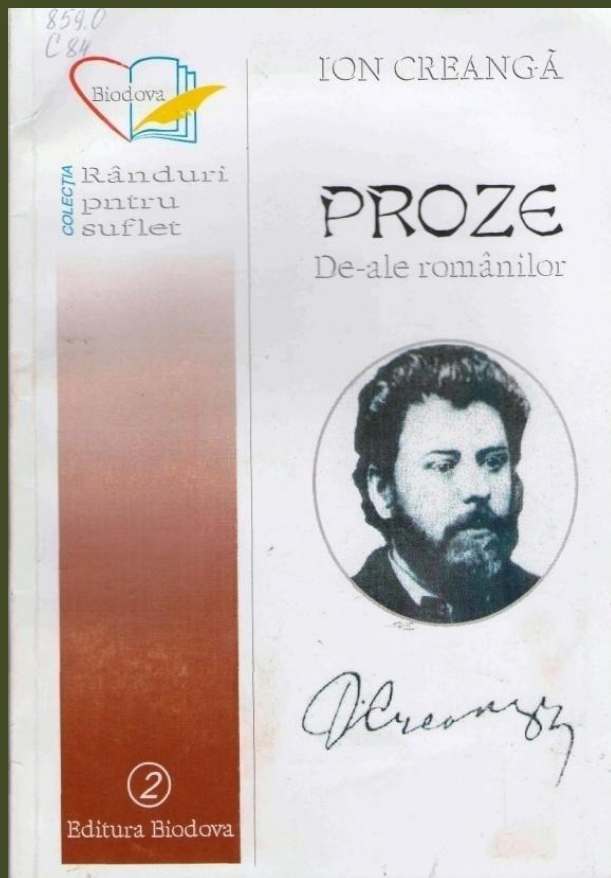
OPERA



OPERA



OPERA





**“Stau cîte odată și-mi aduc aminte ce vremi și
ce oameni mai erau în părțile noastre...”**

Ion Creangă

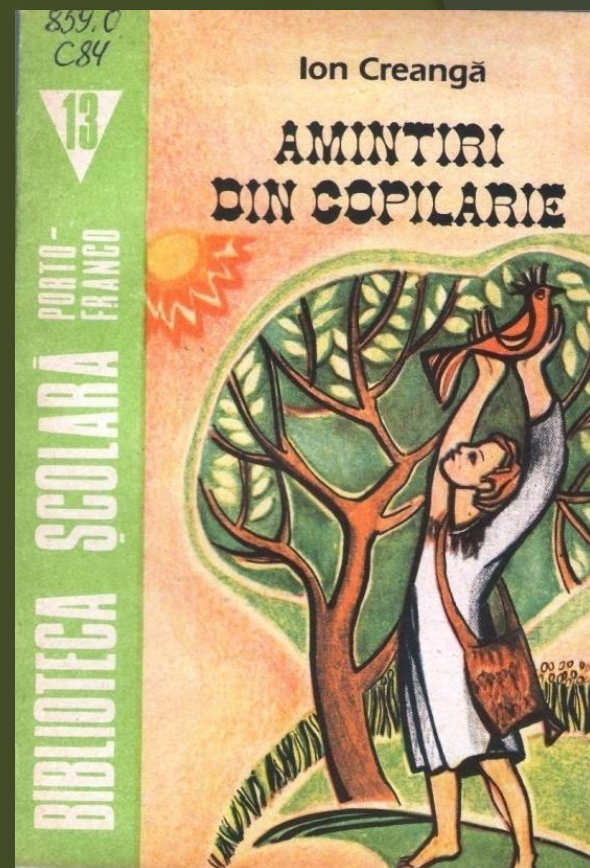
Un ghem de aur, glas de frunză rară,
Răsar încet, cu suflet cald de gând,
Ozana curge limpede și-n seară
Se deapănă-Amintirile-i pe rînd.



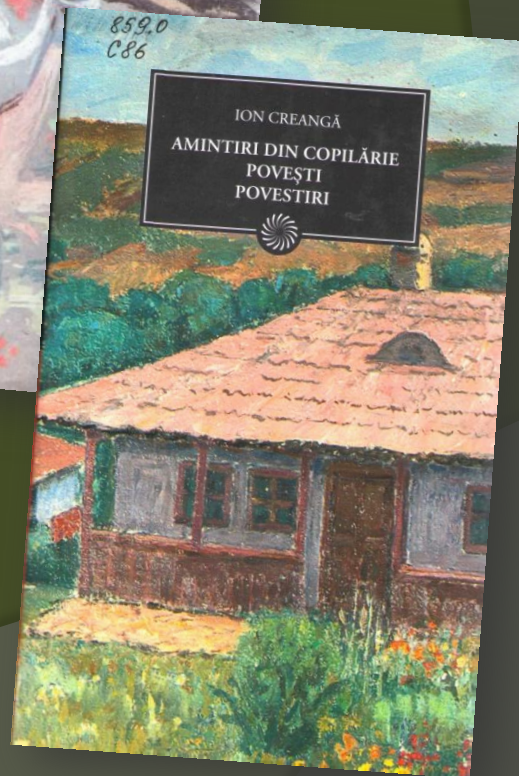
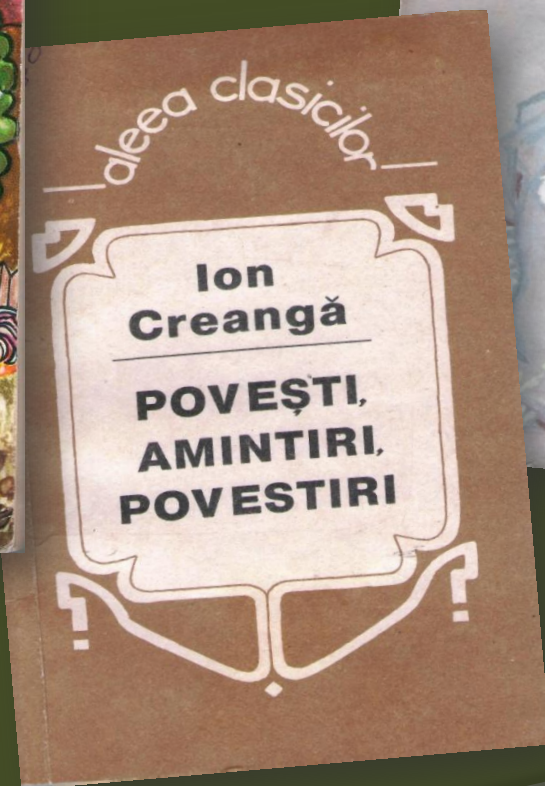
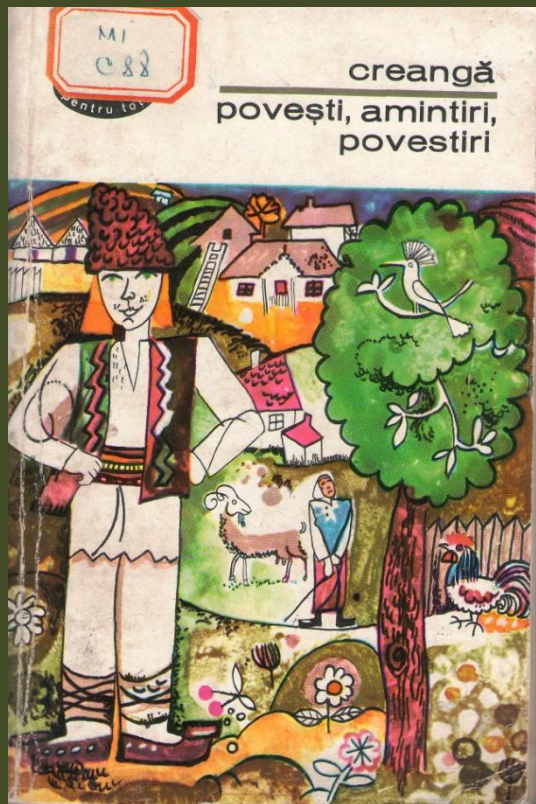
Duminicile-n sat, la scăldătoare...
Cireșe-abia ce-au dat în pîrg!
Și fetele cu doru-n șezătoare,
Și pupăza din tei, scăpată-n tîrg!....



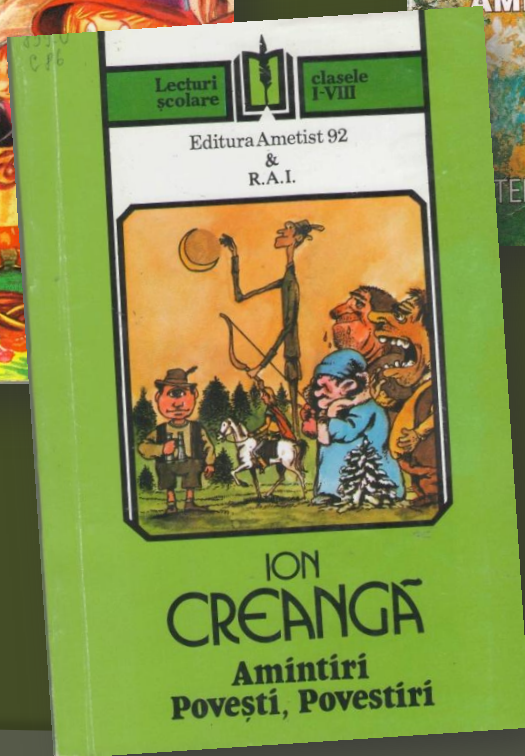
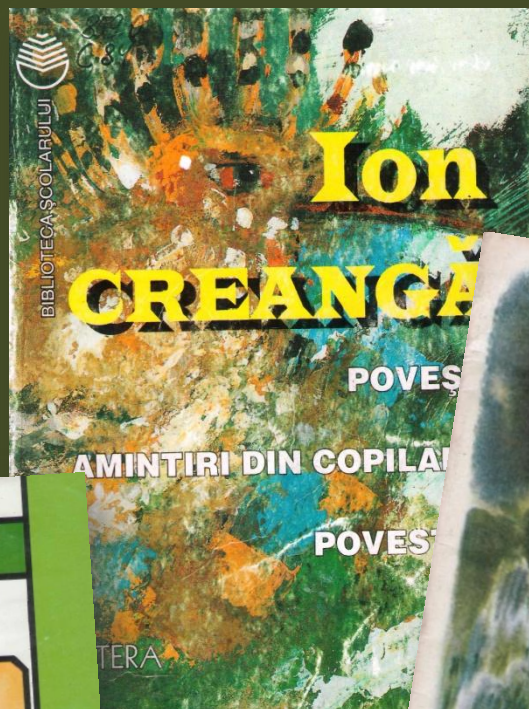
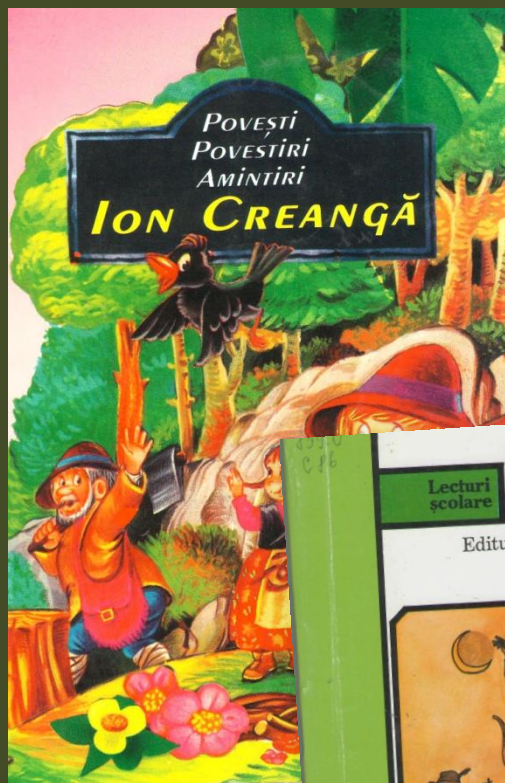
Agnesa Roșca



OPERA



OPERA

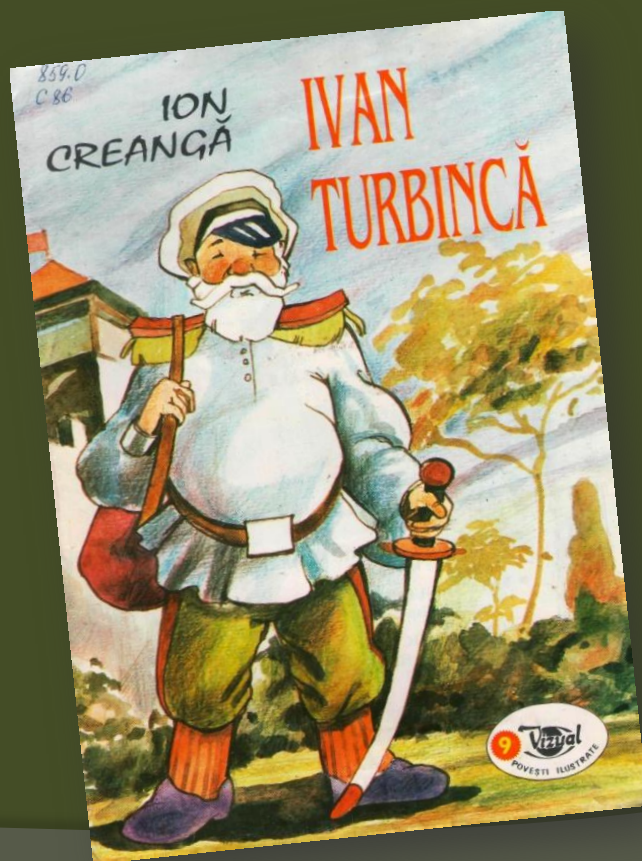




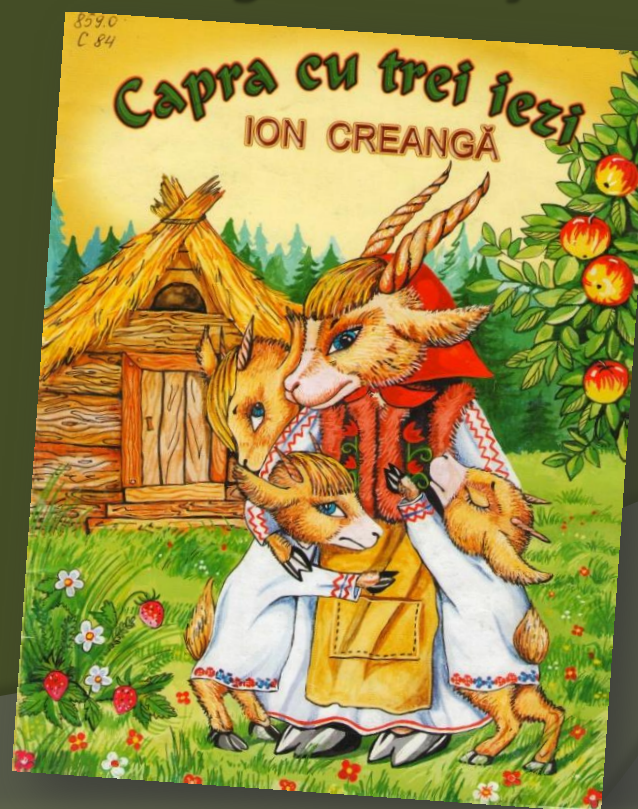
“În Creangă, rîsul nu e introdus cu conștiință în opera ce vine din inimă, e rîsul sănătos și puternic, care tebuie să trezească tot rîs în mintea celui ce citește”

Nicolae Iorga

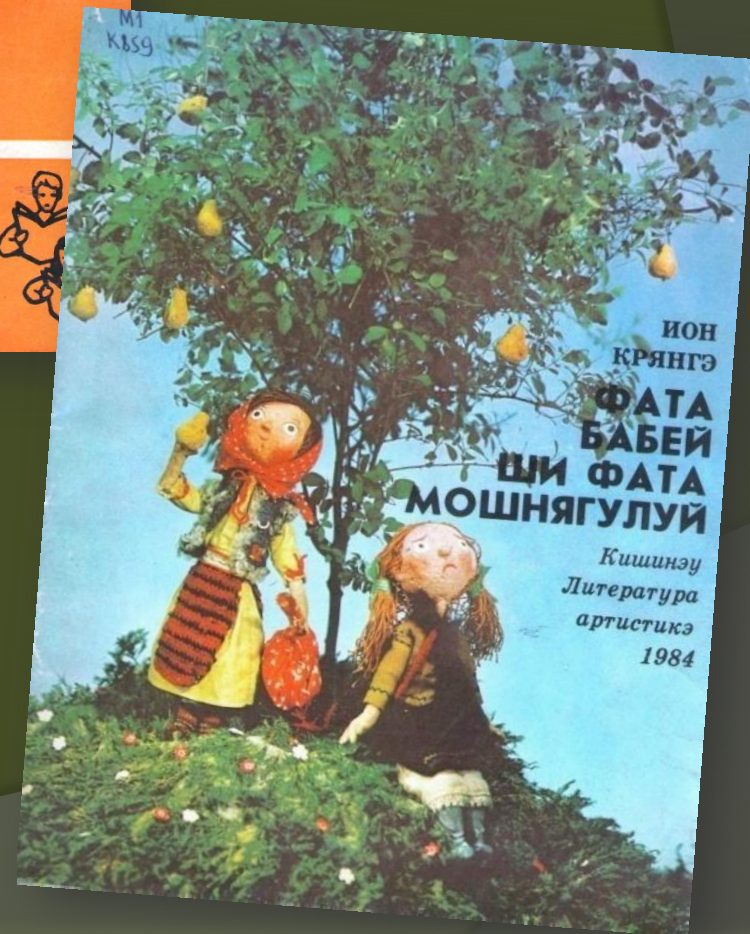
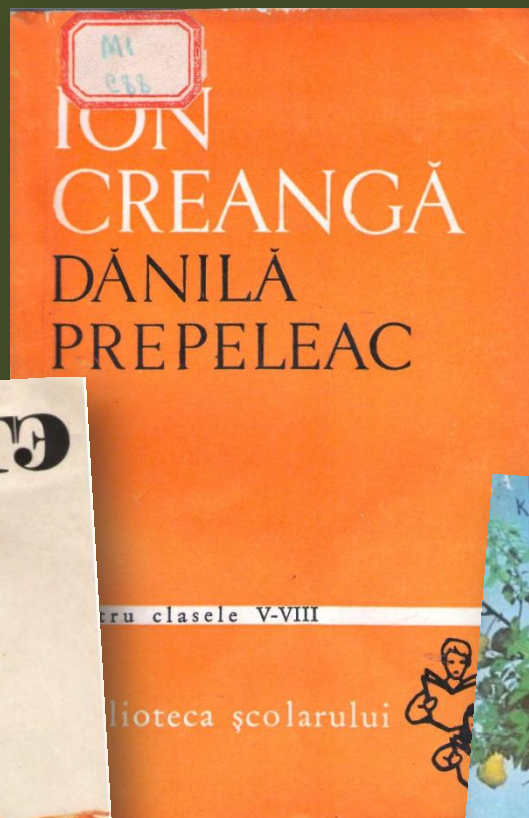
Dănilă Prepeleac, Ivan Turbincă,
Și capra cu trei iezi, și Harap Alb...
Și zîmbetul blajin, și cîte încă
S-au perindat din veac în basmu-i dalb...



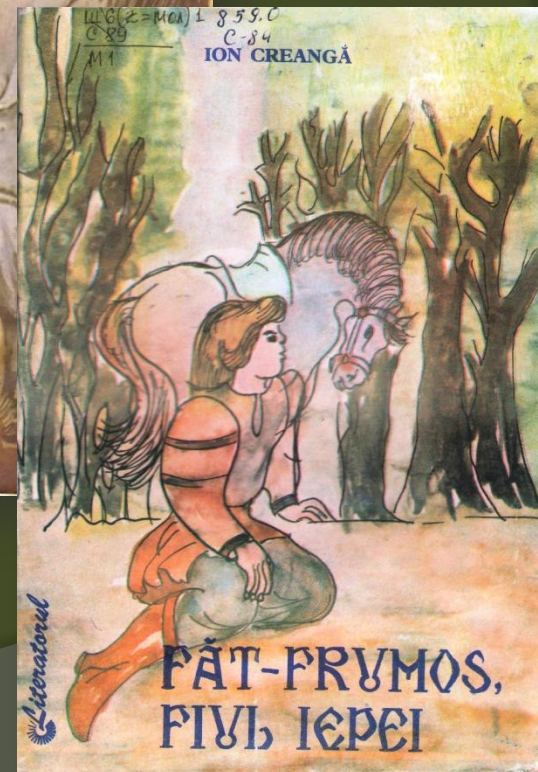
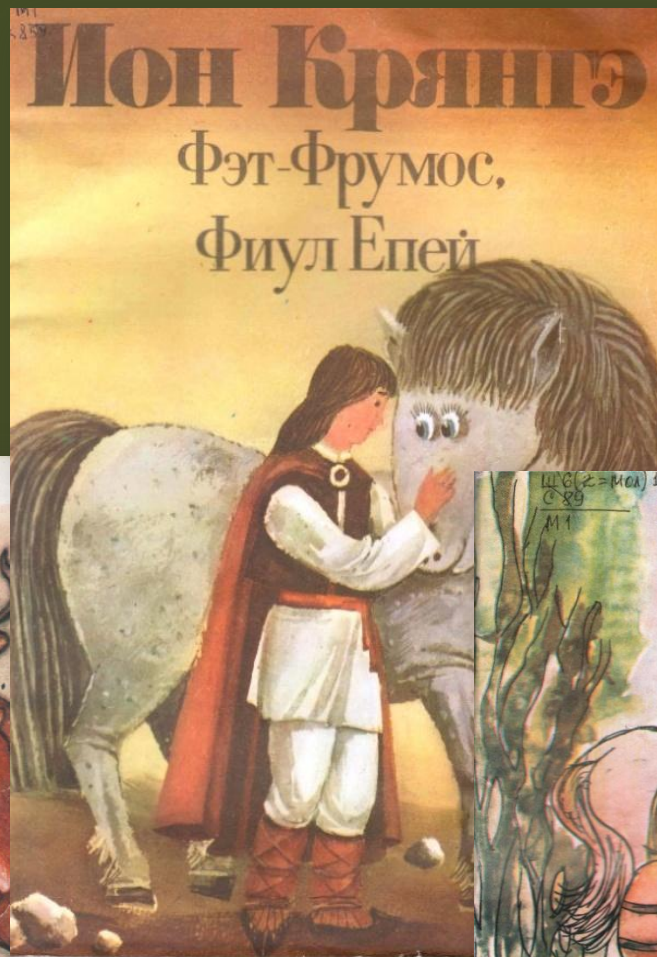
Agnesa Roșca



OPERA



OPERA



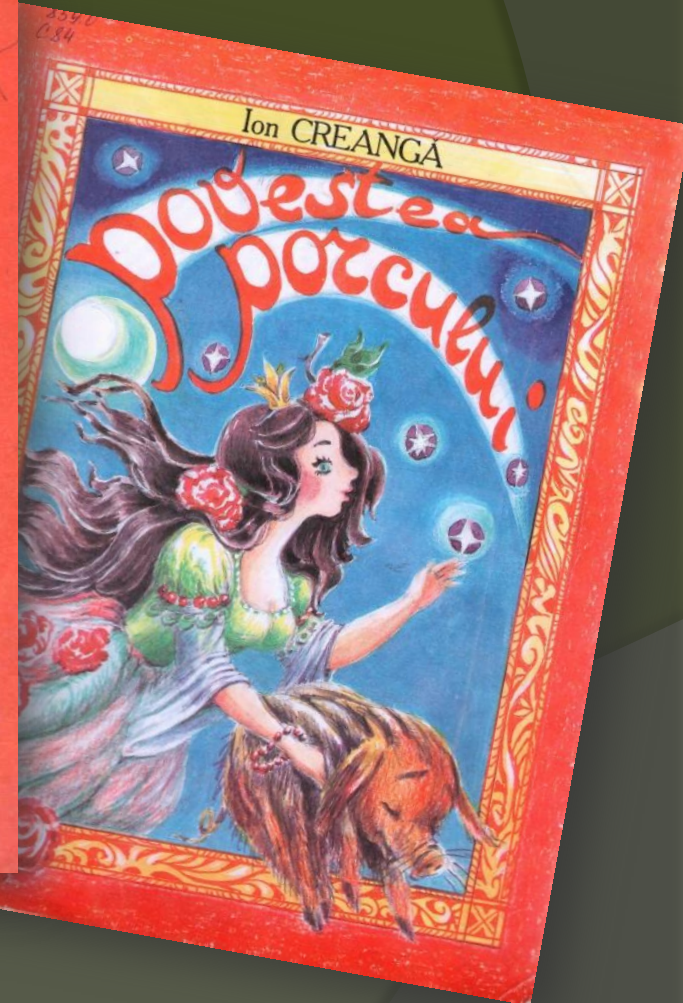
OPERA



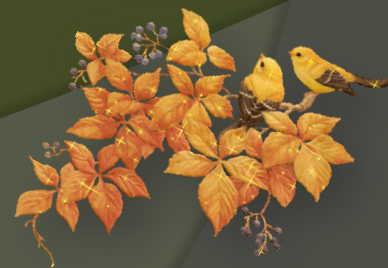
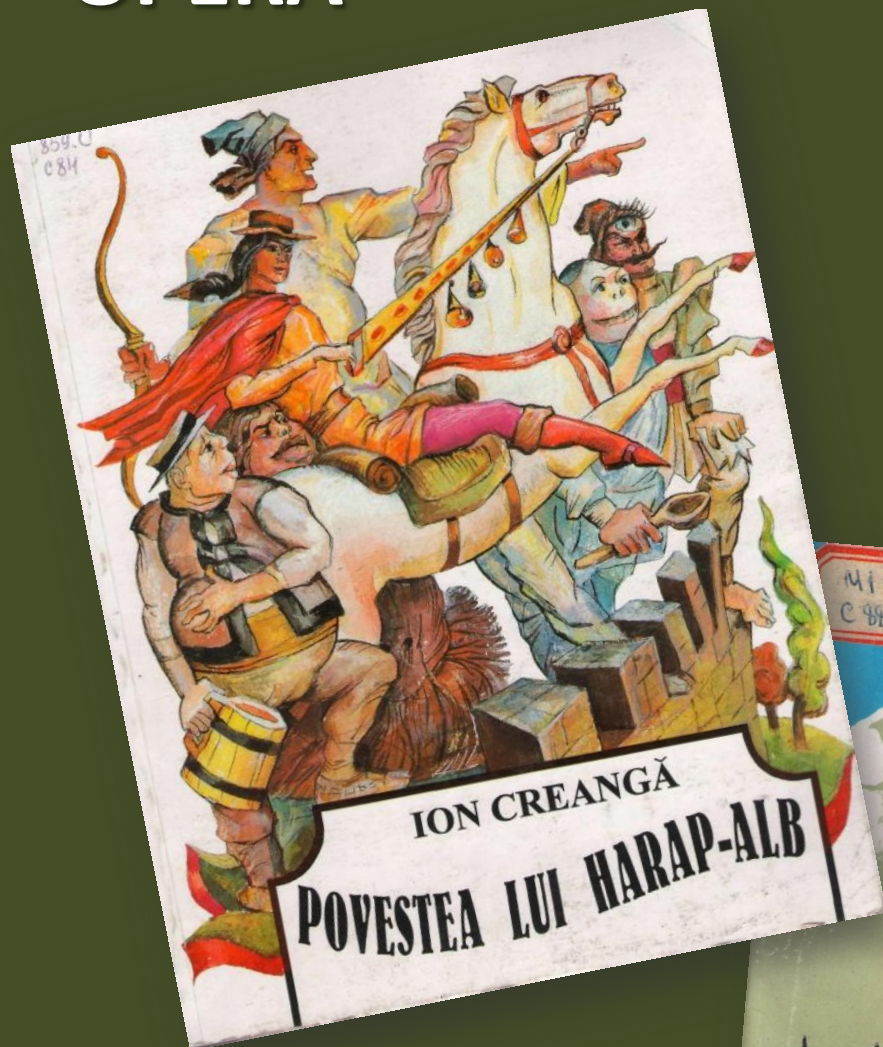
ION CREANGA



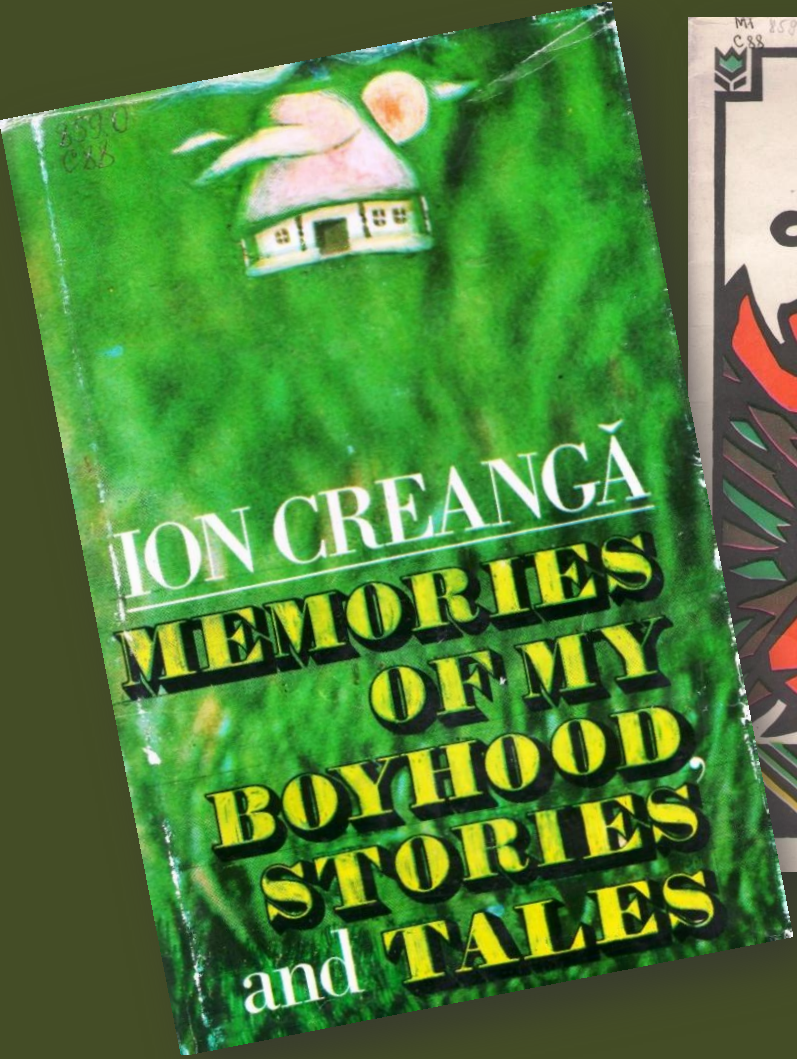
CAPRA
CU TREI IEZI



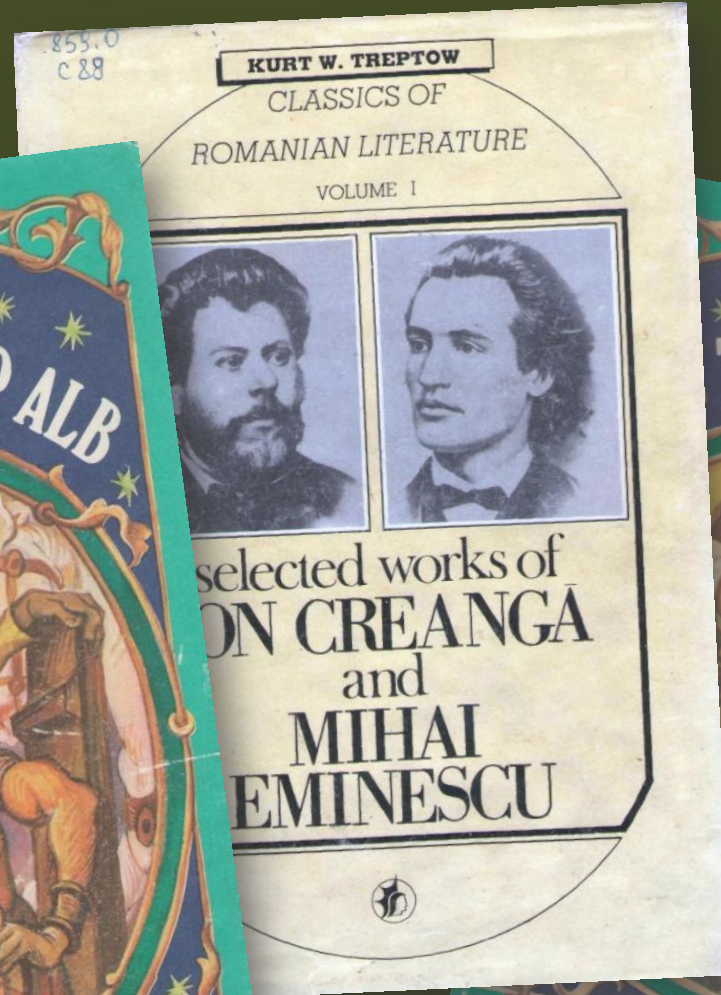
OPERA



OPERA LUI CREANGĂ ÎN LIMBI STRĂINE



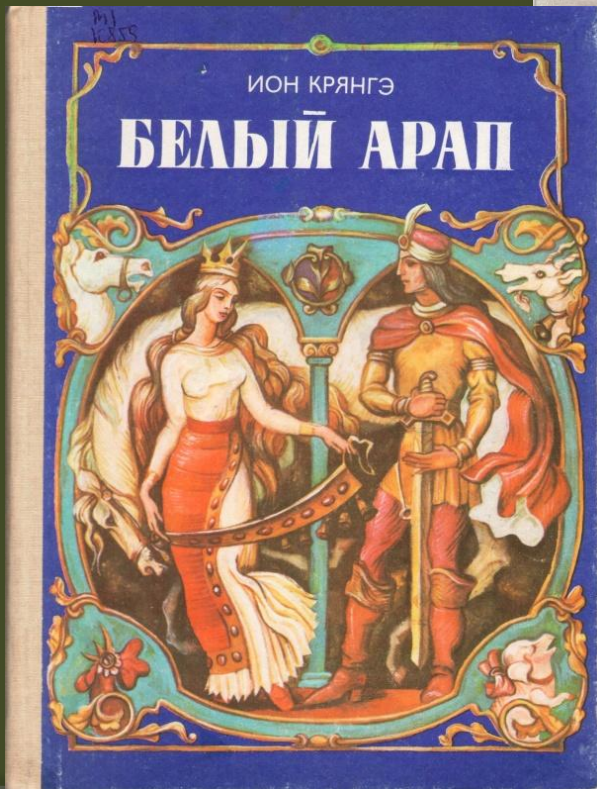
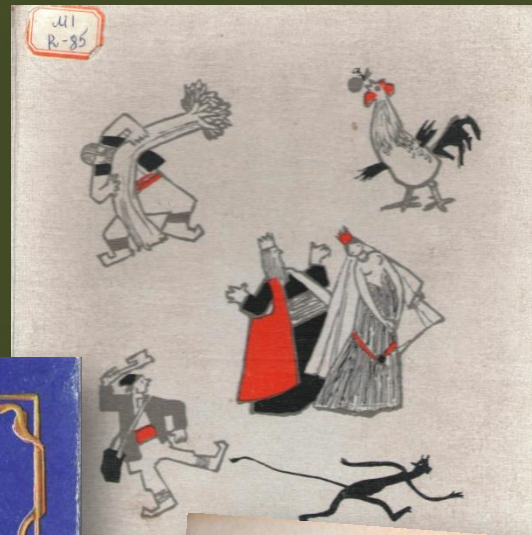
OPERA LUI CREANGĂ ÎN LIMBI STRĂINE



OPERA LUI CREANGĂ ÎN LIMBI STRĂINE



OPERA LUI CREANGĂ ÎN LIMBI STRĂINE



OPERA LUI CREANGĂ ÎN DISCURI, AUDIO CASETE, CD-URI



BĂSME DE
ION CREANGA

1. **CAPRA CU TREI IEZI**
Dramaturgie de Ștefan Ciocârșia

Povestitor	CONSTANTIN MORUZAN
Capra	MIA MACCU
Ieșul mic	BORIS COORNIE
Ieșul mare	LILIANA PAPUSOIU
Ieșul mijlociu	CONSTANTINESCU D. TANASESCU
	ILEANA SERBAN

Regia artistică : DAN PUJCAN

2. **PUNGAȚA CU DOI BANI**

Mogul	MIRCEA CONSTANTINESCU
Baba	VIRGINIA STOICESCU
Coșciugul	O. TRESTIAN
Boșogul	ION LILIEȘI

Regia artistică : DAN PUJCAN

3. **URȘUL PĂCĂLIT DE VULPE**

Toronal	SANDU ȘTECLARU
Valona	COCA ENESCU
Urșul	PETRE DRAGOMAN

Regia artistică : DAN PUJCAN

4. **PROSTIA OMEASCĂ**
Lectură : ION CARAMITRU

Impresărie Radio (2-8) și Romcom 60

Redactor: Ștefan Bădescu
Tehnici: I.R.N.
S.T. 0105/89
MADE IN ROMANIA



ION CREANGĂ
POVESTEA PORCULUI
Dramaturgie de Emil Gancu

ÎN DISTRIBUȚIE :

Mogul	N. N. MATI
Baba	MARIA VOLUNTARU
Fătucelul-porculeț	NICOLAE COMOȘTEA
Împedimentul	JEAN FEDER
Fata împedimentului	RODICA SUCIU
În alte roluri :	MEHMET ISMAIL ALEXANDRINA IONESCU ATENA DEMETRIAD

Regia artistică : ELENA NIGREANU

FATA MOȘULUI CEA CUMINTE
Dramaturgie de VIRGIL ȘTEANESCU

ÎN DISTRIBUȚIE :

Mogul	N. N. MATI
Baba	VICTORIA MIERLESCU
Împedimentul, fata cuminte a moșului	RODICA SUCIU
Fata bobal ceia cea	COCA ENESCU
Cătreșorul	LUMINIȚA CHOȘTEC
Pașal	MIRHA VELCESCU
Căpșorul	GHEORGHE LASCU
Chelărușul	ILEANA SERBAN
Fătucita	RUXANDRA ȘTEANU

Regia artistică : PAUL STRĂTILAT
(Impresăriei Radio)

Redactor: Ștefan Bădescu
Tehnici: I.R.N.
S.T. 0105/89
MADE IN ROMANIA

Basmelor de Ion Creangă

1. **IVAN TURBINCĂ**
Dramaturgie de Nicolae Neagoe

În distribuție :

Ivan Turbincă	VIRGIL OCAȘANU
Mogul	PETRE LUPU
Ștefan	EUGEN CHESTEA
Ștefan	ERIKANDRA ȘTEANU
Ștefan	RADU PANAMARENCO
Ștefan	SERGIU ȘTEANULESCU
Ștefan	SERBAN CELLEA
Ștefan	GEORGHE ȘTEANU
Ștefan	MIRHA VOITIN

În roluri : Gh. Bulboacă (Ștefan), Raduș Leu, Prasină Dăru (Ștefan), Nicolae Crăciun, Dan Bobo, Daniela Cristea, Sima Alexandrescu (Ștefan)

Regia artistică: DAN PUJCAN
Regia tehnică: Ion, Valică Măteș
Regia de sunet: Raduș Leu

2. **SOACRA CU TREI NURORI**
Dramaturgie de Nicolae Neagoe

În distribuție :

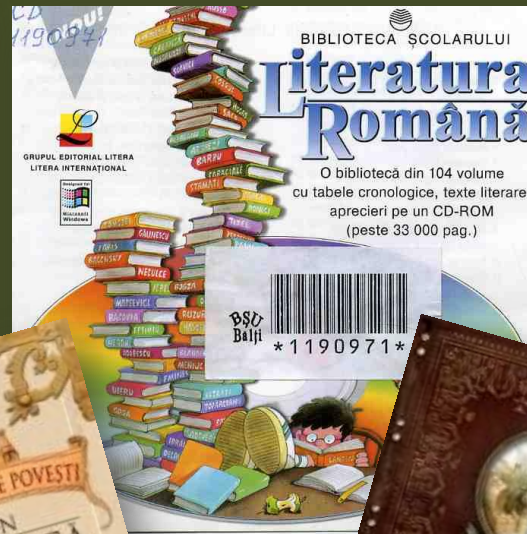
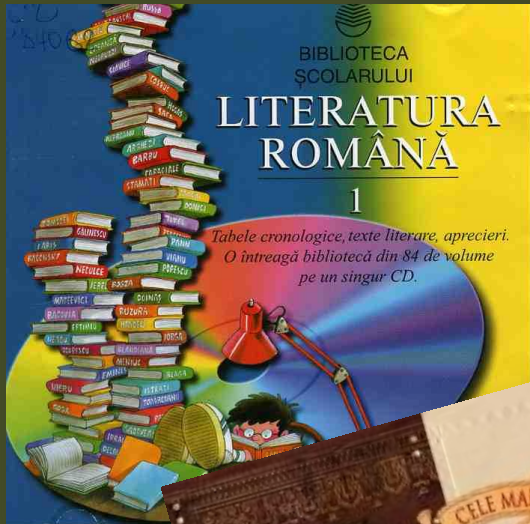
Soacra	LILIA NICU-DUMITRESCU
Nurorile:	
oia mare	VIRGINIA ROGIN
oia mijlocie	RUXANDRA ȘTEANU
oia mică	VIRGINIA MIREA
Ștefan	SERBAN CELLEA
Ștefan	VALENTIN TOPOȘANU
Ștefan	RADU PANAMARENCO
Ștefan	GEORGHE ȘTEANU
Ștefan	MIHAILA CRISTU
Ștefan	ILEANA DÎCU, RODICA LEU

Regia artistică: DAN PUJCAN
Regia tehnică: Ion, Valică Măteș
Regia de sunet: Raduș Leu

Liliana Constantin

Redactor: Ștefan Bădescu
Tehnici: I.R.N.
S.T. 0105/89
MADE IN ROMANIA

OPERA LUI CREANGĂ ÎN DISCURI, AUDIO CASETE, CD-URI



OPERA LUI CREANGĂ ÎN DISCURI, AUDIO CASETE, CD-URI

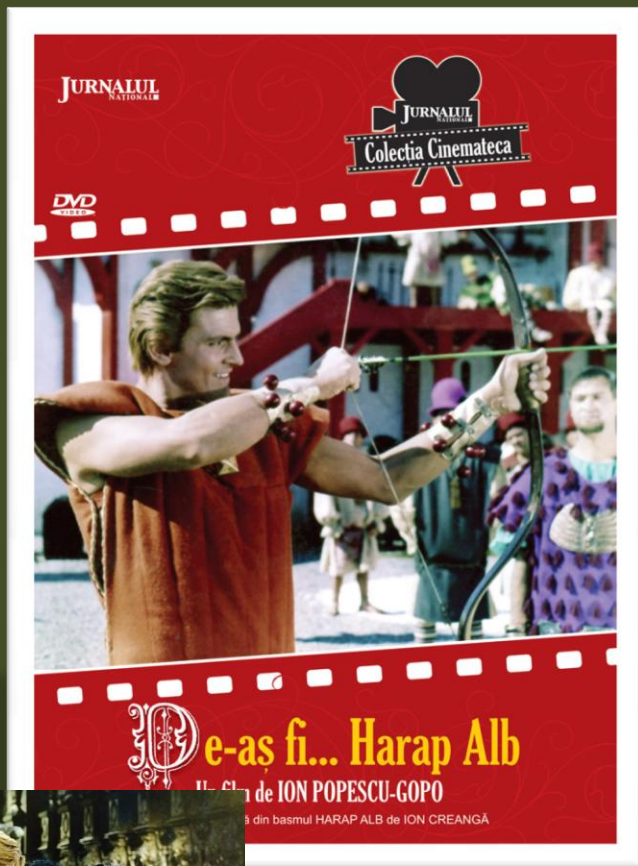


Premii

- Marele Premiu „Osso pardo asturiano” și Premiul special al Juriului la Festivalul Internațional al filmului pentru copii și tineret de la Gijon (Spania) — 1965;
- Premiul special al juriului la Festivalul Internațional al filmului din La Plata (Argentina) — 1965
- Filmul a fost selectat de Academia Engleză și Muzeul de Artă din Los Angeles, ca fiind un film de referință în domeniul ecranizărilor.



OPERA LUI CREANGĂ ÎN DISCURI, AUDIO CASETE, CD-URI



Premii

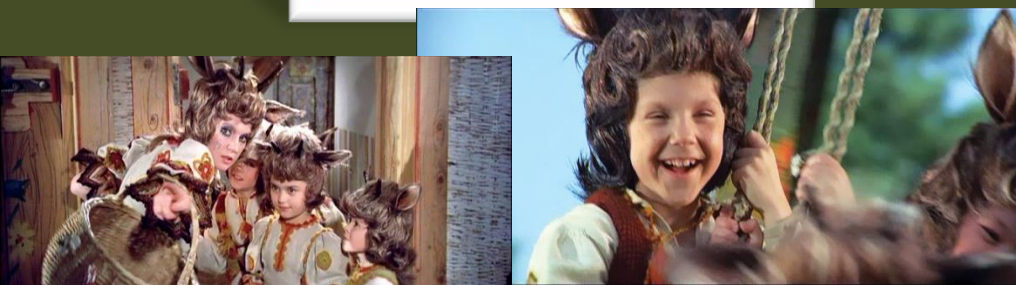
- Premiul pentru calitatea imaginii la al IV-lea Congres UNIATEC, Milano — 1965
- Premiul pentru originalitatea regiei, Moscova — 1965
- Premiul pentru scenografie (Ion Oroveanu), Mamaia — 1965

OPERA LUI CREANGĂ ÎN DISCURI, AUDIO CASETE, CD-URI

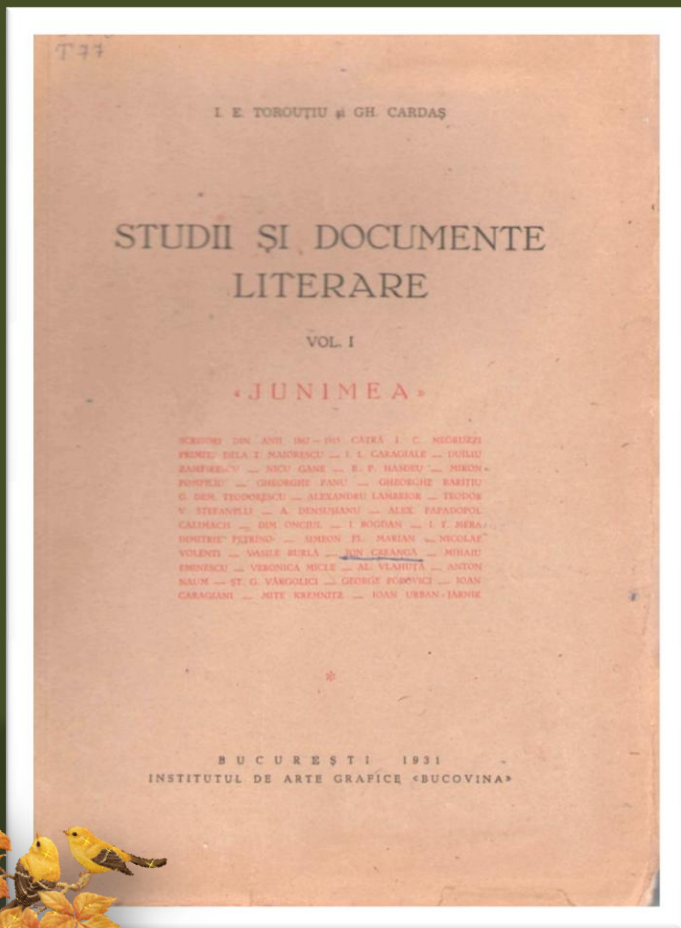


"Mama este o Capra cu trei iezi cu miza dublata, triplata, chiar. Mama este conceput ca o dezlantuire de fantezie, ca un spectacol ametitor, si asa promite sa fie inca din generic. Este intr-adevar un spectacol fastuos, de o vitalitate usor ametitoare, dar calculat cu bagare de seama din scenariu, din regie, din imagine, cat si cum sa fie fastuos, cat si cum sa fie fermecator", a scris Eva Sarbu in Cinema (1977).

Singurul film romanesc realizat in trei versiuni (romana, rusa, engleza) si partial in franceza.



CORESPONDENȚA



potrivesc cu propriul D-tale simțimânt, deșteptat, dar nu
de mine.

Despre alte multe vom mai vorbi la o eventuală întâlnire
în București, de care se bucură de pe acum

Al D-tale
T. MAIORESCU

P. S. — Peste vre-o săptămână ne întoarcem iar la Heidelberg,
Hotel de l'Europe.

XIX

Ion Creangă către Titu Maiorescu

Iassi 1876, Noembrie 10

STIMABILE D-LE MAIORESCU,

Vă rog, trimiteți povestea «Moș Nichifor» pentru ca să
la tipar. Junimea din Iassi, într'o ședință a sa, pe la 12 noaptea
fiind cam somnoroasă — după obiceiul ei — a votat să se
rească; poate mai mult pentru încurajare. Sau mai știu eu...,
ca și pentru: P. A. Călescu...⁷⁷

D-voastră cred că veți fi ris și de mine și de dânsa, și
drept cuvânt: pentru că este o copilărie, scrisă de un om mai
bătrân, de cât tînăr; da bine, da rău, D-zeu știe. Eu atâtea
numai, că am scris lung, pentru că n'am avut timp să scriu
Dar ce am scris și cum am scris, am scris.

«Povățuitorul la cetire prin scriere»⁷⁸ ce l-am alcătuit
l-am tipărit din îndemnul D-voastră, — nu știu dacă l-ați văd
Ce'i drept, prostișor lucru am făcut, dar ș'a luat plata, căci
poit de onor. Ministeriu actual, șede la răcoare în pod la p
tele Ienăchescu, tovarăș la pagubă. Vr'o 30—40 de galbeni,
mai mulți. Un esemplariu însă l-am vândut d-lui Sigară adv
care mi-a arătat că are dorință a se ocupa și cu didactica. Cal
trân, să învețe la umblat.

CORESPONDENȚA

STUDII ȘI DOCUMENTE LITERARE V

XXI

STIMABILE DOMNULE MAIORESCU,

Am auzit că ați avea bunătate a traduce⁷⁹ câteva din poezile scrise de mine.

Doresc a se face câteva îndreptări: unele scăpate din vedere la tipar, altele tipărite fără șir.

La «Soacra cu trei nurori»:

«Soacră, soacră poamă acră
«De te-ai coace cât te-ai coace,
«Dulce tot nu te-ai mai face;
«De te-ai coace toată toamna,
«Ești mai acră decât coarna;
«De te-ai coace-un an ș'o vară,
«Tot ești acră și amară;
«Ești sfară, ca o pară;
«Intri 'n casă, ca o coasă;
«Sezi în unghiu ca un junghiu».

La «Harap Alb»:

«Lumea asta e pe dos,
Toate merg cu capu 'n jos;
Puțini suc, mulți coboară,
Unul macină la moară;
Ș'apoi acel unul».....

Vă salută cu adânc respect

I. CREANGĂ

Izvoare: Autografe Titu Maiorescu.

XXII

Iași, 1881, Iunie 17

STIMABILE DOMNULE MAIORESCU,

Am auzit a recurge la generozitatea Domniei-Voastră. Diacon Vasile Vasilescu de la Buna-Vestire vă știu să-mi nobile mă adresez. Și câți-va franci sunt de

ION CREANGĂ — TITU MAIORESCU

dar vouă nu ne pasă; l'am zgomit, de ni-am scos 1½ franc
De acum poate să se povățuească cu dânsul cum știe

Înști-mi, vă rog, îndrăzneala!

Al D-voastră întru tot supus servitoriu
I. CREANGĂ

Izvoare: Autografe Titu Maiorescu.

După o copie încredințată nouă de G. T. Kirileanu.

XX

Iași, 1881 Iunie 11

STIMABILE DOMNULE MAIORESCU,

Am văd descriu biserica Buna Vestire din Iași, nu am nevoie
Domniei-Voastră, care din porunca lui Dumnezeu ați lăsat
scump, o cunoașteți.

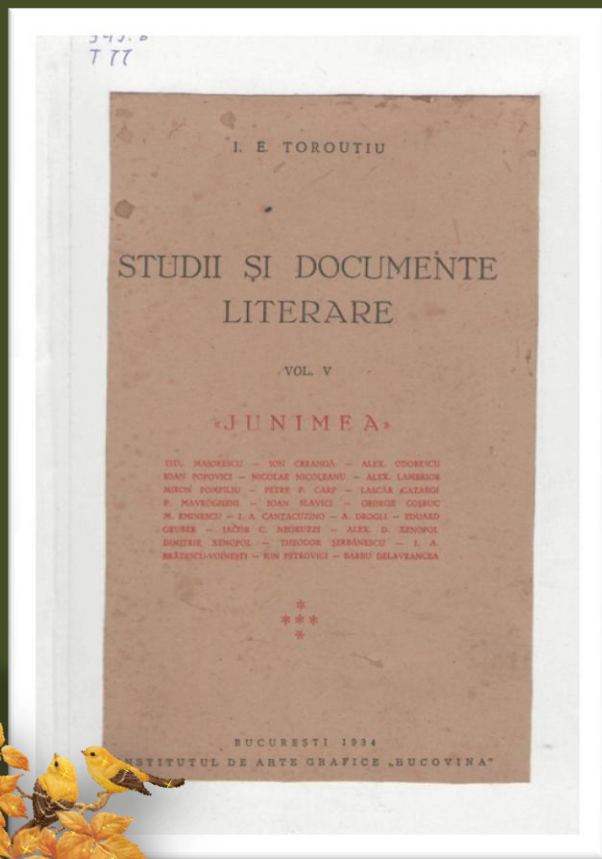
La această biserică, diaconului servitor, anume Vasile Va-
silescu, nu i-a fost destulă sărăcia de care se bucură în genere
de mir, și nici grozava boală de care suferă de vre-o
zile. (așa că astăzi se află în spitalul Sântului Spiri-
tului în gât și numai cu o mână de suflet, încât n'are
pută hrăni cu meseria, sa chiar in cazul cel mai noro-
cios că este om tănăr, inteligent și cu cele mai bune pur-
tări să mai aibă femei și patru copii mici, care mor
de foame. Asupra căroră respectuos chem îndurarea
D-voastră.

Vă salut cu adânc respect
I. CREANGĂ

Izvoare: Autografe Titu Maiorescu.



CORESPONDENȚA



Ion Creangă către Iacob C. Negruzzi

Scrisori din anii 1877—1885

I¹

1877 Martie 6.

STIMABILE D-LE NEGRUTZI,

Fost'am și la p. rail... și la rop, rop... și s'au prins că întru un cuget vor mărturisi pentru chir., fiind rasasiați până' n gât de frac... Și, că pentru chir. huludețe sunt informați și din partea altora în bine.

Insă n'ar fi rău să mai bateți ferul până'i cald, că știți cum e lumea la noi.

Vă doresc sănătate și ertare de păcate.

I. CREANGĂ

II²

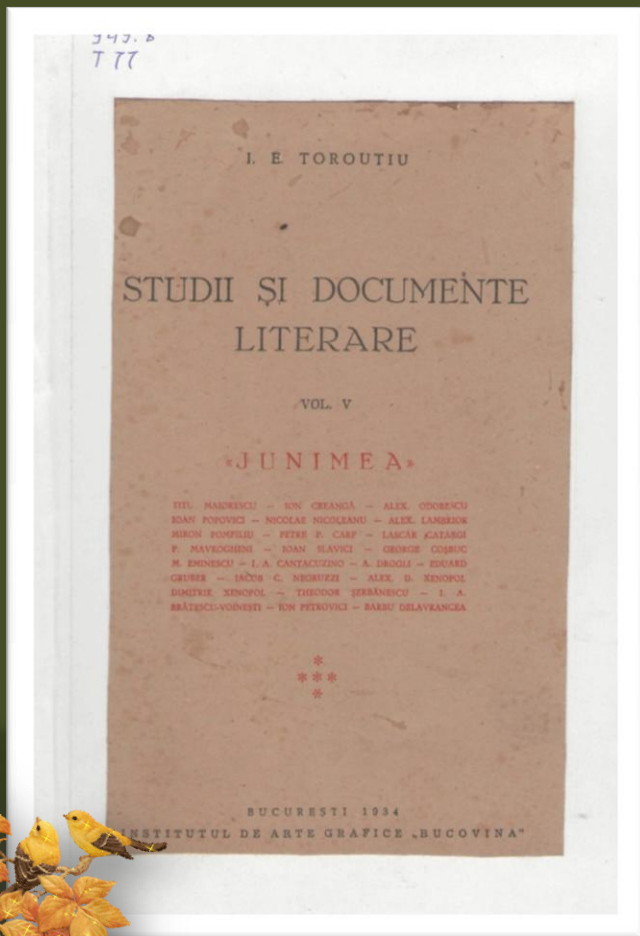
Iași, 1885, Februarie 22.

STIMABILE D-LE NEGRUTZ,

Prin ziarul „Voința Națională”³ de ieri, Joi 21 se vede publicată o „decisiune Ministerială” destul de aspră și, pe cât se pare, nepărtinitoare, în privința cărților didactice, de-o-cam-dată a celor de



CORESPONDENȚA



ION CREANGĂ — TITU MAIORESCU

... nu ne pasă; l'am zgomit, de ni-am scos 1½ franc
... De acum poate să se povățuească cu dânsul cum știe

... vă rog, îndrăzneala!

Al D-voastră întru tot supus servitoriu
I. CREANGĂ

Izvoare: Autografe Titu Maiorescu.

Supă o copie incredințată nouă de G. T. Kirileanu.

XX

Iași, 1881 Iunie 11

STIMABILE DOMNULE MAIORESCU,

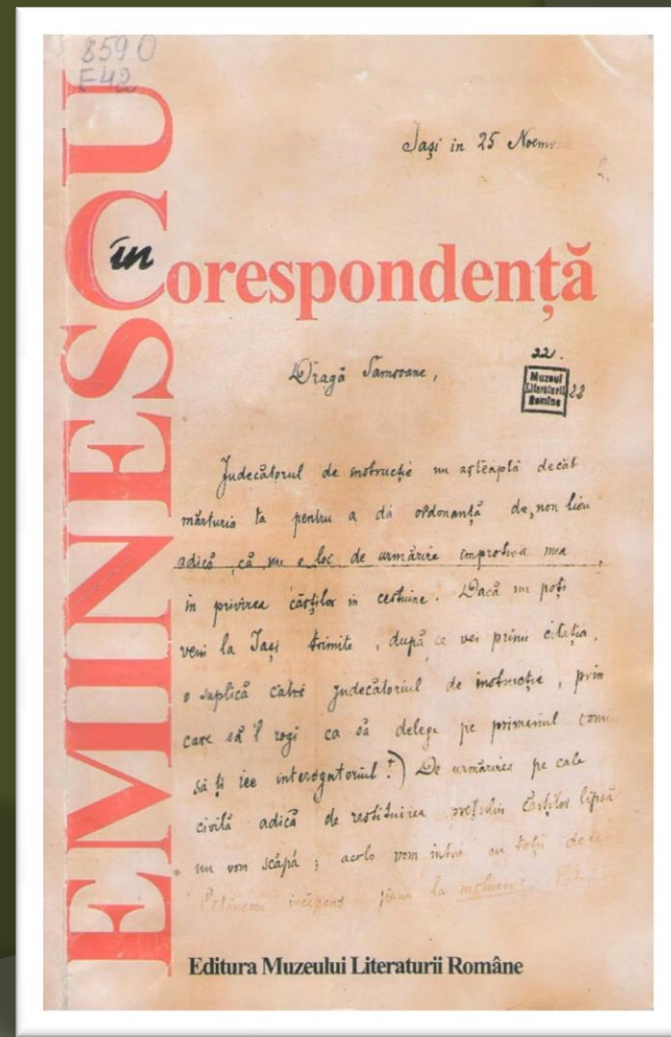
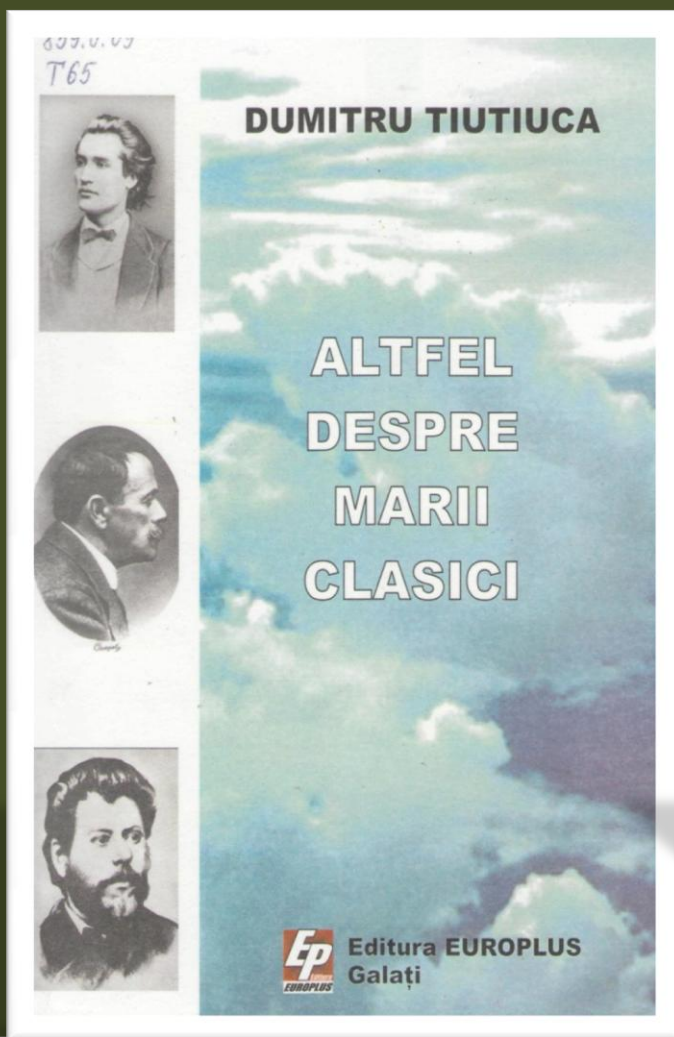
... descriu biserica Buna Vestire din Iași, nu am nevoie
... Voastră, care din porunca lui Dumnezeu ați lăsat
... scump, o cunoașteți.

... biserică, diaconului servitor, anume Vasile Va-
... a fost destulă sărăcia de care se bucură în genere
... de mir, și nici grozava boală de care suferă de vre-
... zile, (așa că astăzi se află în spitalul Sântului Spiri-
... în gât și numai cu o mână de suflet, încât n'are
... pută hrăni cu meseria, sa chiar in cazul cel mai noro-
... este om tănăr, inteligent și cu cele mai bune pur-
... să mai aibă femeie și patru copii mici, care mor
... de foame. Asupra căroră respectuos chem îndurarea
... voastră.

Vă salut cu adânc respect
I. CREANGĂ

Izvoare: Autografe Titu Maiorescu.

CORESPONDENȚA



CORESPONDENȚA



SCRISORI (I)

1

Către ELENA CREANGĂ-CHIȚEI

Domniei-sale,

5 doamnei Elena Gheorghe a Chitei (Chiței), sau preotului Vasile Țifescu, pentru Elena foastă Creangă la comuna Galu, din județul Neamț, plasa sau plaiul Muntele (prin poșta rurală).

La satul Galu. Grabnic.

10 Iași, 1883, august 30

Dragă soră Elenuță,

Ni s-a umplut sufletul de bucurie, aflind că ești sănătoasă și că te ocupi cu gospodăria. Dorim să fii sănătoasă și fericită, în unire cu cumnățelul nostru, soțul ce ți l-a dat D-zeu! Află, dragă, că și noi suntem sănătoși din mila lui D-zeu! Și tare ași dori să te văd și să vă văd. Eu nu am fost în astă-vară pe la Neamț. Numai Maria lui Zahei a fost. Despre partea de loc din Humulești mă întrebi? Cred că nu aveți gând să vă mutați acolo. Să nu crezi că Ț-a răpi cineva dreptul, cit vom trăi noi. Mihalache și Tinca nu pot să aibă mai mult decît li se cuvine. Dar lasă-i să ție casa în bună stare și să se folosească de venitul ei, decît a ședea pustie și s-or folosi străinii. Vă sărut cu drag și doresc să ne vedem.

I. Creangă

16

Către TITU MAIORESCU

Iași, 1876, noiembrie 10

Stimabile d-le Maiorescu,

5 Vă rog trimiteți povestea *Moș Nichifor*, pentru ca s-o dau la tipar. „Junimea” din Iași, într-o ședință a sa, pe la 12 noaptea, fiind cam somnoroasă — după obiceiul ei — a votat să se tipărească; poate mai mult pentru încurajare. Sau mai știu eu... poate ca și pentru: P. A. Călescu...

10 D-voastră cred că veți fi ris și de mine și de dinsa, și cu drept cuvînt; pentru că este o copilărie, scrisă de un om mai mult bătrîn decît tînăr; da' bine, da' rău, D-zeu știe. Eu ațita știu numai, că am scris lung, pentru că n-am avut timp să scriu scurt. Dar ce am scris, și cum am scris, am scris...

15 *Povățuitorul la celire prin scriere*, ce l-am alcătuit și l-am tipărit din îndemnul d-voastră, nu știu dacă l-ați văzut; ce-i drept, prostișor lucru am făcut, dar ș-a luat plata, căci, înapoit de 20 Onor. Ministeriu actual, șede la răcoare în pod la părintele Ienăchescu, tovarăș la pagubă. Vro 30—40 de galbeni, nu-s mai mulți. Un exemplar 25 însă l-am vîndut d-lui Sigara, avocat, care mi-a arătat că are dorință a se ocupa și cu didactica. Cal bătrîn să învețe la umblat.

Dar nouă nu ne pasă; l-am zgomit, de ni-am scos 1½ franc, și pace bună.

30 De acum poate să se povățuiască cu dînsul cum știe și la ce știe.

Iertați-mi, vă rog, îndrăzneala!

Al d-voastră întru tot supus servitor,
I. Creangă

CORRESPONDENȚA



15

Către MIHAIL KOGALNICEANU

Iași, 1888, noiembrie 7

Mult respectabile cuconule Mihalache,

5 Mai întâi și-ntăi, respectuos vă felicitiez de
ziua numelui, dorindu-vă de la D-zeu sănătate
„că-i mai bună decît toate“! Iar pre Sf. voievozi
Mihail și Gavriil rugîndu-i să vă fie întru ajuto-
riu mulți încă, mulți ani și buni, pentru mîndria
10 și fericirea scumpei noastre țări!

Al doilea, cu respect vă trîmit atît scrisoarea
moșu-meu, părintele Gheorghe Creangă, cît și
lista de cărți a părintelui Starițul, și doresc din
suflet ca această, scrisoare să vă găsească sănă-
15 tos și voios!

Al d-voastre întru tot supus

Ion Creangă

N. B. Vă rog iertați de întîrziere că am fost
și eu bolnav de boala mea.

CORESPONDENȚA



21

Iași, 1883, maiu 25

Stimabile d-le Maiorescu,

5 La 21 a curentei, corpul institutorilor din Iași mi-a făcut iarăși onoare a mă alege între cei trei..., dintre cari, precum știți, numai unul e destinat a lua parte ca membru în Consiliul general al instrucțiunii, după voința ministrului.

10 Așa fiind a se urma, și avînd încredere în mine că în rîndul trecut să nu fi adus vreo nemulțumire prin pacinica mea dormitare în sinul acestui consiliu, cîtez a vă ruga să puneți un cuvînt pe lingă cine se cuvine, pentru ca să fiu numit membru și în rîndul acesta.

15 Stăruința mea de a mai vedea Bucureștii nu e nici din ambiție, nici pentru niscaiva interese particulare.

20 Întîi doresc să-mi mai văd băiatul; al doilea, cîteva persoane stimate și iubite, cari mă atrag; al treilea, cu ocaziunea aceasta poate să-mi tipăresc puținele mele scrieri la Socec, făcînd eu însumi corectura; și al patrulea, cred, în prostia mea, că cel ce cunoaște cît de puțin firul oarecărui lucrări, tot mai de folos poate fi decît cel ce pofteste a face experiențe din nou, dacă are plăcere să o facă și nu este altceva la mijloc.

25 Vă salut cu dragă inimă și vă doresc sănătate și bucurie.

I. Creangă

30 N. B. Ceilalți doi aleși sînt: Ropală, grecușor, dar bun băiat altfel, și Hrisoscoleu, care m-a sîrdelit mult împreună cu Săvescu și alți cîțiva, afară de d-l Darzeu, care este un tip de om cîstit în toată puterea cuvîntului.

22

[1887, septembrie 19]

Respectabile și mult iubite d-le Maiorescu,

Dacă n-ai rîs de mult de vreo prostie a vreunui idiot, de care numai în răposata „Junime“ de la

180

10

Către A. C. CUZA

5 Domniei-sale domnului A. C. Cuza,
la Bruxelles, 22. Chaussée de Wacove, 22,
Bruxelles.

Iași, 5/17 noiembrie 1885

Stimabile și mult iubite d-le Cuza,

10 Sunt foarte vesel aflînd că ești sănătos și cred că nu m-ai uitat, căci sufletele nobile mai degrabă se uită pe sine. Doru-mi este și mie de d-ta, dragă, dar mare-i Cel-de-sus! A da el, de-om fi sănătoși, să vină și vremea aceea că doar nu-i legată de gard.

15 Ș-atunci vom face un berian ca acela, de s-a duce vestea! La întrebarea ce mai fac, răspund că nu mai pot face acum nimănuși nimica!... Cu ce mă mai îndeletnicesc, mai mult cu șezutul, vorba unei duduici de modă nouă. Cu Pompiliu și cu Eminescu m-am întîlnit și ne-am probat...

20 Cînd vei scrie lui Mihail pomenește-i și de mine. Te îmbrățoșez și te sărut cu drag și te rog nu mă uita. Mă închin cu frățescă dragoste și să auzim de bine!

I. Creangă

180

CORESPONDENȚA

27

Iași, 1882, februarie 8

20 Iubite dōmnule Slavici,

Prin poșta de astăzi am trimis o scrisoare d-lui librariu Socec, poștindu-l să ni răspundă dacă binevoiește a primi în desfacere cărți didactice de ale noastre: *Metoda nouă*, *Învățătorul copiilor*, *Regulele limbei române* de Maiorescu etc., dîndu-i, de la mie înainte, rabat de 35% pe bani gata și portul pe socoteala d-sale.

30 Noi am avē plăcere să facem și această negustorie (deși nu-i vro pricopsală), gîndindu-ne la mulțimea ce s-ar putē trece, mai ales că chiar acum suntem la corectura coalei I, ediț. XVI și am putē trage cu înlesnire un număr și mai mare de exemplare.

35 Vă rog dar, în puterea prietejughului, dragă d-le Slavici, abateți-vă, în treacăt, pe la Socec, întrați în vorbă cu el despre această afacere, stă-

195

23

Către IACOB NEGRUZZI

1877, martie 6

Stimabile d-le Negruzți,

5 Fost-am și la p. rail... și la rop, rop..., și s-au prins că întru un cuget vor mărturisi pentru chir., fiind rasasiați pînă-n gît de frac... Și că pentru chir. huludețe sunt informați și din partea altora în bine.

10 Însă n-ar fi rău să mai bateți ferul pînă-i cald, că știți cum e lumea la noi.

Vă doresc sănătate și iertare de păcate.

I. Creangă

24

15

Iași, 1885, februarie 22

Stimabile d-le Negruzț,

20 Prin ziarul *Voința națională* de ieri, joi 21, se vede publicată o „deciziune ministerială“ destul de aspră și, pe cît se pare, nepărtinitoare în privința cărților didactice, deocamdată a celor de parte științifică, după raportul comisiei însărcinate cu examinarea unor asemenea cărți.

25 Desigur că și cele de partea literară vor trece prin asemenea purgator degrabă, degrabă. Eu, împreună cu colegii mei: Răceanu, Ienăchescu și Grigorescu, încă de pe la 1868, am început a scoate la lumină asemenea cărțile, și anume: 30 1) *Metoda nouă de scriere și cetire pentru clasa I-a primară*, 2) *Învățătorul copiilor, carte de cetire pentru clasele primare*, 3) *Geografia județului Iași*, 4) *Harta județului Iași*, 5) *Povășuitor la cetire prin scriere*. Și al 6) *Regulele limbei române de d-l T. Maiorescu*, pentru clas. II primară,

192



CORESPONDENȚA



26

Către ION SLAVICI

Iași, 1878, oct 21

Stimabile domnule și frate Slaviciu,

5 Îți mulțumesc din suflet pentru broșura ce mi-ai trimis.

Ca fiu din popor, admit în totul părerile d-voastră; nu m-am putut opri de a vărsa lacrimi, văzînd nenorocirea ce ne amenință în viitorul țării și al copiilor ei! Și cu atîta mai mult am simțit, cu cît de mic copil am văzut viclesugul acestui neam... îndărătnic și risipitoriu la ce ținește...

15 Dar oamenii noștri de *stall*... Ochi au și nu văd, urechi au și nu aud, căci totdeauna au luat cărbunele cu mina sărmanului țaran, care, la urma urmelor, tot el a plătit gloaba. Vorba ceea: „Capra b... și oaia trage rușine“. De-ar ști boii din cireadă ce mîna bicisnică îi duce la tăietoare!— Dar nu știe sărmanul dobitoc și de aceea tace și rabdă! Duce în spate toate sarcinele și hrănește pe netrebnicii cari își rid de dinsul! Păștori nu-s, și cîinii lipsesc. Ș-apoi știi că într-un sat fără cîni se primblă mișei fără băți!...

25 Noi cari am gustat amarul să desprețuim pe oamenii cei ce lucrează fără de lege și să nu ne însoțim cu aleșii lor pentru a lua pînea din gura fiilor și a o arunca cînilor.

Cred că-i destul o măciucă la un car de oale.

30 Stimabile frate Slaviciu, chiar acuma scriu în dugheana unui negustoriu cinstit din Iași, anume *Nicolai Ioan*, de care aș dori să avem macar vro zece mii în Iași; dar unde-s? Domnul *Nicolai Ioan* mi-a spus că să-i trîmîțeți deocamdată vro două
35 trei sute de broșuri și după desfacere banii sunt

194

20

25

Iași, 1885, maiu 15

Stimabile și mult iubite d-le Negruzzi!

Văzînd cele cuprinse în scrisoarea d-voastre din 12 ale curenteii, m-am pus pe gînduri.

25 Pisemne d-voastră nu mă credeți că sunt bolnav și aproape, dacă nu de tot, idiot. Apoi, ocupat 30 de oare pe săptămîină cu școala primară, plus dusul și întorsul de 2 ori pe zi, cine știe de unde, prin ploaie și noroiu, ger sau arșiță, cum se întîmplă, nu e lucru tocmai ușor pentru omul vrîșnic și greoiu. Se mai apropie încă și esamenul cu
30 multișoare formalități de îndeplinit.

Cu toate aceste, încuragiat de d-voastră, voiu mai încerca a scrie cîte ceva. Timpul însă pe cînd voiu avè ceva gata nu vi-l pot hotărî; căci știți
35 d-voastră tare bine că aceasta e treabă de gust, nu de silință.

Vă salut respectuos și vă doresc sănătate și bucurie.

40

I. Creangă

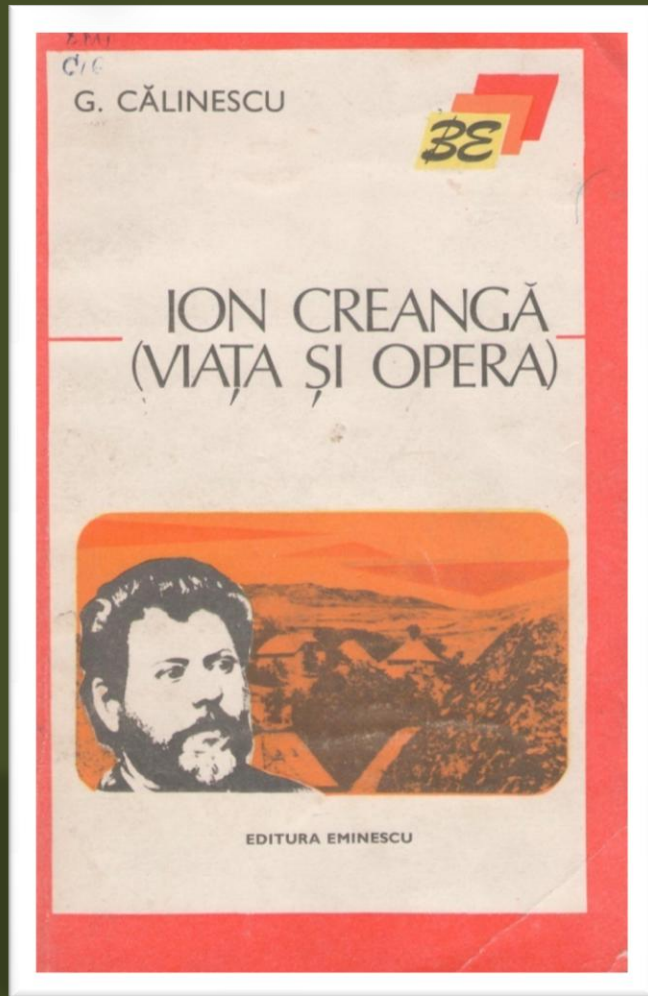
13 — Ion Creangă — Opere vol. II 193

O mare prietenie-Eminescu-Creangă



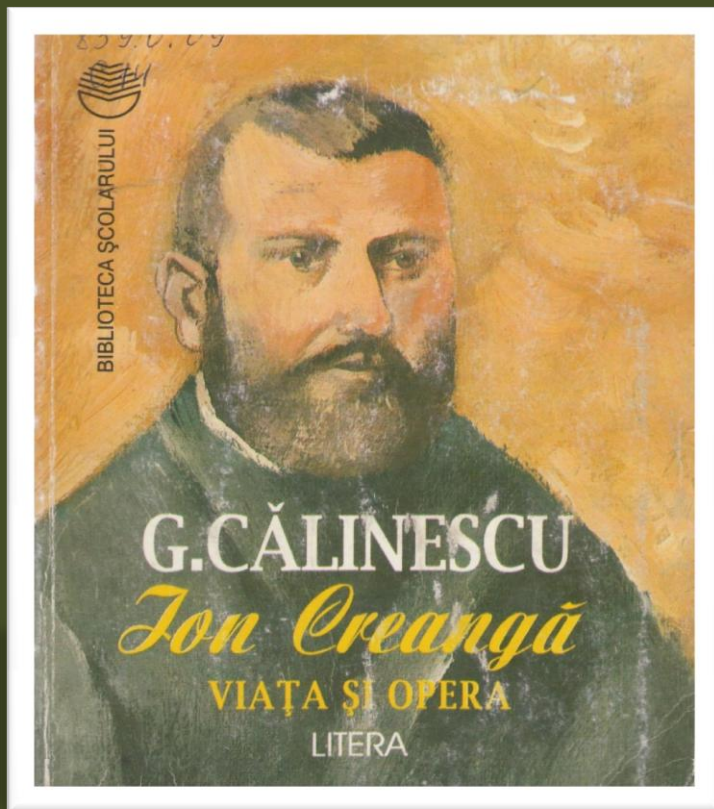
*“Vino, frate Mihai,
vino, căci fără tine
sînt străin”*

Ion Creangă



VIII. CREANGĂ, EMINESCU ȘI «JUNIMEA»

În toamna anului 1874 apărură pe ulițele Iașului un tânăr straniu, ca de vreo 24 de ani, voinic, spătos, cu o mare frunte albă și cu o coamă de păr negru dat peste urechi pe ceafă, ca la preoții asiatici. Era mereu gânditor și zîmbea. Acesta se numea Mihai Eminescu, era poet și fusese numit de curînd de către Titu Maiorescu, ministrul instrucțiunii, director al Bibliotecii centrale din Iași. Era fecior de răzeș căltănit de prin Moldova de sus, amestecat prin mica boierie arendășească, învățase carte în Bucovina, la Viena și la Berlin, dar nu avusese răgazul să-și ia doctoratul. Avea însă de gînd să se-ntoarcă în Germania cît de curînd și s-o încheie și cu această formalitate cu ajutorul căreia ar fi ajuns profesor la Universitate. Se întorsese «pesimist», crezînd cu alte cuvinte că totul nu e decît desfășurarea răului, adică a suferinții, fiindcă viața înseamnă luptă, și lupta e durere. Așa spusese Schopenhauer, pe care-l cultiva. Însă, fiindcă omul, oricare ar fi cheia universului, trebuie să trăiască, poetul cu mari coame gîndise și practic. Fără sens este viața privită cosmic, dar dacă primești finalitatea ei imediată, care este înfăptuirea eternă a tuturor spețelor, cel mai bun chip de viețuire este cel automatic. Gîndirea prea multă scoate la iveală răul pe care se bizuie universul, producînd tristețe, și în același timp împiedică viața însăși de a se desfășura. A înlătura civilizația burgheză putredă și rațiunea și a îmbrățișa natura



VIII. CREANGĂ, EMINESCU ȘI „JUNIMEA“

În toamna anului 1874 apărură pe ulițele Iașului un tânăr straniu, ca de vreo 24 de ani, voinic, spătos, cu o mare frunte albă și cu o coamă de păr negru dat peste urechi pe ceafă, ca la preoții asiatici. Era mereu gânditor și zâmbea. Acesta se numea Mihai Eminescu, era poet și fusese numit de curând de către Titu Maiorescu, ministrul instrucțiunii, director al Bibliotecii centrale din Iași. Era fecior de răzeș căftănit de prin Moldova de sus, amestecat prin mica boierie arendășească, învățase carte în Bucovina, la Viena și la Berlin, dar nu avusese răgazul să-și ia doctoratul. Avea însă de gând să se-ntoarcă în Germania cât de curând și s-o încheie și cu această formalitate cu ajutorul căreia ar fi ajuns profesor la Universitate. Se întorsese „pesimist“, crezând cu alte cuvinte că totul nu e decât desfășurarea răului, adică a suferinței, fiindcă viața înseamnă luptă, și lupta e durere. Așa spusese Schopenhauer, pe care-l cultiva. Însă, fiindcă omul, oricare ar fi cheia universului, trebuie să trăiască, poetul cu mari coame gândise și practic. Fără sens este viața privită cosmic, dar dacă primești finalitatea ei imediată, care este înfăptuirea eternă a tuturor spețelor, cel mai bun chip de viețuire este cel automatic. Gândirea prea multă scoate la iveală răul pe care se bizuie universul, producând tristețe, și în același timp împiedică viața însăși de a se desfășura. A înlătura civilizația burgheză putredă și rațiunea și a îmbrățișa natura și instinctul e un fel de a anula chinul existenței, trezind euforia legată de orice manifestare oarbă. Cum țara era nouă și toată lumea făcea politică, împărțindu-se între liberali și conservatori, tânărul cu mari coame deduse din metafizică politica sa. Liberalii, încrezători în vorbe mari, voiau să împingă deodată România în mijlocul civilizației celei mai înalte, dându-i burghezie și proletariat, viață parlamentară,

859.0.09
D31

de Dumitrescu-Busulenga

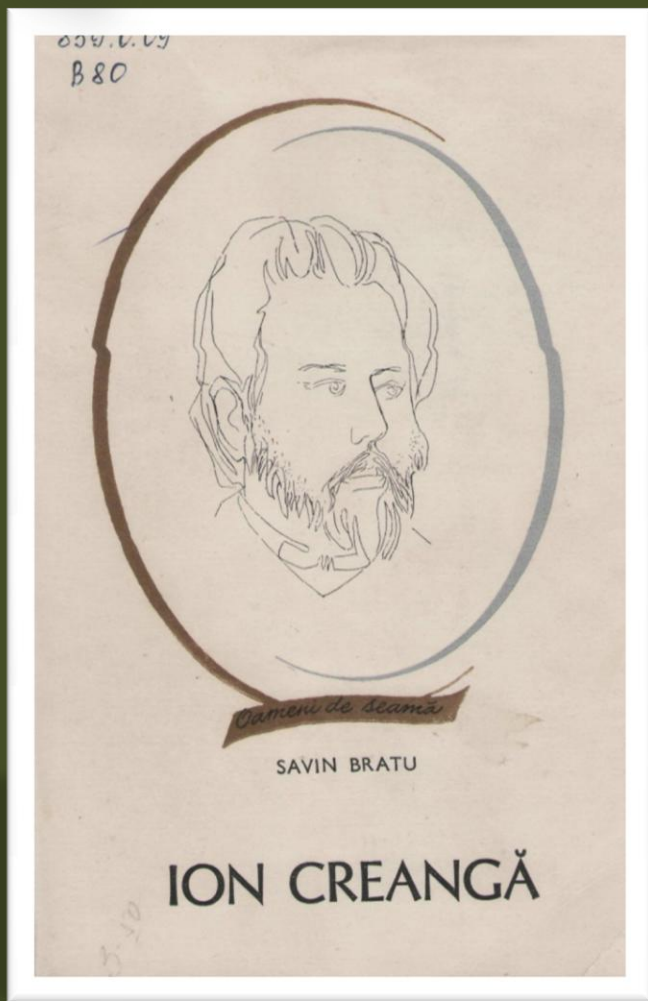
ION CREANGĂ

859.0.09

P481

ION MITICAN
cu Mihai
Eminescu
și Ion Creangă
prin târgul leșilor





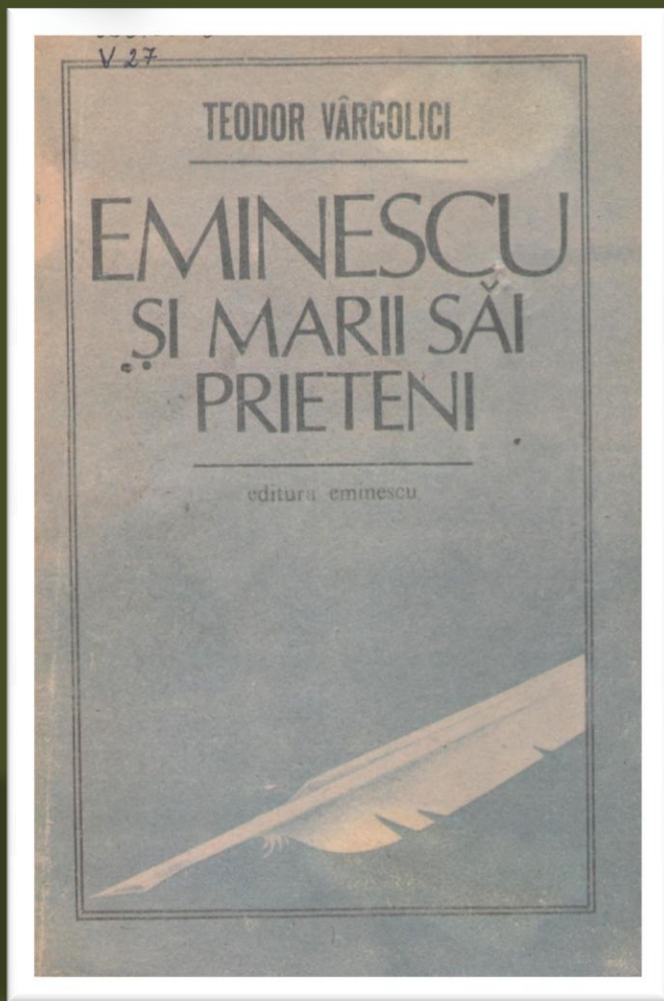
VII

ÎNȚILNIREA CU EMINESCU

Anul 1873 nu anunța vreo schimbare în destinul, din nou confuz, al lui Creangă. N-apucase a fi „popă prost“ și ajunsese dascăl de școală. Intrase „în lume“ și era dat afară de ea. Se făcuse tutungiu, negustor cu prăvălioară în centru și căsuță la mahala. Greu de crezut că ar fi putut cineva din preajmă-i să-i prezică viitorul cel mai apropiat altfel decât cum îl contura prezentul.

Omul care vindea țigări și ziare era, e drept, oarecum cunoscut în limitele societății de învățatori și mahalagii : însăși întîmplarea, rară, a răspopirii, îl făcuse „cineva“. Fără îndoială, mulți îl considerau „deștept“, nu chiar ca pe părintele Ienăchescu, dar cam pe acolo. Cu clientela lui permanentă, alcătuită din foști colegi de dascălie sau de „electorale“, ținea, sigur nu o dată, sfaturi interminabile, ca un om căruia îi trec prin mîna gazetele și este, el însuși, o gazetă vorbită. Taifasuri cu haz și cu birfă, ceva politică, și nu puțină discuție profesională, ca între stâlpi ai școlii.

Cert e că pentru Creangă nu încetase nici o clipă gîndul de a-și continua activitatea didactică și că tutungiu, în asentimentul tuturor amicilor săi, aștepta doar momentul prielnic unei întoarceri. Profesoarele privat nu ieșise din breaslă. Frecvența mai departe *Societatea pentru învățătura poporului român*.¹ În același timp, lucra intens la noile ediții ale manualelor școlare : a opta din *Metoda nouă*, a treia din *Învățătorul copiilor*.



După plecarea lui Slavici la București, Eminescu avea să traverseze, la Iași, o perioadă de mari tribulații, dar, în același timp, a avut suprema bucurie și mîngiere să dobîndească un nou și atît de bun prieten, Ion Creangă. Prietenia pe care au întemeiat-o și au trăit-o la cele mai înalte cote ale frumuseții sufletului și cugetului omenesc, s-a înscris cu litere de aur în cartea vieții lor și, totodată, în istoria literaturii române. Ca și în cazul lui Slavici, putem spune, cu deplină certitudine, că, dacă patrimoniul creativității naționale s-a îmbogățit cu capodoperele lui Ion Creangă, aceasta s-a datorat, într-o măsură hotărîtoare, lui Mihai Eminescu.

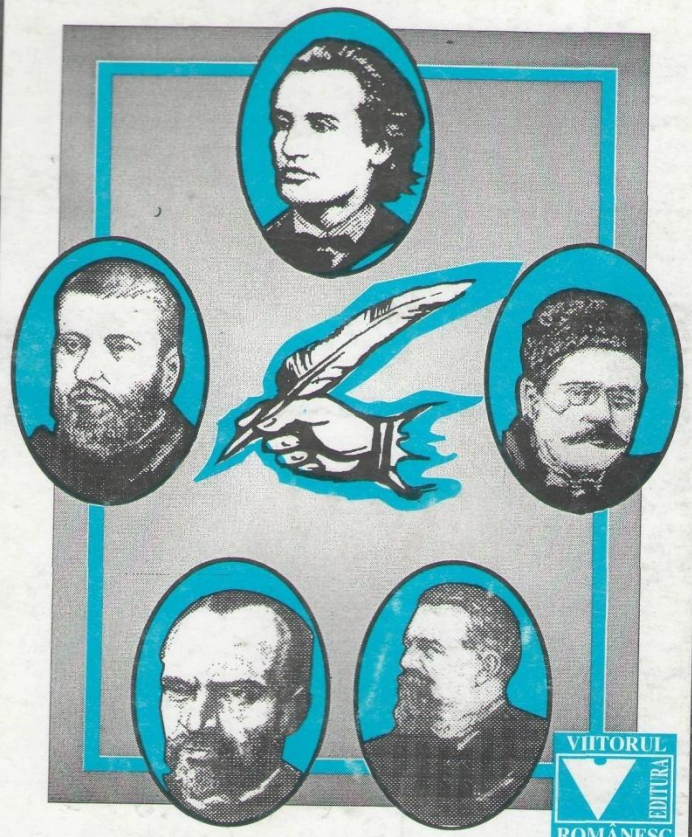
Postul de director al Bibliotecii centrale din Iași, pe care Eminescu l-a ocupat de la 1 septembrie 1874, i-a oferit satisfacția de a se afla în lumea cărților, atît de potrivită cu firea și preocupările sale, dar îi va provoca și mari necazuri, în urma unor mașinațiuni josnice din partea cîtorva dintre contemporanii săi. Fără nici un motiv explicit, Titu Maiorescu, ministru al Instrucțiunii Publice, i-a propus, la 15 iunie 1875, printr-o scrisoare, să renunțe la postul de director al Bibliotecii centrale și să accepte funcția de revizor școlar pentru districtele Iași și Vaslui. Neavînd altă soluție, poetul a fost nevoit să primească această funcție, începînd de la 1 iulie 1875.

859.0.09
S63

memorialistică • memorialistică • memorialistică • memorialistică

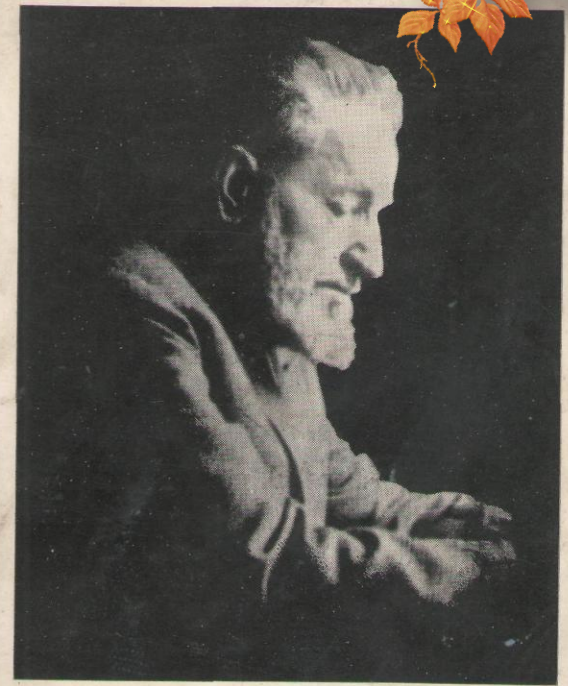
Ioan Slavici

AMINTIRI



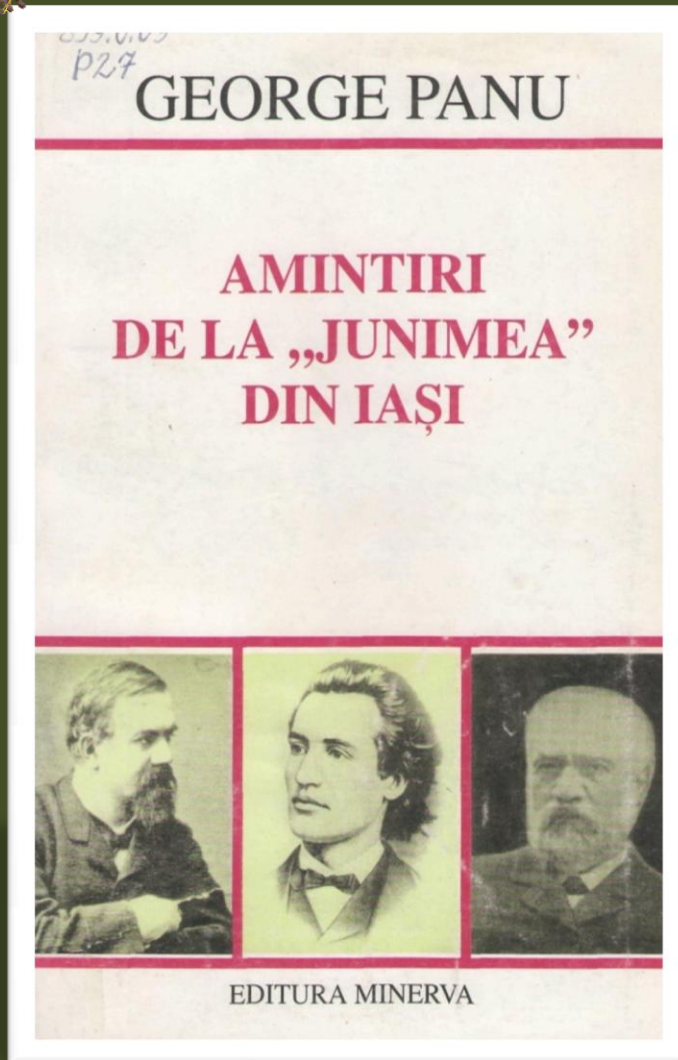
VIITORUL
EDITURA
ROMĂNESC

859.0.09
S63



SLAVICI

Amintiri



întinse. Creangă a rămas până la moarte țăranul din satul Vânători de lângă târgul Neamțului, și tot ce a învățat și deprins peste fondul cu care a venit la oraș, nu s-a prins, nu s-a asimilat cu dânsul. Afară de cunoștințele căpătate în școala preparandală privitoare la profesiunea de învățător, încolo Creangă a rămas ceea ce fusese.

Aceasta explică succesul ce a avut cu poveștile. Dacă Creangă devenea un om cult în sensul nostru, dacă Creangă s-ar fi depărtat de la felul deprinderilor căpătate în copilărie, el ar fi fost un povestitor ca toți surtucarii de orașe. Din contră, cultura neputând să-l domineze și să-i schimbe ideile și vorba, Creangă, care avea în același timp și o inteligență viuă, a putut să reproducă în limbajul în care crescuse poveștile pe care le auzise, fără ca deprinderi nouă și limbajul nou să le defigureze.

Un povestitor de povești populare, ca să reușească, trebuie să pună pe un țăran de la țară ca să istorisească povestea, iar el să o scrie cuvânt cu cuvânt; altminterlea este imposibil ca un om care gândește altfel, care vorbește altfel, să poată să reproducă un limbaj, impresii și imagini care nu sunt din fondul cunoștințelor sale obicinuite.

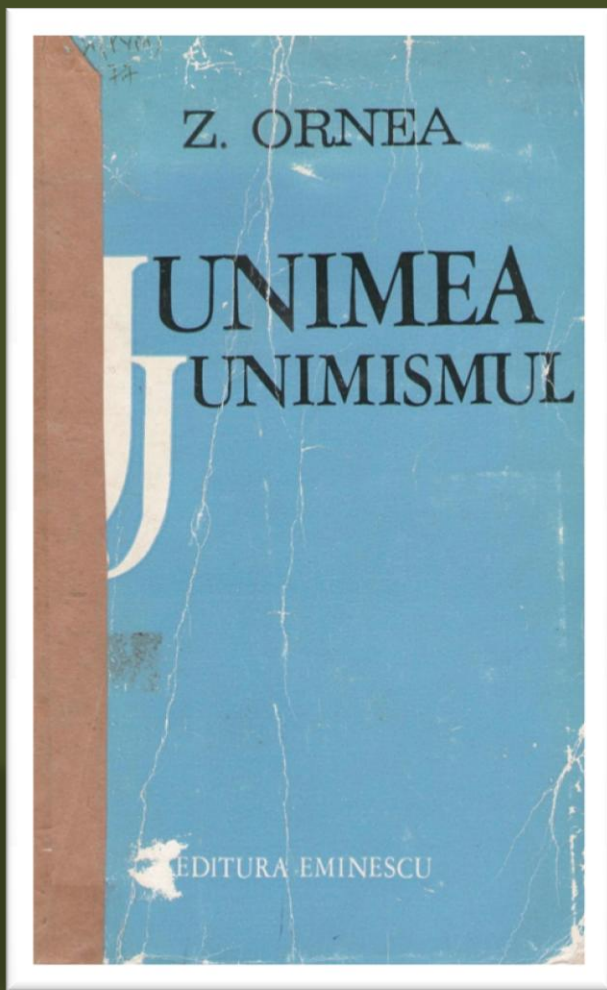
De aici vin artificialitatea celor mai multe colecții de povești populare. Regretatul Ureche, care a scris și povești, este un exemplu izbitor de cele ce spun.

Creangă n-avea decât să se lase târât de suvenirurile vii și nepieritoare ale vieții sale de la țară, pentru ca poveștile sale să fie aproape ca cele ce se ascultă la șezătoare. Dar despre aceasta voi reveni mai pe larg ceva mai târziu.

PRIETENIA ÎNTRE CREANGĂ ȘI EMINESCU

Din cele întâi zile s-a stabilit mare prietenie între Creangă și Eminescu, sau mai drept Eminescu a fost cuprins deodată de o mare dragoste pentru Creangă.

Eminescu avea, cum am spus, o cultură cu totul de carte. Cu toate acestea, dacă limbajul și ideile erau străine, rămăsese însă

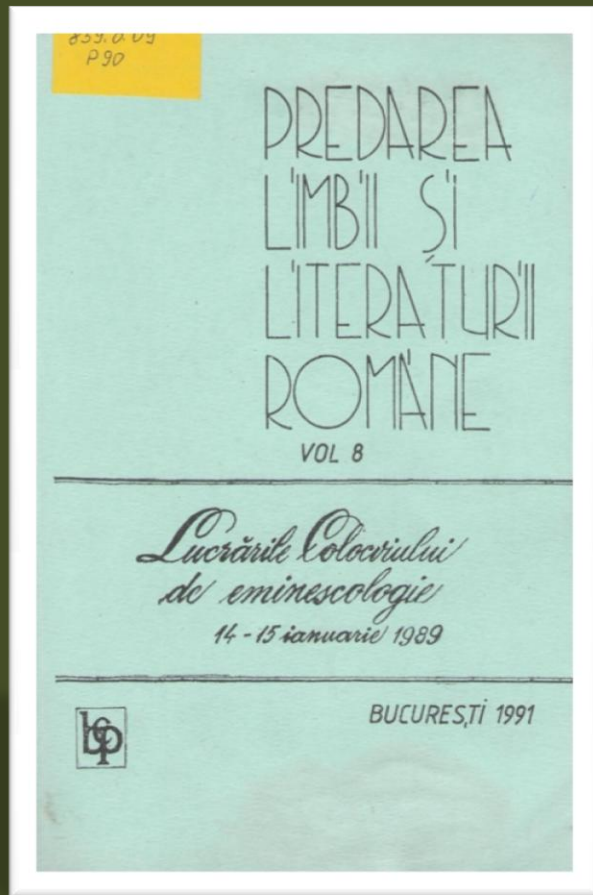


să se spună că dacă se poate vorbi (și se poate !) despre un strat junimist în opera lui Creangă, acesta a fost cel mai bine intuit de Eminescu. L-a adus la Junimea, considerînd că locul său era acolo. Adevărul este însă că ceea ce am numit stratul junimist din opera lui Creangă e apropiat și de *Weltanschauung*-ul social al lui Eminescu.

Cînd l-a cunoscut și au cimentat marea lor prietenie, Eminescu a fost cucerit de geografia etnică a universului stăpînit de Creangă. Era o lume ai cărei parametri îi cunoștea și o îndrăgea. E adevărat că el ajunsese la configurarea ei în urma unor lecturi complexe și a unor meditații care au căpătat structura unei filozofii sociale. La Creangă o descoperirea în expresia ei originală, frustă și netrecută prin alambicul reflexivității. Era lumea civilizației rurale, arhaice, în care totul părea că dăinuie de milenii, cumpănit și așezat, ferit de eroziune și artificiu. E o opinie pe care o găsim exprimată în martie 1882 într-un articol din *Timpul* unde poetul comenta volumul de nuvele al lui Slavici. Sublinia că revelator în opera lui Creangă, precum și în aceea a lui Slavici, este „împrejurarea că într-un mediu pe deplin stricat, cum e pătura suprapusă de plebe din România, în mijlocul unei corupții care împreună în ea vicilele Orientului turcesc cu ale Occidentului, și-au păstrat sănătatea sufletească, reflectă tinerețea etnică, curăția de moravuri, semnul neamului românesc.“¹ Așadar, etnia, cu ale sale înfățișări specifice, o descoperise romanticul Eminescu în opera prietenului său Creangă. Dar este percepția poetului cea adevărată? Sau a proiectat asupra operei lui Creangă perspectivele propriei sale viziuni sociale? Potrivit ar fi să se spună că poetul a izbutit să descifreze straturile mai adînci ale operei humuleșteanului pentru că dispunea de forța de penetrație a *Weltanschauung*-ului său social. A crezut, și nu a greșit, că îl regăsește în formă ideală în universul proiectat de Creangă.

S-a afirmat că opera lui Creangă este o expresie a sufletului românesc. Dar suflet românesc era, atunci, o altă expresie pentru cel țărănesc. Altfel spus tradiția milenară de obiceiuri și moravuri, îndeletniciri, gîndire

¹ M. Eminescu, *Opera politică* (ed. I. Crețu), vol. II, p. 439.



Prietenia Eminescu-Creangă reflectată în corespondența acestora

ALEXANDRA MOROȘANU

Despre prietenia dintre cei doi scriitori s-a vorbit mult. De aceea este foarte grea sarcina celui care dorește să abordeze subiectul, sperînd să aducă noutăți acolo unde brazdele cercetării au fost adînci.

Dacă am îndrăznit totuși, am făcut-o din dorința de a sublinia, în pragul unor comemorări importante pentru cultura românească, legătura de suflet dintre cei doi scriitori (așa cum reiese ea din cîteva scrisori cunoscute pînă în prezent și publicate în presa românească dintre anii 1902—1937, pe care ne-am bazat în exclusivitate prezentarea), legătură pe care nici depărtarea, nici boala n-au putut s-o rupă.

În cercetarea noastră am pornit de la 5 scrisori atribuite de Octav Minar lui I. Creangă și adresate de acesta poetului, în diferite perioade, și de la 2 scrisori ale lui M. Eminescu către povestitor, din care numai una i se recunoaște paternitatea fiind inclusă în vol. XVI OPERE, ed. Perpessicius.

Chiar dacă în jurul paternității scrisorilor date publicității de Octav Minar au existat controverse, am făcut abstracție de ele, socotînd totuși că scrisorile ar putea fi un punct de sprijin în prezentarea acestei prietenii celebre în literatura noastră.

SCRISORI CĂTRE EMINESCU

11

Către MIHAI EMINESCU

Bădie Mihai,

5 Ai plecat și mata din Iași, lăsînd în sufletul meu multă scîrbă și amăreală.

Să deie Dumnezeu să fie mai bine pe acolo, dar nu cred. Munteanul e frate cu dracul, dintr-un pol el face doi; ș-apoi dă, poate nu-s cu inima curată cînd grăiesc de fratele nostru că-i cu dracul, în loc să fie cu Dumnezeu.

10 Dar, iartă și mata, căci o prietinie care legat așa de strîns nu poate să fie ruptă-făciudă din partea celui care rămîne singur.

15 Această epistolie ți-o scriu în cerdacul unei atîtea ori am stat împreună, unde mata, uit-te pe cerul plin cu minunății, îmi povesteai lucruri frumoase.. frumoase...

Dar coșogemite om ca mine, gîndindu-se acele vremuri, a început să plîngă...

20 Bădie Mihai, nu pot să uit acele nopți cînd hoinăream prin Ciric și Aroneanu, fără de gînduri rele, dar din dragostea cea mare tru Ieșul nostru uitat și părăsit de toți.

25 Și dimineața cînd ne întorceam la cuibar gosloviți de aghiazma cea fără de prihană și iertătoare a Tincăi, care ne primea cu alai, cine știe ce nelegiuire am făcut și noi.

Ți-aș scrie mai mulțisor, însă a venit Enescu și trebuie să plec cu dînsul la tipografie.

30 Cu toată dragă
Io

Ieși, 1877, decembrie

181

ION CREANGĂ

[11]

București, 25 decembrie 1878

Dragă Creangă,

Nu știu, dacă ai cauze deosebite de nemulțămire împotriva fiu-tău, dar oricare ar fi acelea te rog să le treci cu vederea și să-i trimiți din cînd în cînd parole pentru trebuințele lui extraordinare; mai cu seamă însă acum de sărbători. I-ar trebui de pildă o păreche de încălțăminte mai cuvincioase, căci avînd acum câteva zile libere și putînd să fie invitat în familie la d. Maiorescu de pildă sau într-alt loc trebuie să se prezinte în mod convenabil.

Dorindu-ți sărbători fericite și mulți ani cu pace și cu bine
rămân al tău
M. Eminescu

15

12

Bădie Mihai,

Ce-i cu Bucureștiul, de ai uitat cu totul Ieșul nostru cel oropsit și plin de jidani?

5 O fi musai viața burlăcească pe acolo, dar nu se cade să ne uiți prea de tot.

Veronica a fost azi pe la mine și mi-a spus că și cu dînsa faci ca și cu mine. De ce? Ce rău ți-am făcut noi?!

10 De Crăciun te așteptăm să vii.

Tinca a pregătit de toate și mai ales „sarmalele“, cari ție îți plăceau foarte mult.

15 Eu am început, de, ca prostul, să scriu, dragă Doamne, o comedie. Cînd voi isprăvi-o, nu știu. Atîta știu, că subiectul e copiat, așa cum prea bine știi că pot copia, e luat din viața de mătăla, unde stau de cînd am părăsit Humuleștii.

M-am întilnit cu fratele Conta.

La Iași ninge frumos de ast-noapte, încît s-a făcut drum de sanie.

Ciricul parcă e mai frumos acum.

Vino, frate Mihai, vino, căci fără tine sunt străin.

Te sărut pe frunte,

Ion Creangă

13

Bădie Mihai,

Slava Domnului c-am primit vești de la tine!

Eu te credeam mort și mă luam de dor cu amintirile, cînd erați în jurul meu, tu, Augură, cel blestemat, Conta și alții, cari acum vă fudu-liți prin căpitală, alături cu ciocoi, mîncă-i-ar cîinii, că sunt fiii lui Scaraoțchi, și pe voi norocul și binele.

De ce lași pe Veronica să se zbuciume? Te-am așteptat de Crăciun să vii, dar... beșteleu, fește-leu, că nu pot strîga valeu, și cuvîntul s-a dus,

182



1889 - 1989

M. Eminescu

Ș. Creangă

**MUZEUL
DE LITERATURĂ ROMÂNĂ
IASI**



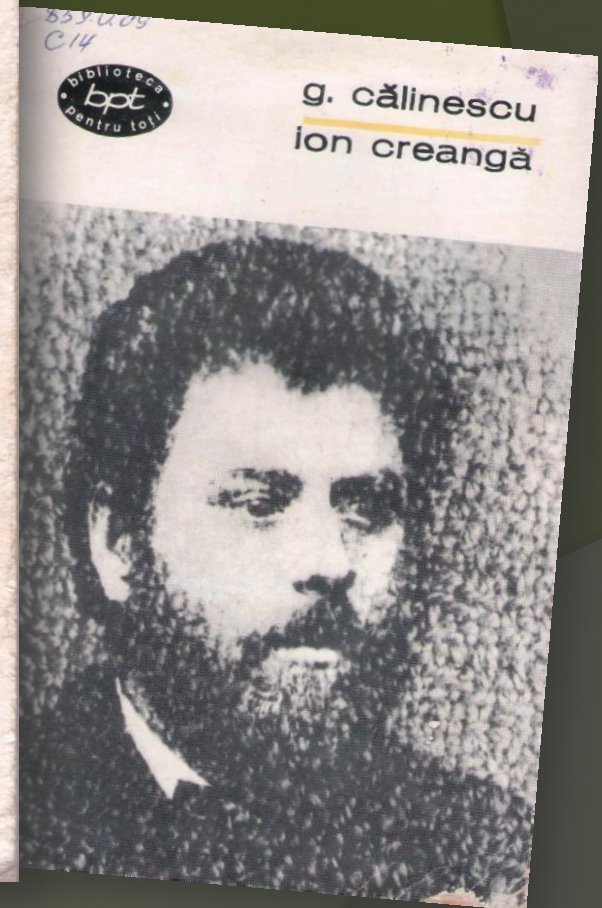
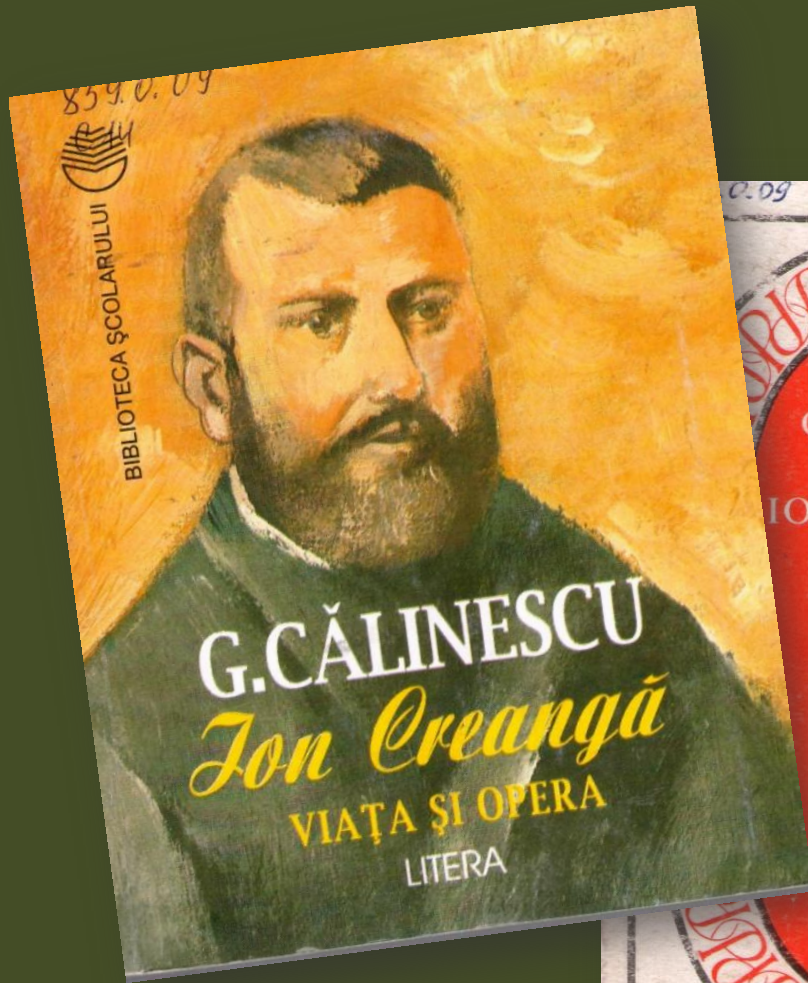
ION CREANGĂ ÎN ISTORIA ȘI CRITICA LITERARĂ



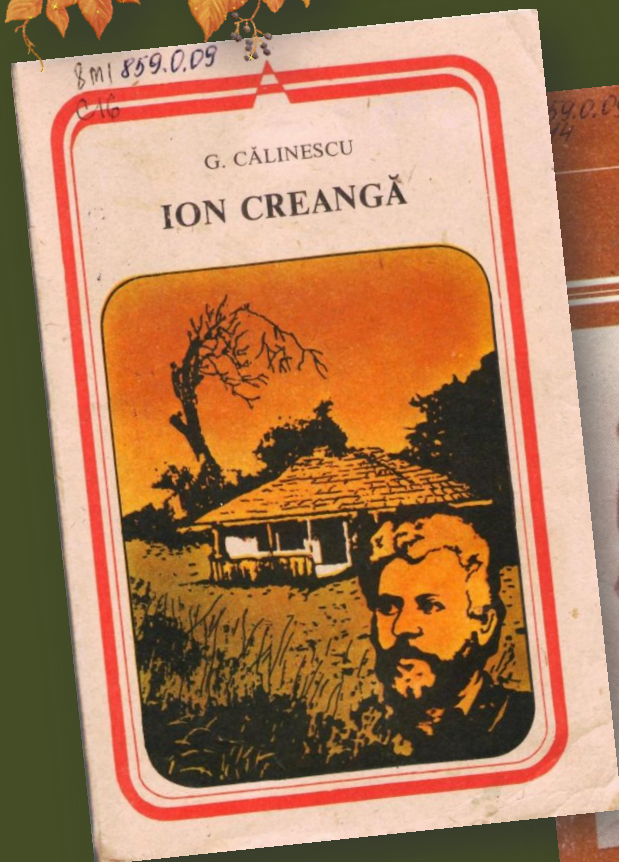
“...Creangă este o expresie monumentală a naturii umane în ipostaza ei istorică ce se numește poporul român însuși, surprins într-un moment de genială expansiune...”

George Călinescu

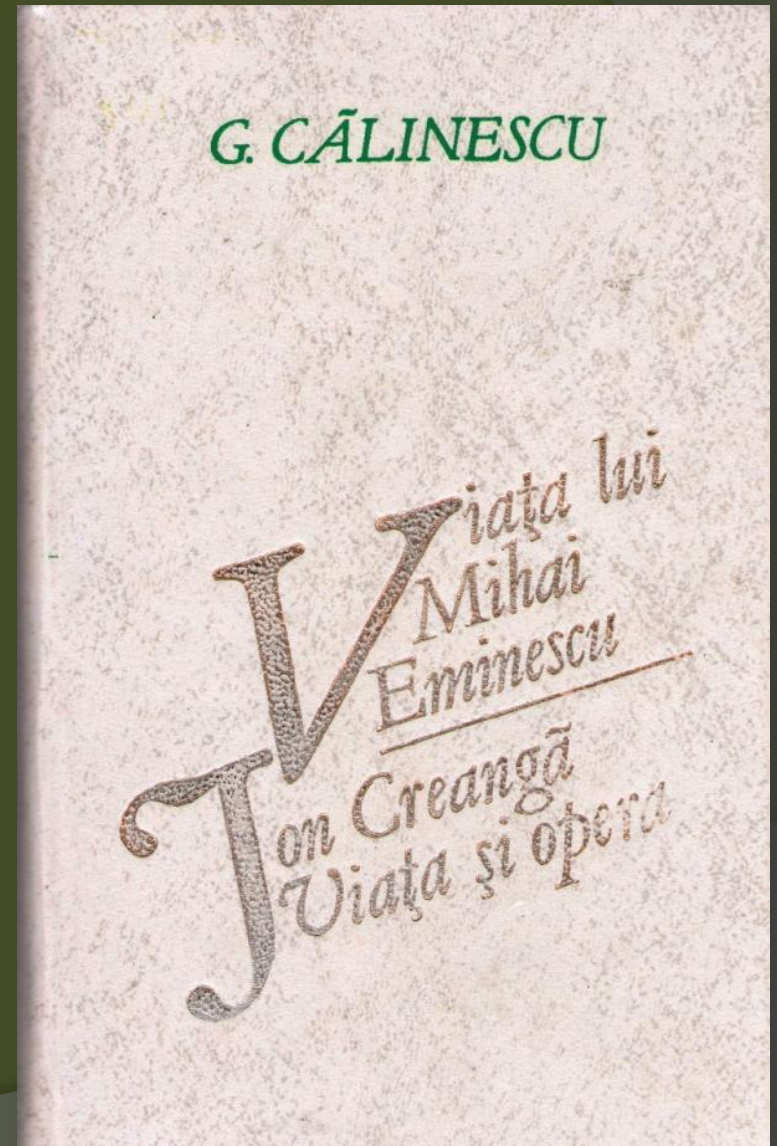
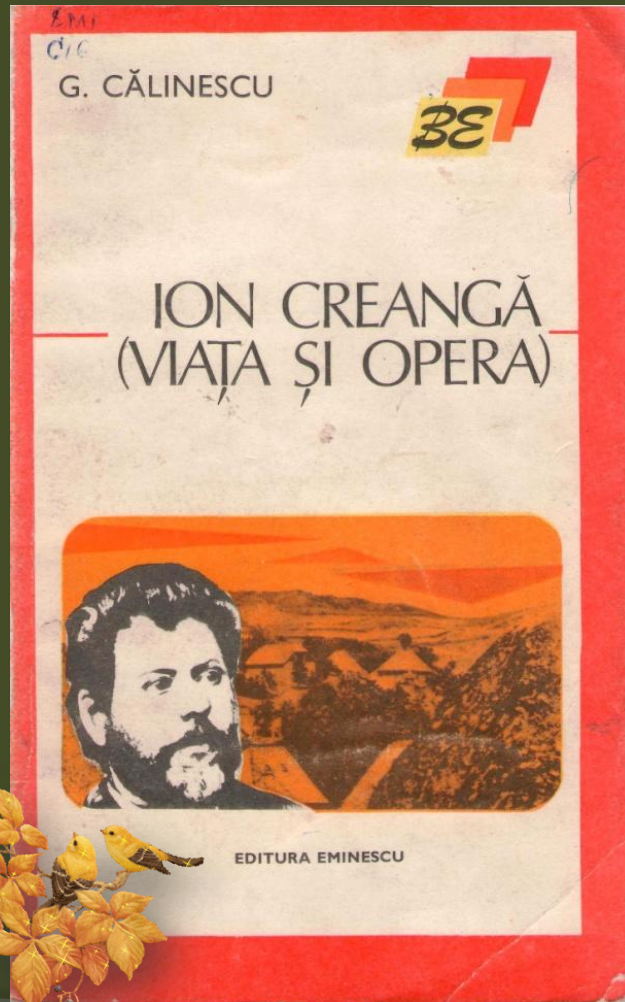
ION CREANGĂ ÎN ISTORIA ȘI CRITICA LITERARĂ



ION CREANGĂ ÎN ISTORIA ȘI CRITICA LITERARĂ



ION CREANGĂ ÎN ISTORIA ȘI CRITICA LITERARĂ



ION CREANGĂ ÎN ISTORIA ȘI CRITICA LITERARĂ

DOCUMENTE ION CREANGA

...de aparabilele institutelor, care ajută
mult la dezvoltarea scolărilor, mai puțin
într-un altă și munca învățătorilor
în școlilor au putut constata, că din
rău de la datoria constituției; și numai pu-
tând să se ca lăbulă în fund cu ei mișci,
și cu malad, recompensa etc. etc, este
peu îngreunată pentru fragila lor minte,
în deș de prieten; și ar fi de dorit și în
scările Maletic — ca să nu mai multe
trăcare mare în școlile meșterilor
în privința igienei școlilor.
Este bine îngrijite
Aștea constabile după etichetele mele
paterne, cu respect laudă la eu

REGISTRUL STATULUI
1839, iunie 10. Actul de naștere al lui Ion Creangă

România
Comisia pentru examinarea
cărților didactice
196 oct
17
Domnule Ministră!

...raportul lung a de înțelegere, înțelegere de către
dint de la mine
...de care, subordonat și de raportul și rapo-
rtului și recomandărilor de la minister de la
...și de la minister și a recomandărilor de la
...de la minister și a recomandărilor de la
...de la minister și a recomandărilor de la

REGISTRUL STAREI CIVILE
PENTRU MORTI
1889, decembrie 31. Actul de deces al lui Ion Creangă

IOAN CREANGA

Profesor în vîrstă de 52 ani după o lungă
sufărîntă a încetat din viață în ziua de 31
Decembrie, înmormîntare va avea loc Marți
2 Ianuarie ora 1 precîș la cîmîntirul Eternității
unde se află depusă ramaștile lui.
Fii, Frate, și surori roga pe toți amicii,
colegii și cunoșcuții a asista la înmormîntare

1890, ianuarie 2. Înștiințare privind înmormîntarea scriitorului

1876, mai 26. Raportul revizorului școlar M. Eminescu privitor la
cartea lui Creangă Povestitoria La citire prin scriere

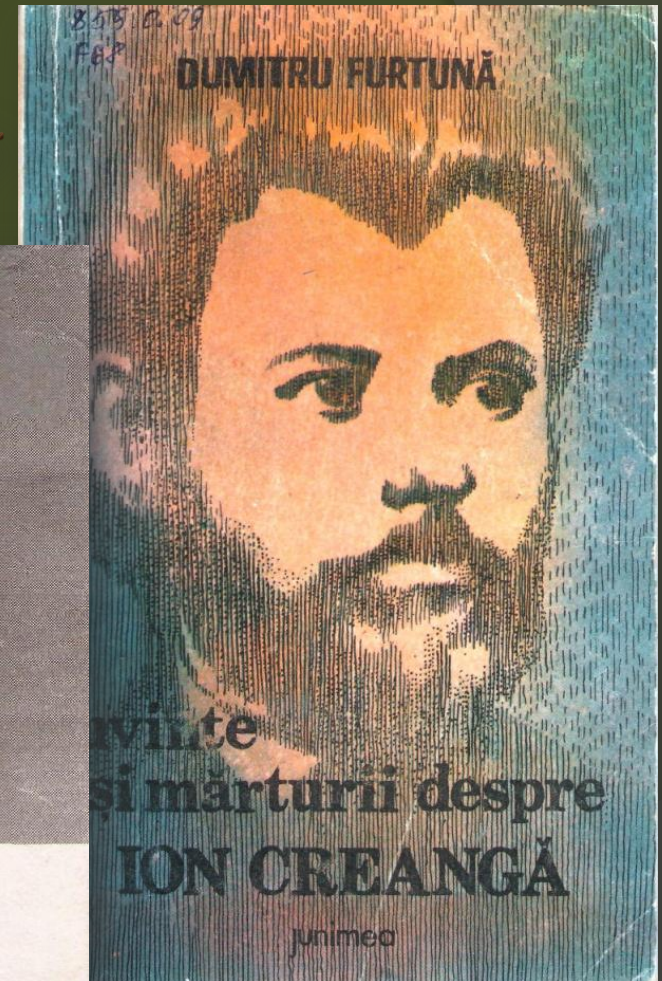
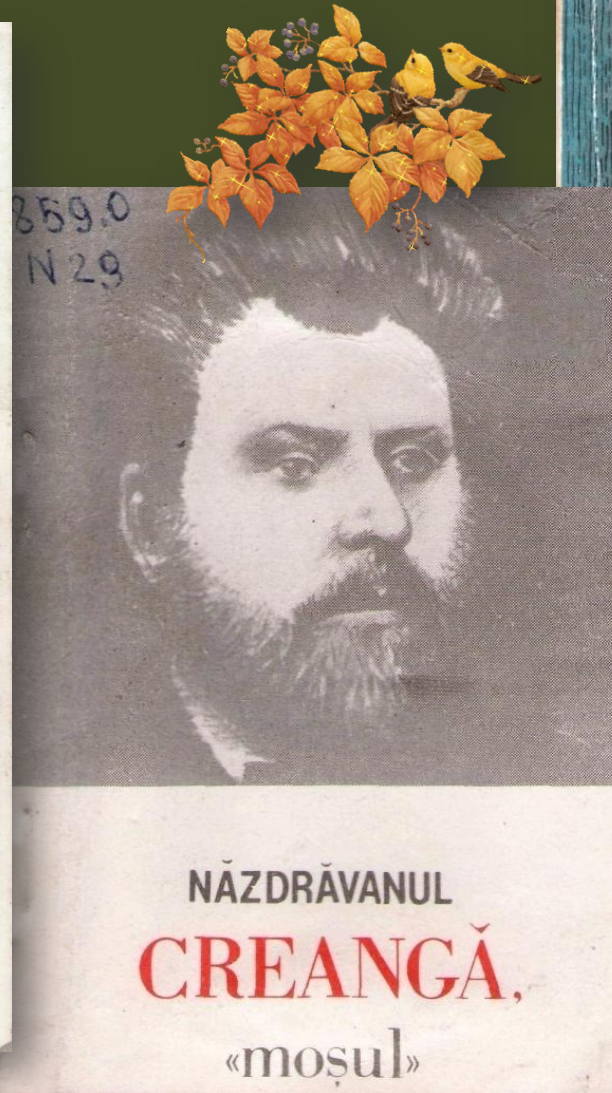
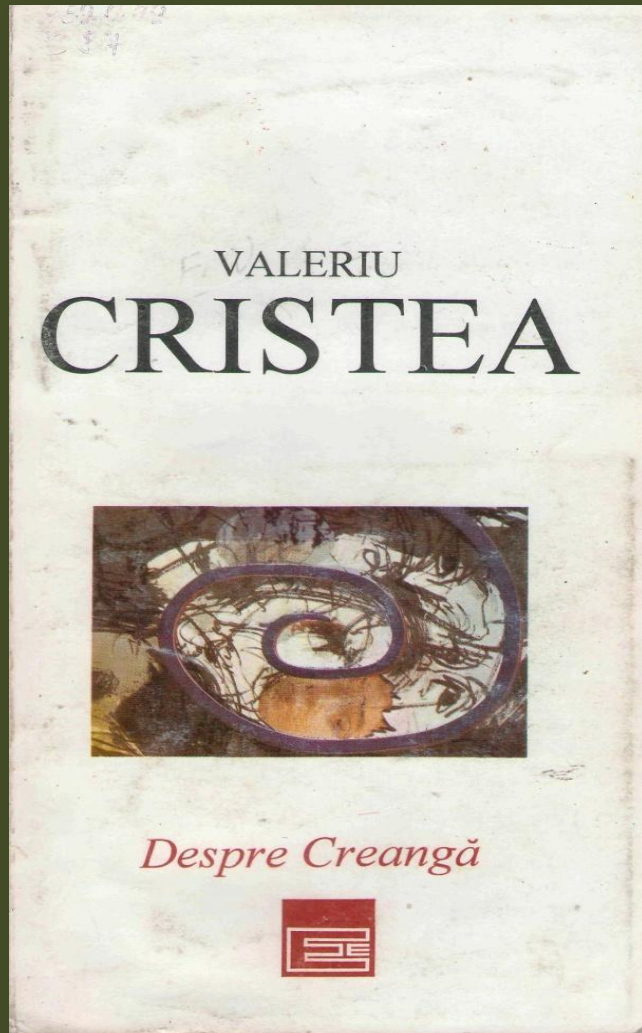
1889, decembrie 31. Actul de deces al lui Ion Creangă



ION CREANGĂ ÎN ISTORIA ȘI CRITICA LITERARĂ



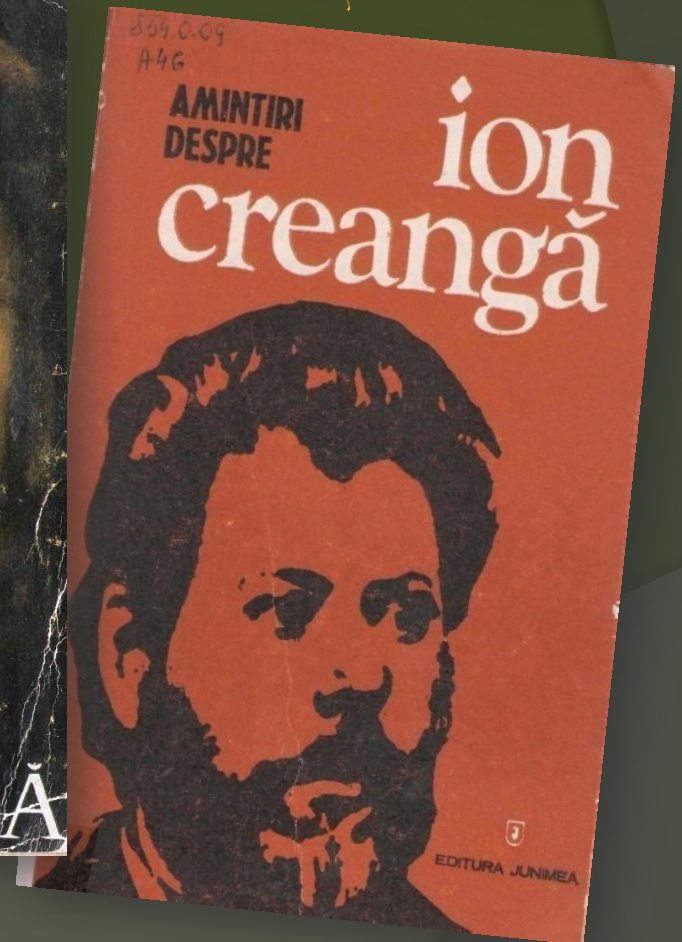
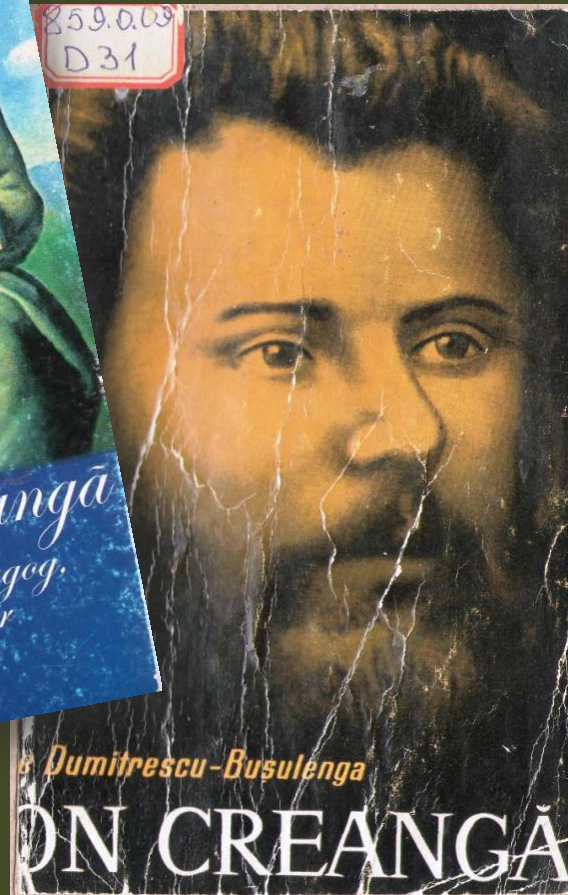
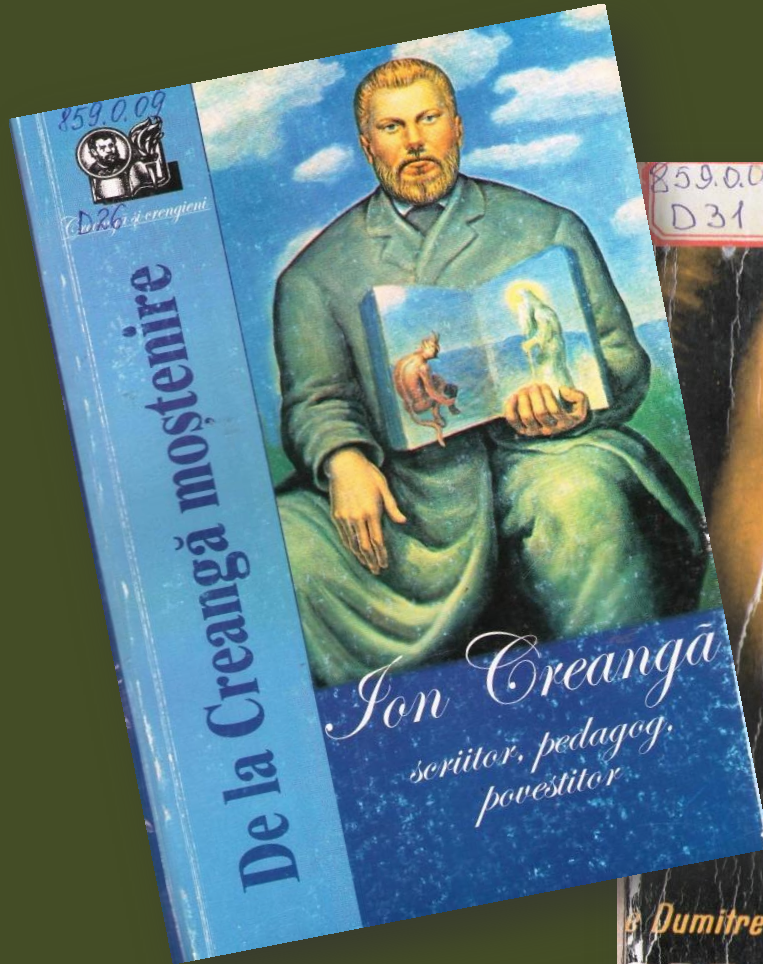
ION CREANGĂ ÎN ISTORIA ȘI CRITICA LITERARĂ



ION CREANGĂ ÎN ISTORIA ȘI CRITICA LITERARĂ



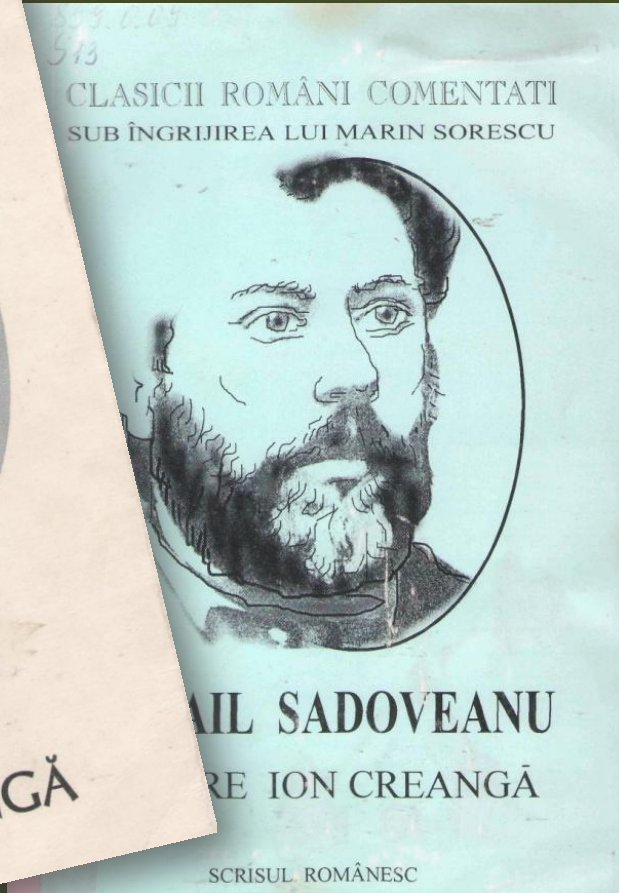
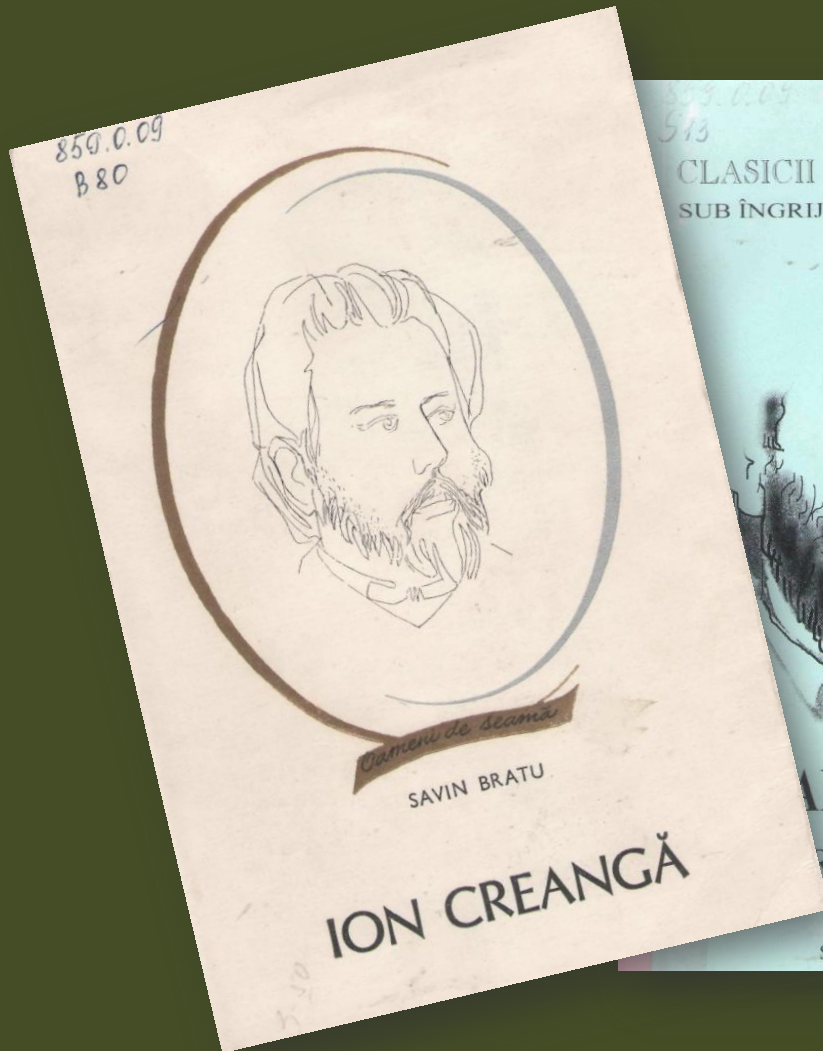
ION CREANGĂ ÎN ISTORIA ȘI CRITICA LITERARĂ



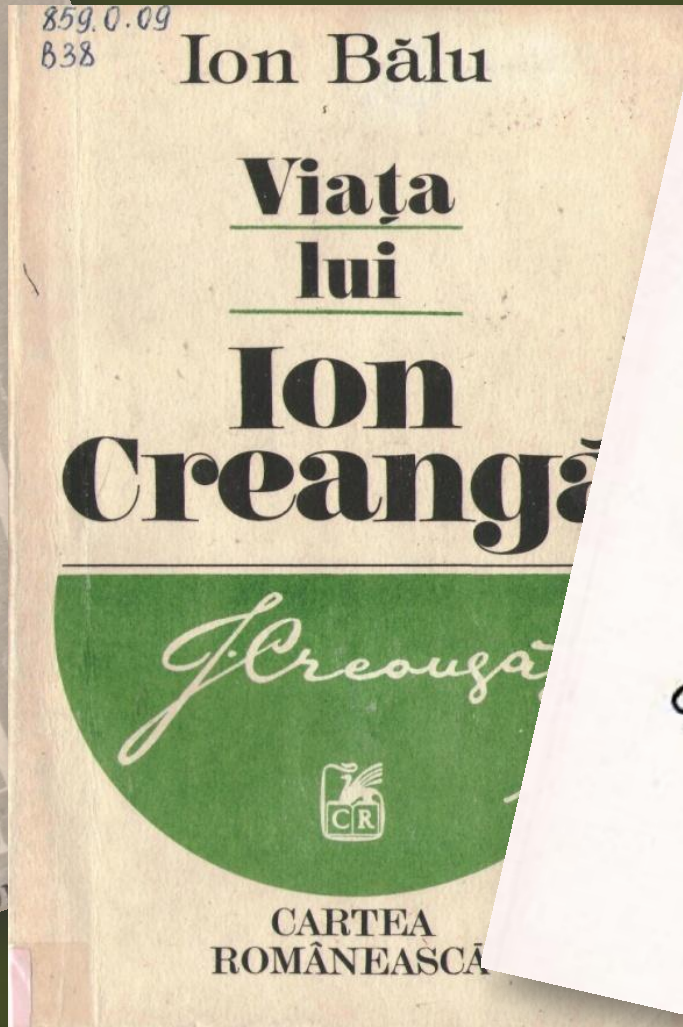
ION CREANGĂ ÎN ISTORIA ȘI CRITICA LITERARĂ



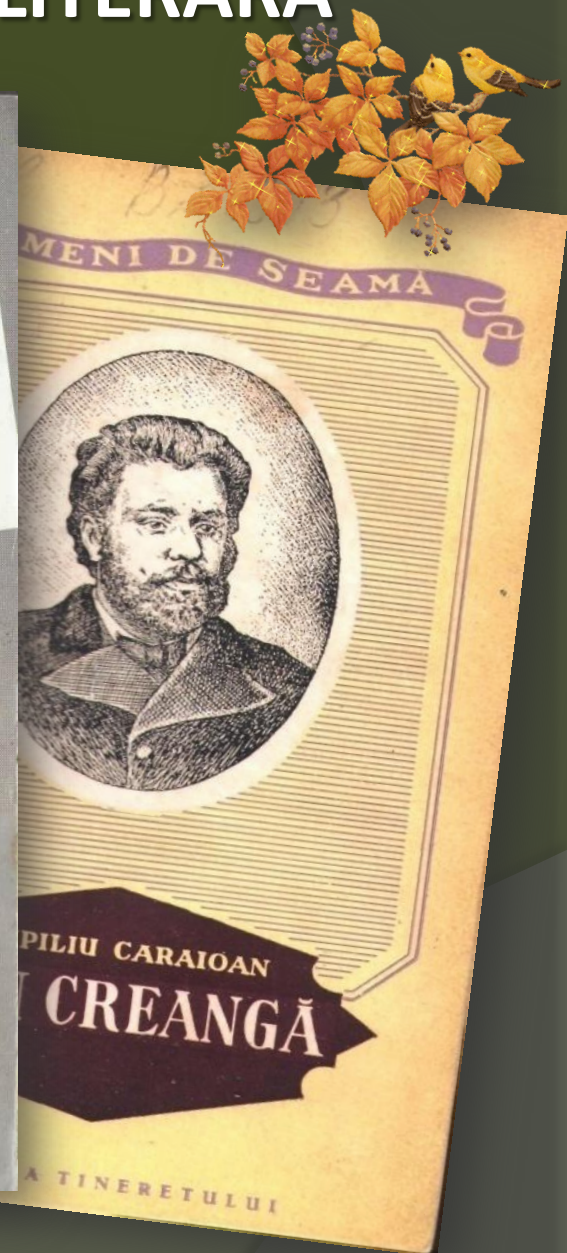
ION CREANGĂ ÎN ISTORIA ȘI CRITICA LITERARĂ



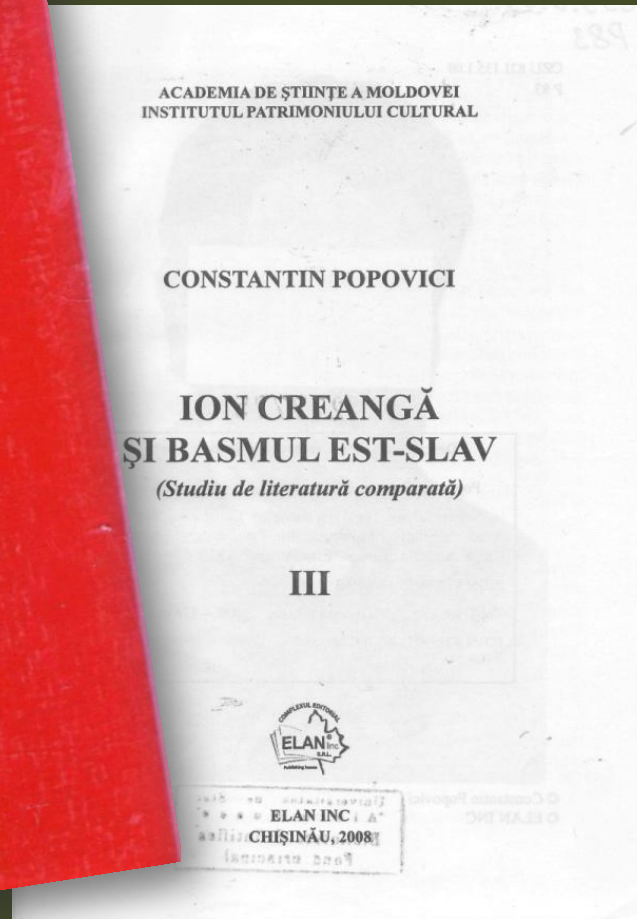
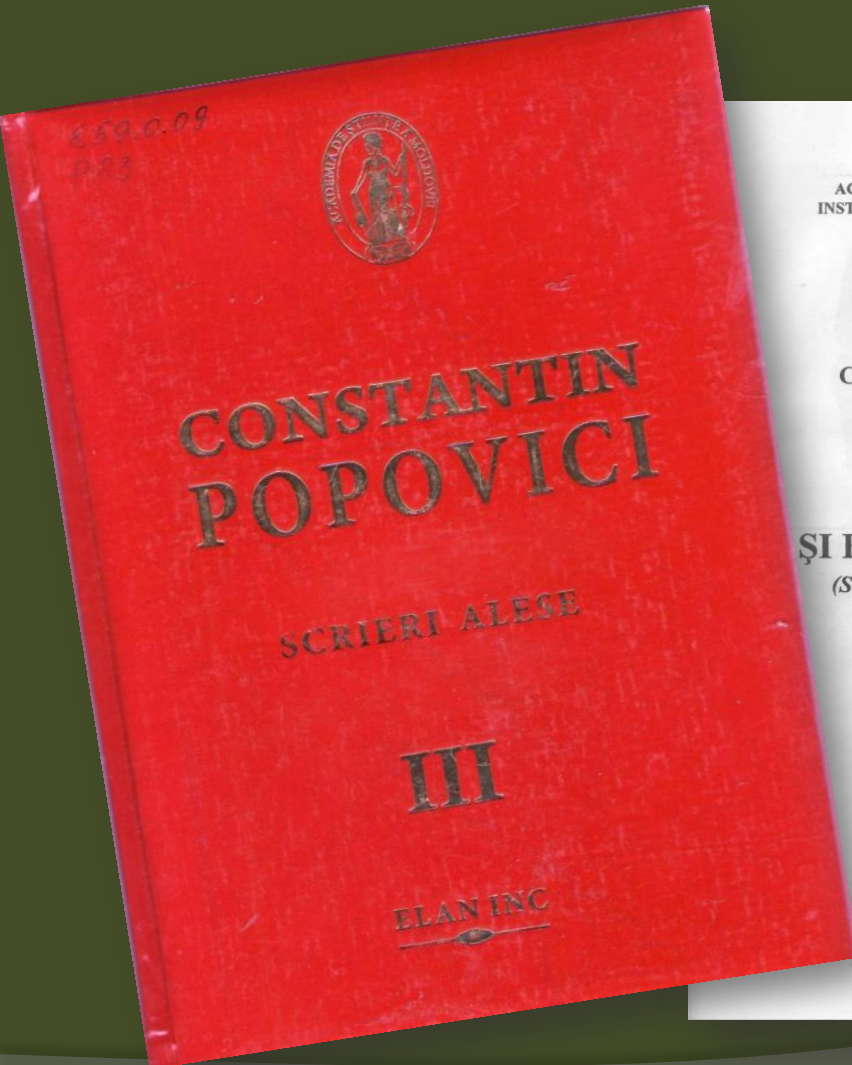
ION CREANGĂ ÎN ISTORIA ȘI CRITICA LITERARĂ



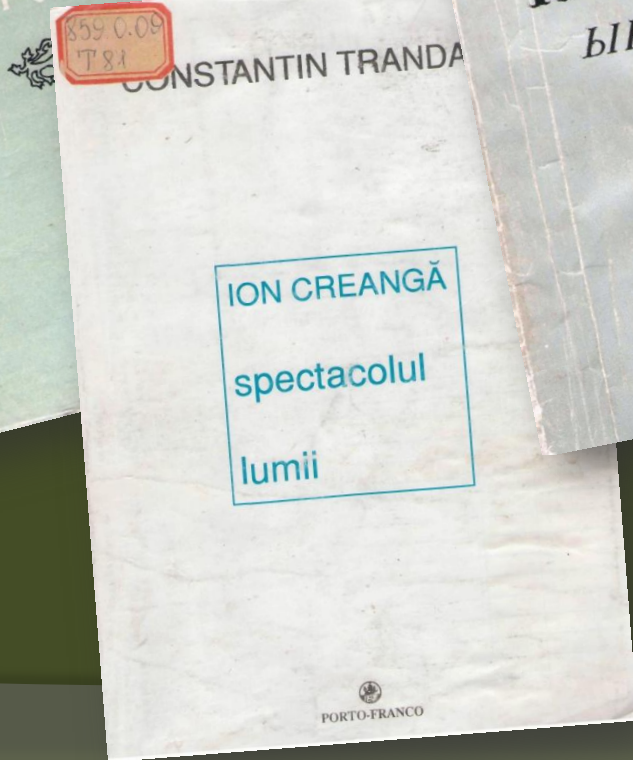
ION CREANGĂ ÎN ISTORIA ȘI CRITICA LITERARĂ



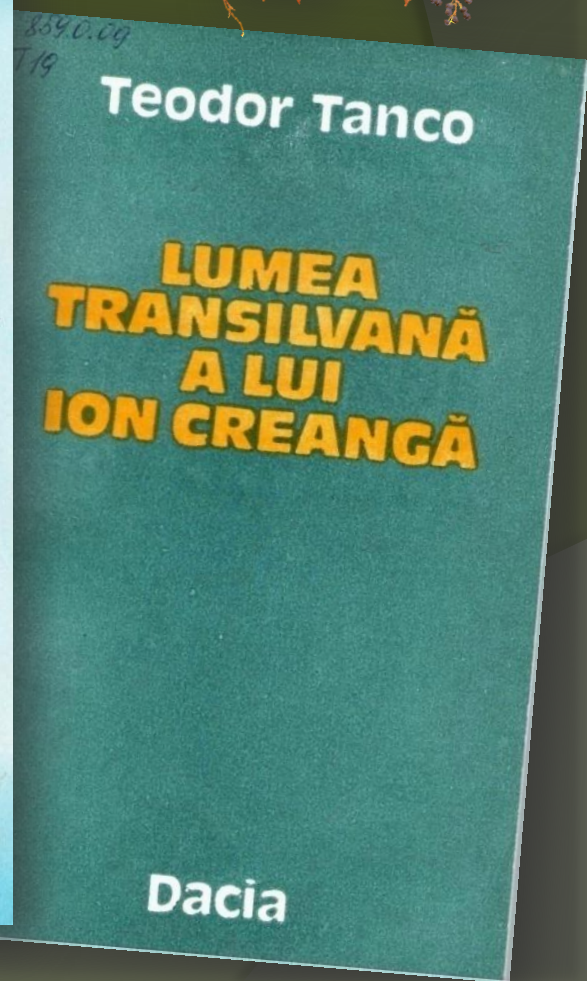
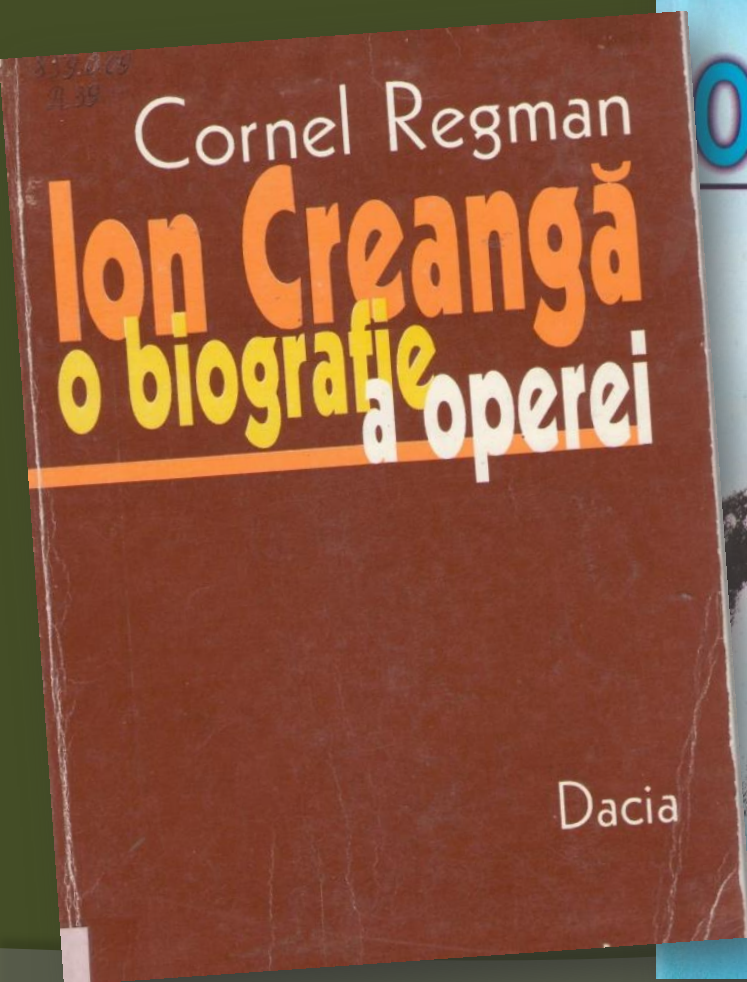
ION CREANGĂ ÎN ISTORIA ȘI CRITICA LITERARĂ



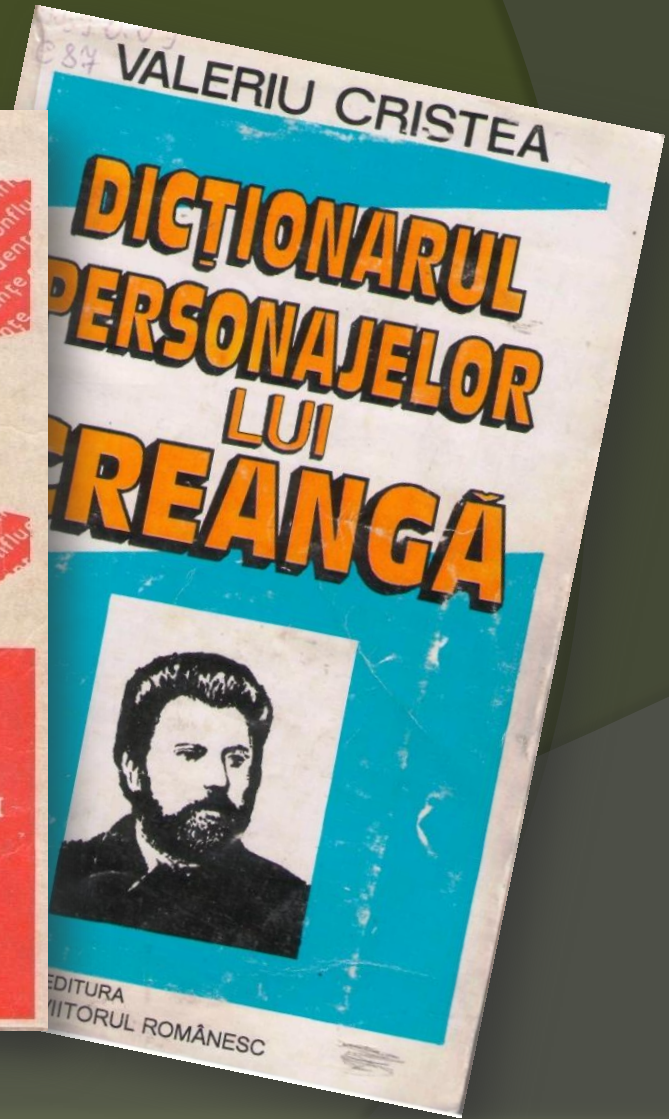
ION CREANGĂ ÎN ISTORIA ȘI CRITICA LITERARĂ



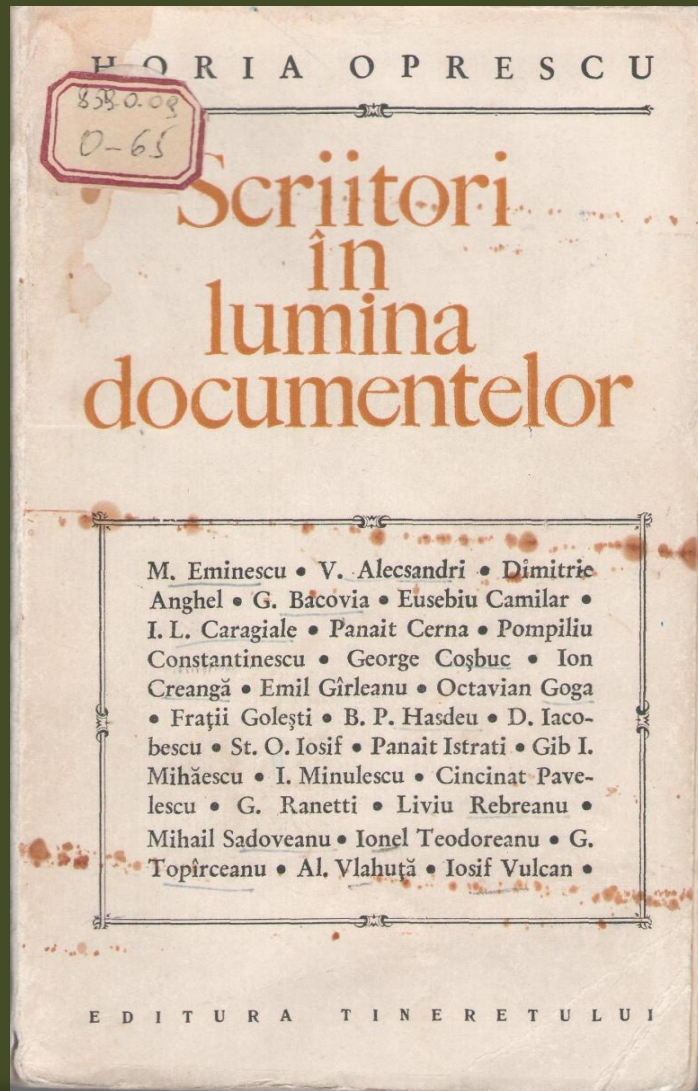
ION CREANGĂ ÎN ISTORIA ȘI CRITICA LITERARĂ



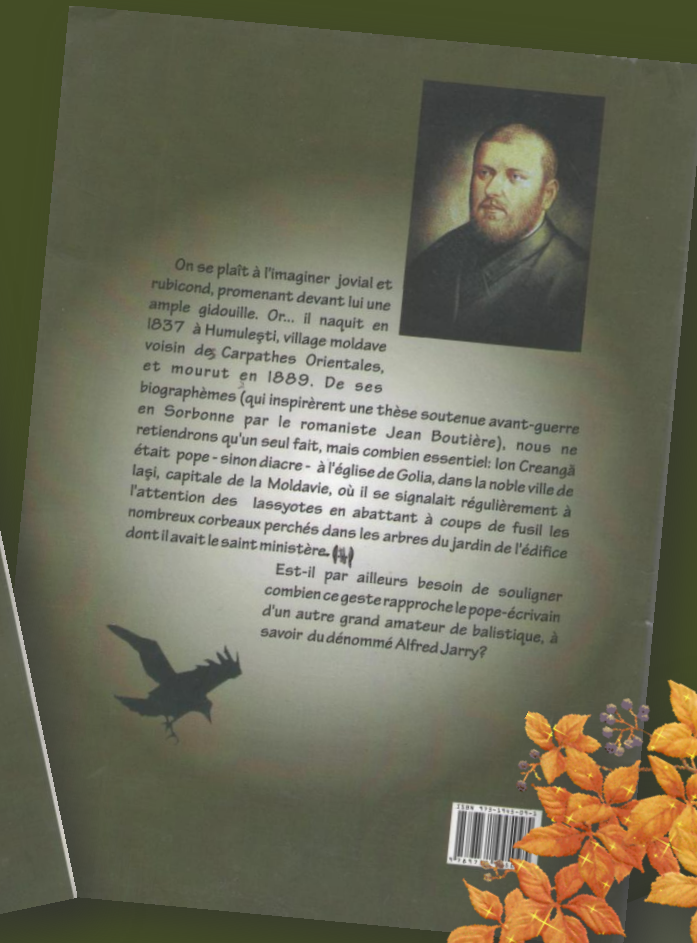
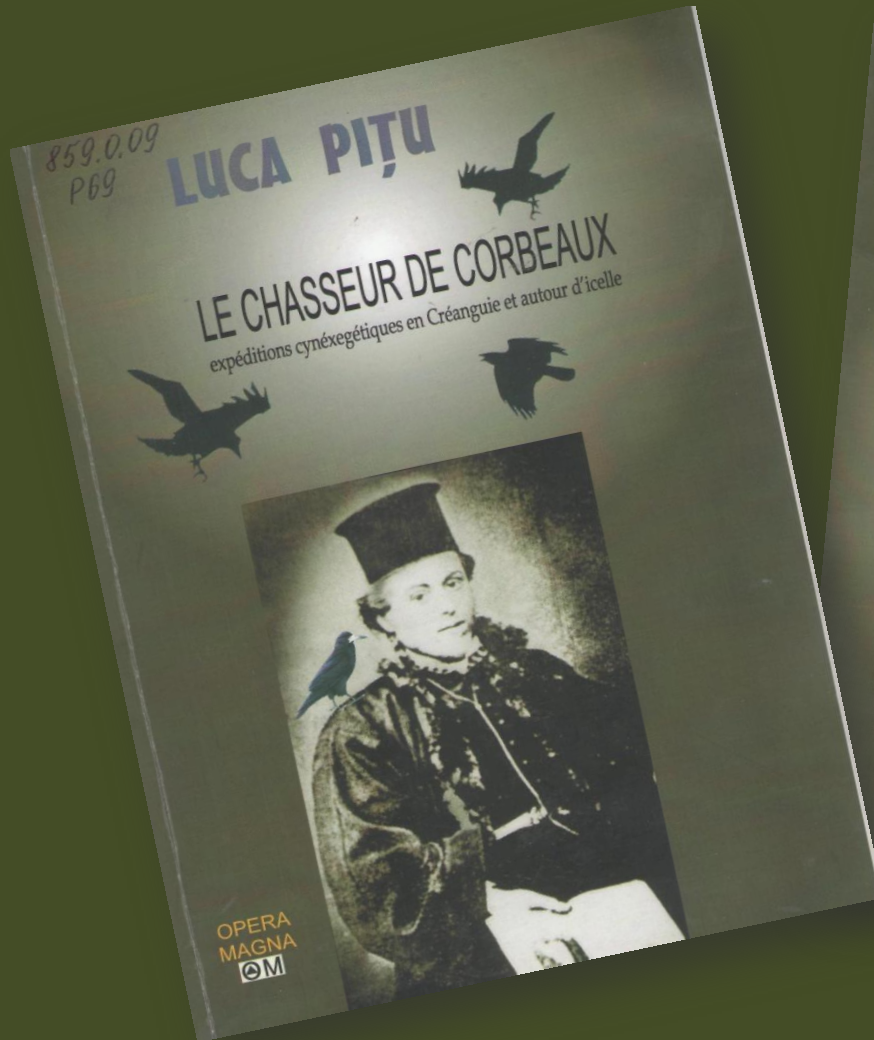
ION CREANGĂ ÎN ISTORIA ȘI CRITICA LITERARĂ



ION CREANGĂ ÎN ISTORIA ȘI CRITICA LITERARĂ



ION CREANGĂ ÎN ISTORIA ȘI CRITICA LITERARĂ



ION CREANGĂ ÎN PUBLICAȚII PERIODICE



COMENTARIILE

Ciclul mamei și ciclul tatălui în opera lui Creangă

"Numai mama e de vină"
ION CREANGĂ

"Scurp uneori cu plăcere
pe portretul mamei mele"
SALVADOR DALI



IRITAT de erorile de gust ale lui Sainte-Beuve (erori care-i exilau pe Baudelaire în Kamcatka literaturii și pe Stendhal între suspecți - happy few, în Italia, în vreme de puzderie de scriitoriași, azi absolut obscuri, aplicau înzoronări cu elogi, indiferent cât de "perfid"), și alegându-și drept cal troian personalizator însăși "practica" biografistă "arborescienă", Proust credea că omul (însul social) poate a face cu opera și biografia (cea exterioară) e de interes pentru artă. Numai eul profund, ființa noastră secretă și ireductibilă ar fi sesizabile în discursul creator.

Parerea lui Proust, sistematizată postum într-un text cunoscut și publicului din România, nu este greșită, oricât s-ar susține contrariul. Dealtfel, în chiar timpul că Proust nu și-a dus o carte cu "otrăvuri" la adresa criticului-cu-tichie la bun sfârșit trebuie să recunoască (și) dovada că șovăia în privința opiniilor lui.

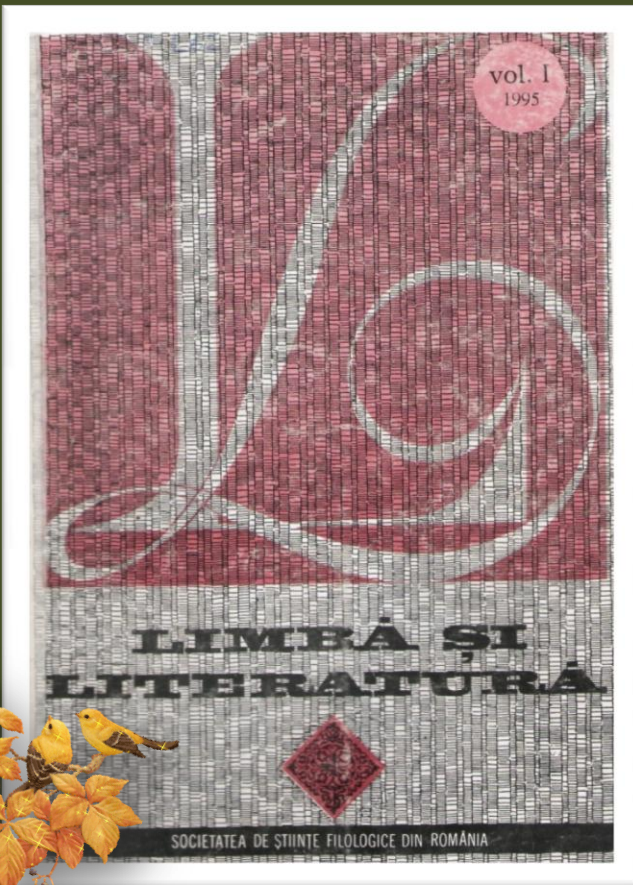
Au impresia, de fapt, că Proust era mai degrabă preocupat nu de existența indiscretei metode biografiste (care care numără amantele, eșecurile, viciele amabilități) și nici, cum se imaginează, de necesitatea de a explica totul, cât de insuficiența ei. Mai de ajuns să știm, de exemplu, că Creangă a intrat cu pașea în ciorile de pe crucea bisericii Golia și ce legătură are asta cu «Ivan Turbincă?» - ar putea să intrebe un Proust de circumstanță) sau că era atât conda de diacon ("Unde e relația cu Harap-Alb?") ori că a frecventat sălile de teatru ("Mă rog - să-mi concede bombăind vocea aceluiași crăcnitor - poate că s-ar putea face, aici, o apropiere de similitudinea operelor..."), iar G.Călinescu (1938) și

Nicolae Manolescu (în 1966) au dreptate când afirmă că, privind lucrurile "curat biografic": "faptele (...) pot să a dea oricui impresia că avem de-a face cu un "descreierat" (cel dintâi) sau comportamentul lui Creangă se dezvăluie ca "absurd" (cel de-al doilea).

Ar trebui să mai cunoaștem ceva. Știu ar trebui să analizăm altfel cele trei binecunoscute răzvrătiri, căutând o altă coerență a faptelor, o interpretare în conexiune cu opera și poate s-ar observa atunci, mai explicit, că între eul profund și eul social nu se căsăiește nici o prăpastie, că, în definitiv, cele două euri se omologheză într-un fel oarecare...

Din pricină că Creangă n-a apucat să-și revadă scrierile decât parțial, și în lipsa voinței exprese a autorului, opera i-a fost împărțită de exegeți în mai multe feluri, de fapt, cu nuanțele inevitabile de la un editor la altul, în două moduri principale: bi- și, în special, tripartit.

ION CREANGĂ ÎN PUBLICAȚII PERIODICE



ANALIZE DE TEXT

I. Creangă: „Povestea lui Harap Alb“

FLORIN IONIȚĂ
(Licențiu „Iulia Hasdeu“, București)

„Formele“ basmului popular, afirma V. I. Propp, pot fi studiate „cu aceeași precizie cu care se poate stabili morfologia funcțiunilor organice“. Conceptul fundamental va fi „funcția“, înțeleasă ca „o faptă săvârșită de un personaj și bine definită din punct de vedere al semnificației ei pentru desfășurarea acțiunii“. Funcțiile sînt deci părțile componente esențiale ale basmului; numărul lor este limitat, iar succesiunea, întotdeauna aceeași. Drept urmare, basmul popular este stereotip, în cadrul lui rolul esențial avîndu-l acțiunea pe care Propp o circumscrie unor sfere bine determinate: a eroului, a donatorului, a răufăcătorului. De aici derivă lipsa unei psihologii individuale a personajelor, care vor fi mai curînd ilustrarea unor principii morale. Eroul se ascunde adesea sub o înfățișare înșelătoare. Calitățile sale sînt native, problema fiind doar confirmarea lor. Basmul popular este din punct de vedere caracterologic imobil. Firea personajului este fatal aceeași, iar soarta îi este ursită încă de la naștere. Făt-Frumos e viteaz, milos, puternic, frații mai mari, invidioși, zmeii, răi, fata de împărat, frumoasă și bună la suflet...

Cu totul altceva urmărește Creangă. La el confruntarea trece din planul fizic în cel al intelectului. Basmele lui sînt în realitate adevărate romane ale formării. Personajele se transformă sub ochii cititorului, oferind modele ale felului cum eroul reușește sau eșuează în viață, pentru că, pare a spune autorul, omul este rezultatul propriilor sale acte. Dificultatea nu se datorează însă obstacolelor ce vor trebui învinse, ci drumului pe care personajul îl va alege. Spre deosebire de basmul popular, triumful final nu mai este așadar obligatoriu. Posibilitatea izbînzii există, firește, dar ea nu se manifestă ca necesitate. Raporturile eroului cu donatorii și ajutoarele sînt mai complexe. Reușita sau nereușita sînt condiționate tocmai de manevrele lor mai mult sau mai puțin abile. Intervine deci un aspect cu desăvîrșire nou, *înscenarea. Povestea lui Harap Alb*, în speță, are în subtext un scenariu: al călătoriei, văzută ca ritual de inițiere, reluarea unui fapt primordial, ca punct de plecare al unui nou ciclu — viața tatălui în cazul fiului de erai. Este o imitație a unui model exemplar, dar, totodată, și o înscenare a unor „profesioniști“: împăratul, calul, spinul, sînta Duminică, diferența dintre aceștia fiind dată doar de gradul diferit al implicării.

Într-un asemenea text putem identifica cel puțin trei niveluri ale narațiunii: al fiului de împărat, care-și joacă, deși înconștient, propriul rol, de „novice“, al ajutoarelor (calul, spinul ș.a.), care joacă teatru în fața eroului (acesta nu trebuie cu nici un chip să afle adevărul, pentru a nu se rata rezultatul final al înscenării); al martorilor (împăratul Verde, fetele sale). Ultimii sînt doar spectatori. Dar spectator este și cititorul, ceea ce mărește ambiguitatea textului, granița dintre realitatea lectorului și cea a martorilor nemăfiînd astfel net marcată. Așa pot fi înțelese formulele mediane — ce par a avea rolul decorului de pe o scenă de teatru, în același timp „realitate“ pentru actori și

ION CREANGĂ ÎN PUBLICAȚII PERIODICE



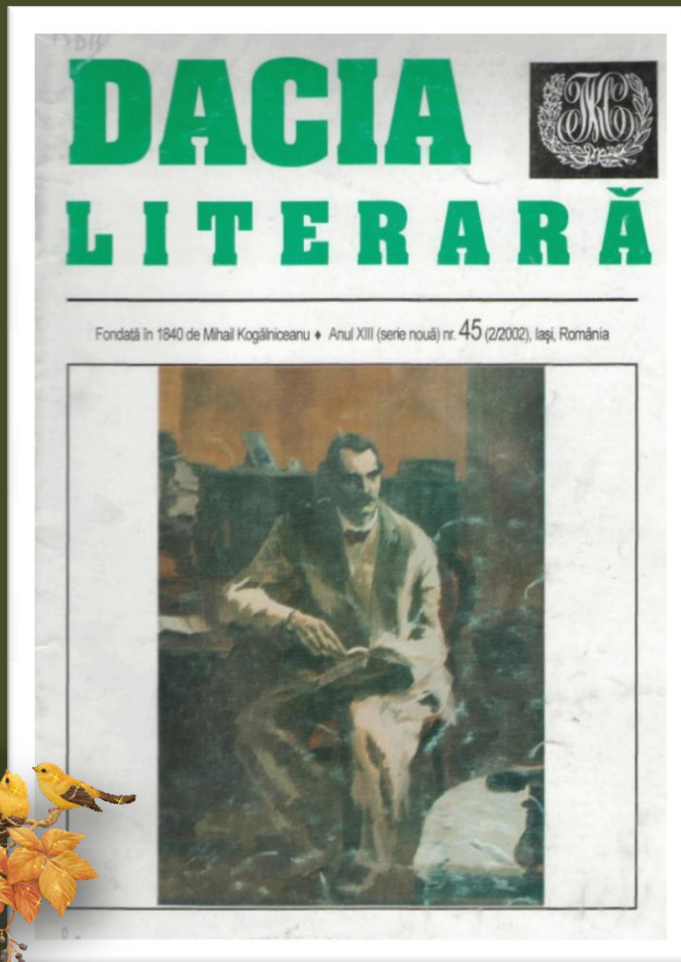
CREANGĂ ȘI „DIVINELE DETALII” (1)

Cornel Regman

N-ar fi menirea tocmai a unui capitol median¹ de a stabili concludiv ce fel de artist e Creangă și încotro se îndreaptă acțiunea sa. Citeva anticipări sunt însă necesare, ajunși în acest punct, chiar și numai pentru faptul că în tentativa de a ne apropia de laboratorul scriitorului — aceasta presupunând firește alinierea la opinia unanim împărtășită în critica mai nouă că autorul *Poveștilor* și *Amintirilor* e posesorul unei tehnici individuale și mucenicul ferice al unui travaliu frate cu tortura în desfășurarea căruia ies la iveală, unul după altul, darurile lui de *prozator unic* —, ne-a fost dat să întâlnim și unele păreri mai neobișnuite, dacă nu chiar extravagante, iar pe de altă parte, de-a lungul procesului atit de necesar de recunoaștere a autonomiei pe care creația acestui artist o revendică, o seamă de poziții intermediare, rămăneri la jumătatea drumului, care tind a-l menține pe Creangă măcar pînă la trunchi îngropat în folclor. Preocuparea de a pune în lumină artistul a stîrnit la faptă mai ales pe comentatorii sintetici și pe posesorii de revelații fulgurante, dar absența unor demonstrații mai susținute încurajează nu o dată aplecări spre senzational. Dintre acestea face parte și cea care a prilejuit foiletonul de nici trei pagini al lui B. Fundoianu, *De la Nică a lui Ștefan la Mallarmé*, readus în raza atenției de unele voci din prezent. În fond, și acest foileton pornește din indoiala — care e declanșatorul multor inițiative mai ales în critică — privitoare la destinatarul operei humuleșteanului. Cam în vremea cînd își concepea tînărul Fundoianu „fragmentul”, indoiala aceasta încercase și pe alți exegeți, între care Sadoveanu și Ibrăileanu din generația anterioară. Problema nu s-a stins o dată cu ei, ci va fi reluată de G. Călinescu și Vladimir Streinu, iar peste încă o generație de I. Negoișescu. Pentru toți, opera aceasta nu era făcută să fie înțeleasă la justa valoare și gustată de consumatorii comuni ai literaturii și cu atit mai puțin de cei tradiționali ai poveștilor, sâteanul și copilul. Explicațiile pot diferi de la caz la caz. Ibrăileanu descoperă în opera lui Creangă o „infinită fineță”, care „il face greu accesibil majorității cititorilor”. „Finețea” constitutivă se transformă, la foiletonistul „Sburătorului literar” care este Fundoianu, în ceva care-l apropie pe Creangă de... Mallarmé. Cu unele aprecieri ne mișcăm între marginile deja-spusului: „Creangă e făcut să existe numai pentru adulții sau deloc”; sau „Artist — Creangă trebuie citit după multă pregătire și lectură”. Venind la comparația lansată, autorul însuși recunoaște că „e excesivă”. Și nu e vorba, ca pînă aici, doar de specia de cititor aparte pe care ar „selecta”-o cpera

¹ Dintre un studiu monografic din care s-au publicat pînă în prezent următoarele capitole: *Creangă înainte de Creangă*, „Rom. lit.”, nr. 30/1989; *Creangă — Modele și stimuli*, „N. Rom.”, nr. 10 — 12/1989; *Creangă... orășanul*, „V. Rom.”, nr. 3/1992; *Sociografia Creangă și povestirea panoramică*, „N. Rom.”, nr. 10 și 11/1990.

ION CREANGĂ ÎN PUBLICAȚII PERIODICE



Așadar, prima rupere de coerență și stabilitate se produce încă înainte de cea de-a doua predicție și de ocurența simbolului unitar din refrenul "virturile, valorile", prin golul devenit sensibil.

Altfel e imaginată spațial cea de-a doua strofă, în ciuda asemărilor sintactice. De astă dată se trece, prin obiectul poetic al "păsărilor călătoare", în registrul organic, purtător al pulsărilor vitale, ca un reflex materializant compensator, opozabil abstractei verticalității din primul vers al poemului. Dominantă este, în a doua strofă, o orizontalitate compactă, conținută în imaginea zborului "străbătător" de pământuri ai păsărilor. În interiorul acestei orizontalități de ansamblu se schilbează cealaltă axă spațială, verticalitatea, de orientare înșă inversă, descendentă, exprimată prin zborul întrerupt de înec.

Subtila configurare de contrarii este, astfel, inclusă în modul spațializării tablourilor (o dată construite ascensional, într-o mișcare ulterioară – descendent) și în alegerea obiectului poetic central din fiecare strofă (o dată organic, a doua oară anorganic).

Sintaxa poetică este ea înșăși relevantă. Alternanța topică "virturile, valorile/valorile, virturile" e un joc vocalic – întunecat/luminos, luminos/întunecat, după cum accentul cade

pe vocala I sau a din cuvinte – joc ce susține simbolistica alternării de contrarii într-o rețea fermă de natură muzicală. Poziția adverbului "oare" în cel de-al treilea vers al flecărei strofe este indicile semantic al labilității, totul pe un fond sintactic în general rigid, indică al punerii sub semnul dubitației a înșuși spațiului creat metaforic de text.

În planul gândirii abstracte, care vine să completeze sensurile glândind cele două imagini emblematiche (a catargelor și a păsărilor), apare aceeași orientare spre entități contrare, "horocul" versus "idealurile", cuprinse înșă într-o comunitate de destin, scoase din relația antitetice, căci sînt urmărite, amîndouă, de o putere activă. Abia ultima strofă, aceea a dramei creației poetice, pare să certifice existența unei tensiuni irezolvabile între absolutul gândului unitar și ermetic și concretul în care este el captiv, "dînturile", verbalizate și accesibile tuturor ca aparențe. "Gîndul are el înșuși un dublu în mecanica valurilor și a vînturilor, semn că ermetismul lui e înșuși ermetismul mecanicii universale.

Cele două poezii analizate au configurat un adevărat spațiu al Destinului, pe care eul îl locuiește pe deplin, făcîndu-l opoziție prin iubire sau prin "dîntul" salvator.



Lucia BERDAN

Creangă, "homo ludens"

Moto:

"Zice că tot omul are un joc, o horă și o poveste"
(Ion Pop Rețeganul, *Povești populare*)

Creangă, întrul humuleștean, care glumește în scrierile sale cu ei înșuși, cu personajele și cu cei ce-l citesc de peste un secol, este nu numai un mare clasic al literaturii naționale și un nume în literatura universală, ci și unul dintre *marii inițiați* în tainele sacre. Prietenia sa cu Mihail Eminescu, beneficiu în planul creației pentru cei doi geniali scriitori, a fost și o permanentă relație de a transmite marile taine de la maestru la învățăcel. Creangă purta cu sine altă neprețuită zestre spirituală a strămoșilor săi din locurile binecuvîntate de Dumnezeu, cit și o parte din zestreă spirituală a strămoșilor de la începuturile lumii. Această perspectivă largă a cercetării operelor lui Ion Creangă a deschis-o magistral Vasile Lovinescu prin lucrarea Creangă și creanga de aur (1989), care ne amintește, fie și prin titlu, de celebra Creangă de aur a lui James George Frazer (1890). Între timp, tot ceea ce a fost substrat folcloric în opera lui Creangă a fost studiat cu minuțio de nenumărați autori, dintre ei detașîndu-se Ovidiu Bîrlea cu serioasa sinteză din 1967, *Poveștile lui Creangă*, în care, după ce clasifică poveștile lui Creangă în celebrul catalog al poveștilor universale, alcătuit de Aarne-Thompson (siglat AT), le analizează pe fiecare în parte, raportate la nenumăratele variante naționale. În circulație și astăzi. În Arhiva de folclor a Moldovei și Bucovinei, cercetători de la Institutul de Filologie Română "A. Philippide" din Iași ai

Academiei Române, au adunat în ultimii 30 de ani numeroase basme și povești, între care și destule variante *tip Creangă*. Din zona Neamt, de pildă, noi înșine am cules câteva frumoase variante locale la Harap-Alb, Dănilă Prepeleac și Ivan Turbîncă în anii 1983, 1986 și 1989.

Lumea poveștilor lui Creangă este o lume plină de mistere și de mituri, alt de meșteșugit prezentată înctîn unora le este mult mai la îndemînă să le încredere în tiparele arhicunoscute. Numai un inițiat ca Vasile Lovinescu a avut clarviziunea de a pătrunde, cu creanga de aur în mînă, simbolurile înfăcitate din care a putut percepe mesajele străvechi din țesătura mitului. În povești, spunea și G. Călinescu, "totul e simbolic și universal". Din această perspectivă, mitul nu este inverție, nici convenție omenească, ci ne dezvăluie că "gîndirea simbolică este consubstanțială ființei umane, precede limbajul și gîndirea discursivă" (Mircea Eliade, *Imagini și simboluri*, 1994, p. 15). La caracterul înfăcitat al mitului se referă și René Guénon în *Regele Lumii* gînd spune că "Tradiția este mai degrabă ascunsă", înțelegînd prin *tradiție* un sumum al spiritualității universale.

Spre acele începuturi ale omenirii ne poartă poveștile lui Creangă, dacă sînt recitate prin prisma simbolurilor tradiționale și universale și dacă pămîm dincolo de localizarea autohtonă binecunoscută a satului românesc tradițional. *Ipostaza lui Ica*



ION CREANGĂ ÎN PUBLICAȚII PERIODICE

DACIA LITERARĂ



Fondată în 1840 de Mihail Kogălniceanu • Anul IX (serie nouă) nr. 28 (1/1998), Iași, România



Constantin PARASCAN

Preoția lui Creangă (I)

Majoritatea biografilor și a altor cercetători care au scris despre *preoția* lui Ion Creangă, cu o singură excepție, cea a părintelui econom Dumitru Furtună, în Cuvinte și mărturi despre Ion Creangă (aceasta fiind prima carte dedicată lui Creangă, la 25 de ani de la moartea sa), au arătat că aceasta a fost o îndelelecire care nu i se potrivea, că abia a așteptat să scape de ea, că doar datorită insistențelor mamei sale a devenit el preot, și, prin urmare, n-a fost vorba de o hotărâre proprie. ș.a., ș. a. Aceste „judecăți” sunt scuzabile în mare măsură, fiindcă au fost făcute din perspectiva caterisirii diaconului Creangă, el fiind judecat fără a fi cunoscute, ori fără a fi luate în seamă datele exacte, cursul evenimentelor și documentele originale existente în arhive. Citirea lor, în cazul în care a fost făcută, ca și interpretarea, eronate, au dus la rezultate total greșite. Oricum, nu trebuie nici minimalizată, nici augmentată, și mai ales nu trebuie vulgarizată și prezentată în lumini sociologizante *viața de preot* a lui Creangă.

Un om nu se schimbă în datele lui esențiale, în atitudinile, în predispoziții, în dominantele firii sale de la naștere și copilărie și până la maturitate și moarte. Se pot adăuga acestora nuanțe, unele linii pot fi amplificate, altele strunite, proporțional cu instrucția, educația, mediul familial, social etc.

Ion Creangă s-a născut cu o anumită calitate, pe care a exersat-o în copilărie, la școală și apoi la maturitate, pe care noi am numit-o: *măștile inocenței*, o formă de rezistență la adversitățile exterioare mai mult, salvatoare, până la urmă: inocența sa, ca și disimularea, oferindu-i un sistem protector unic. Aceste măști ale inocenței s-au transformat, din copilărie la maturitate, în natură proprie, în mod de viață, în marcă individualizatoare.

Ajuns aici, la ceasul intrării în rândul clerului ortodox, după „școlirea”, care durase atâția ani (1846-1858), timp în care noul „alfabet” al lumii în care pătrundea fusese asimilat teoretic, noua calitate îi oferea și avantajele și dezavantajele unei asemenea alese *caste*. Intrase de-acum în plin spectacol, jucând pe rând și în același timp *roluri* pe diverse scene: una era cea familială; o alta cea socială; o alta cea profesională. Costumele erau și nu erau aceleași. Rolurile și măștile – la fel. Costumele pe care trebuia să-l poarte nu se potriveau totdeauna firii și gândului său. Rolul pe care trebuia să-l joace și să-l rostească, rol impus de *regizorul* acestei noi lumi, rol pe



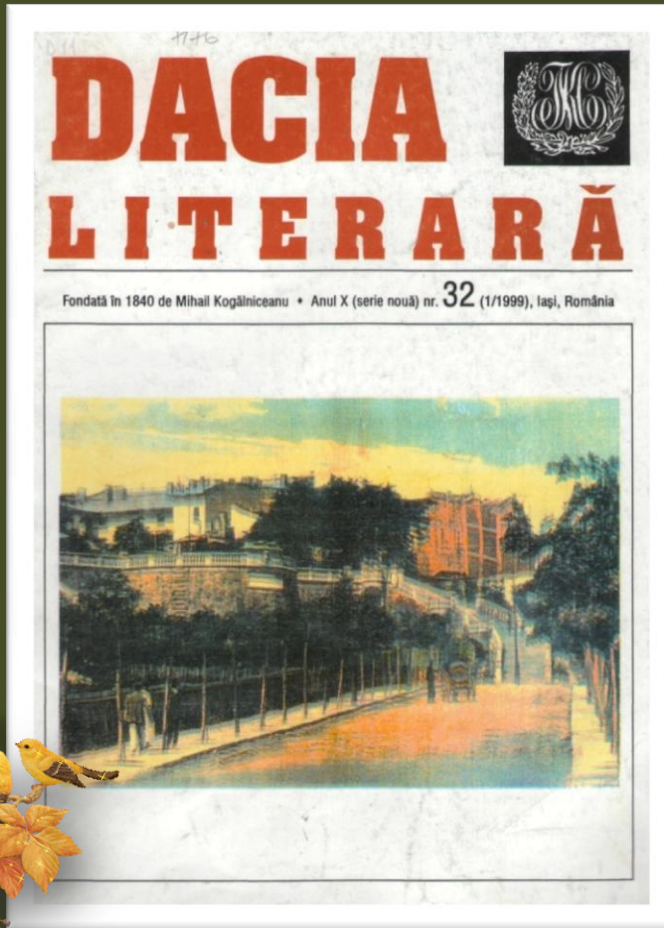
care trebuia să-l respecte și în spirit și în literă, de asemenea, nu întotdeauna i se potrivea. Într-un fel gândea Creangă și într-un alt fel i se cerea să „joace”. Cele trei scene: familială, socială, profesională îi vor oferi atâtea argumente și-i vor determina să fie și să facă altfel decât îi era firea. I-au ajutat aceste salvatoare măști ale inocenței să rămână în rândul clerului doisprezece ani, dar în al treisprezecelea (an cu ghinion!) s-a produs inevitabilul. *S-a petrecut ceea ce Ion Creangă nu a vrut să se petreacă*. Poate să pară exagerată afirmația, dar *Ion Creangă nu a vrut și nici nu era (și nu va fi niciodată) bucuros că a fost caterisit (dat afară din rândurile clericilor ortodocși)*. Nu există nici măcar o singură mărturie în acest sens. Există însă argumente care arată contrariul. Când a fost să

se termine „reprezentanța” în care jucase acest rol, a dezbrăcat costumul, și-a dat jos masca, *purgatoriul*, asumat și purtându-l spre o altă treaptă, nu cu bucurie, spuneam, poate cu o adâncă uimire și amărăciune.

Drumul vieții preoției sale de treisprezece ani arată, după documente, a fi unul de nedreptăți și umiliri, de nearmonizare cu unii slujitori ai altarului, mai cu seamă dintre cei aflați în ierarhia superioară. Dar nimic nu ne îndreptățește să credem că numai așa au stat lucrurile. Mărturi pentru faptul că i-a fost drag să fie slujitor al bisericii, că a iubit profesiunea aceasta, că era mândru de ea, că nu a fost nici o clipă certat cu biserica ori divinitatea, există. Le vom descoperi împreună.

La anul 1855, când vine Ion Creangă la Iași, Domnitor al Moldovei era Grigore Alexandru Ghica, pe care tânărul școlar îl văzuse și-l auzise vorbind, în anul 1852, la inaugurarea Școlii Domnești din Tg. Neamț. Acesta a rămas în istorie și ca organizator al învățământului public, „cu limba obligatorie românească preste tot și la toate cursurile, chiar la cele de limbi străine”. Se înființează cele două facultăți, de filosofie și drept, la Academia Mihăileană, *se organizează seminarile în forma unei facultăți teologice*. Seminarul de la Școala din Iași se afla în partea de sud-est a orașului, în drumul care duce spre dealurile Bucium și Păun, apoi spre Vaslui și Bârlad. Biserica din incintă era ctitorită de domnitorul Alexandru Lăpușneanu, în a doua sa domnie, când mută capitala Moldovei la Iași. Se mai păstrează și astăzi această biserică în care tânărul cleric a fost supus, mai întâi, „spre cercetare pentru sărguința și ta-

ION CREANGĂ ÎN PUBLICAȚII PERIODICE



Miracolul poeziei eminesciene se impune prin imaginea vizuală potențată de cea auditivă. Structura acestui ochi care vede acolo unde majoritatea nu vede nimic și-a găsit ca formă fundamentală, perfecțiunea cercului, proiecție a Sferii de lumină ce, prin fasciculele sale amintesc de zăgrăveala în chemare și har din cartea lui Zoroastru: „Pe o pagină găsi o mulțime de cercuri ce se tăiau, atât de multe, încât părea un ghem de fire roș sau un păienjenj, zugrăvit cu sînge”. Centrul cercului este zona sacră, axul universului. Ochiul deschis devine generos, optimist, elementele fluidice alunecă într-o continuă spirală. Ochiul închis este pesimist, melancolic, semnele astrologice îl poartă pe Dionis-Eminescu în alte lumi, în alte spații. Înțierea în tainele acestor rătăcirii este, de fapt, cunoașterea adevărului absolut; asemeni lui Tezeu, ochiul eminescian luptă cu propriul eu. Cutremurătoare apariția Luceafărului. Privirea ochiului eminescian este tulburătoare, imagistica suprarealului aproape Dalian (oare Dalí l-a citit pe Eminescu?) umește și va ulmi generații planetare: „*Pornii luceafărul. Creșteau în cer a lui aripe, / Și căi de mii de ani tracasu / În tot aftea clipe. / Un cer de stele dedesubt, / Deasupra-i cer de stele - / Părea un fulger nertrerupt / Rătăcător prin ele. / Și din a chaosului văli, / Jur împrejur de sine,*

Vede, ca-n ziua cea dentilii / Cum izvorau lumine,”. Luceafărul este 90 la sută imagine. Cosmosul insordabil: „*Căci unde-ajunge nu-i hotar, / Nici ochi spre a cunoaște, / Și vremea-ncearcă în zadar / Din goluri a se naște.*” - este bănuț de ochiul demurgic și rostogolit în spațiul planetar (cît de cît cunoscut), Luceafărul-Eminescu: „...*asculta tremurător / Se aprindea mai tare / Și s-arunca fulgerător. / Se cufunda în mare: // Și apa unde-au fost căzut / În ceruri se rotește, / Și din adînc necunoscut / Un mîndru tînar crește. / Ușor el trece ca pe prag / Pe marginea ferestrel / Și jine-n mîna un toaig / Încununat cu trestii. // Părea un tînar voievod / Cu păr de aur moale / Un vînat giugii se-nchieie nod / Pe umerele goale. // Iar umbra feței străvezii / E albă ca de ceară - / Un mort frumos cu ochii vii / Ce scînteie-n afară.*”.

„*De atunci și pînă astăzi colonii de lumi pierdute / Vin din sure văi de chaos pe cărări necunoscute / Și în roiri luminoase izvorînd din infiniți / Sunt atrase în viață de un dor nemărginit.*” (Scrisoarea I).

Ochiul eminescian este o sferă ce oglindește toate lucrurile deodată. Privirea eminesciană va căuta în noi ce-i al Lui - LUMINA, care suie în fiecare după cum i-a fost scris.

Daniel CORBU

Ion Creangă în ipostază epistolară

S-a vorbit destul de puțin despre Ion Creangă în ipostaza epistolară. Ce-i drept, scrisorile păstrate de la Creangă sînt puține. El prefera confesiunea orală celei prin scrisori, iar moda jurnalului încă nu se impusese la noi. În cele treizeci de scrisori care se cunosc, Creangă este la fel de fermecător ca și în operă. Stilul e frust, fără multe arabescuri, dar se mențin toate semnele „pacatului de povestarii”. Pentru că Ion Creangă este tipul dialogic. Monologul fiind exclus, el se adresează mereu, iar în scrisori, mai mult ca oriunde, este evidentă funcția terapeutică și catartică a confesiunii. Aflî în scrisorile familiale (către sora Elenița, unchiul Gheorghe Creangă sau Tinca), cît și în cele către prieteni și oameni de literă (Conta, Maiorescu, Iacob Negruzzi, Kogălniceanu, Eminescu, N.Gane, A.C. Cuza, Slavici), se întîlnesc destule elemente ale celebrei oraliități a lui Creangă. Preferința pentru întîlnirile directe și nu prin scrisori este exprimată într-un final de scrisoare către Gheorghe Creangă, datată 2 iulie 1889: *Oare nu-l păcat de Dumnezeu să nu ne mai vedem noi, așa din cînd în cînd? Dacă nu ne-om mai vedă, cît mai trăim , apoi... morți... Dumnezeu știe! Ce zicil adevărat să fie ori nu? Informațiile sînt scurte, directe, fără amănunte: Cu*

Pompălu și cu Eminescu m-am întîlnit și ne-am probat... Cînd vei scrie lui Mihail pomenește-i și de mine. (Dintr-o scrisoare către A.C. Cuza, Iași, 5/17 noiembrie 1885). Dar uneori îi place să se joace, ca în aceste rînduri, tot către A.C. Cuza: *La întrebarea ce mai fac, răspund că nu mai pot face acum nimănui nimic... Cu ce mă îndeletnicesc, mai mult cu șezutul, vorba unei duduci de modă nouă.*

Nici în scrisori autorul nu dă niciodată impresia că e mai important decît lumea din jur. Oferă din belșug știri despre lumea care-l înconjoară, iar cîreodată, entuziasmat de succesul prietenilor, devine chiar exuberant, ca în această scrisoare către Vasile Conta: *Iubite prietene, nu știi cît ne-am bucurat noi leșeni de succesul ce l-ai avut în cameră. Eu, după cum mă cunoști, parcă înnebunism de entuziasm, și de , prost oi fi, dar inimă mare am. M-am apucat de am jînut o șezătoare acasă cu Răceanu, Ienăchescu, Mișu Necșoi și te-am proclamat cel mai mare orator al nostru. Să trăiești, căci tu faci cinste legiului nostru, oropsit și blestemat de D-zeu și de oameni!*

Cînd e vorba de opera sa, Creangă devine de o modestie dusă pînă la umilință, prezentată în stilul

ION CREANGĂ ÎN PUBLICAȚII PERIODICE

EDITOR UNIUNEA SCRITORILOR DIN ROMÂNIA ANUL CXXXV SERIE NOUĂ

CONVORBIRI LITERARE

REVISTĂ FONDATĂ DE SOCIETATEA JUNIMEA DIN IAȘI, LA 1 MARTIE 1867
Redactor șef: Cassian Maria SPIRIDON


Nu există genii în afara socialului
dialog cu romanțerul **Nicolae BREBAN**

Constantin CIOPRAGA: Caragiale - un filon popular-fibulos
Irina MAVRODIN: Concepte tari, concepte slabe
Gheorghe GRIGURCU: Conștiința peripatetică (plimbăreată)
a d-lui Andrei Pleșu
Dan CRISTEA: Amintiri din copilărie

Miron KIROPOL: Năluca
Marius TUPAN: Pstică neagră

Adrian Dinu RACHERU: Alternativa Marino
Ioan HOLBAN: Titu Maiorescu în viziunea lui Z. Ornea
Alex. ȘTEFĂNESCU: O poliție a sentimentelor

Caliste ARGATU: Un Creangă monahal
Emil MORDACHE: Doriți 12 scaune?
Emil MORDACHE: O hermeneutică a obiecturilor
Emil MORDACHE: Teatrul poeziei



ianuarie 2002 Nr.1(73)

EROUL CIVILIZATOR ÎN POVEȘTILE LUI ION CREANGĂ

Alina CIOBANU

„Poveștile lui Ion Creangă constituie o operă a cărei funcție definitorie poate fi rezumată la construirea unei lumi ficționale ideale, unde confruntarea prințesei babei și răului este rezolvată în favoarea babei și care (realitate) prezintă modelul perfect al unui conceput ca substituent imaginar al realității existente. Semnificația fundamentală a acțiunii poveștilor lui Ion Creangă (ca și a tuturor basmelor populare) este modelarea lumii în direcția evoluției sale ascendente, a perfecționării. Acțiunea de modelare a lumii are ca premisă ideea (re)descoperirii și perfecționării modelului ideal al lumii. În poveștile lui Ion Creangă funcția de moderator al lumii, adică de erou civilizator, nu revine în mod obligatoriu protagonistului basmului care, de regulă, este erou-explorator („înțeles”) și/sau erou-victimă. Funcția de reformare și perfecționare a universului fantastic este prestată de protagoniștii tuturor celor șapte sfere de acțiune ale basmului (vezi VI. Propp, *Morfologia basmului*), de la începutul poveștii până la falsul erou.

În *Poveștea porcului*, rolul de moderator al universului este disputat de mai multe personaje, semnificative prestațiilor lor funcționale diferențându-se de la caz la caz. Urmind ordinea cronologică a acțiunii basmului, constatăm că primul personaj care îmbracă haina erou civilizator este baba în momentul când execută funcția trimițătorului, exprimată cu multă franchețe: „Ja, eu sunt dimineață, cum s-a amii de ziua, să te scoli și să mergi încotro-i vede cu ochii; și ce ți-a ieși înainte întâi să-ți dai, dar a fi om, da' șerpe, da', în sfârșit, orice altă jivină să fie, pune-o în traistă și o adă acasă; vom crește-o și vom avea vom pute, și acela să fie copilul nostru”. Așadar, baba este personajul care determină schimbarea stării de fapt morale reducibilă schematic la faptul că „nu aveau copii”. Decizia și insistența ei de a găsi și de a înființa „copii jivini” remediază aproape imediat, grație generozității și complicității moșneagului, lipsa copiilor. Căci „mai ogrijiți, mai răpănoși și mai răpciugoși” porcelul și baba, în special datorită eforturilor babei, un odor răpănos, „hazliu, ...gras și învălit ca un pepene”.

Caracterul modelator al acțiunilor acestui personaj este relevat direct, prin descrierea fără echivocuri, progresul fiind indubitabil.

Un alt erou civilizator în *Poveștea porcului* este chiar Făt-Frumos, fiul de împărat prefăcut prin „drăcăriile” hircii în porcelul „cel ogrijiți, răpciugos și răpănos. Făt-Frumos se manifestă în această ipostază în momentul când se angajează să facă podul de la casa bătrînilor pînă la curțile împărătești și obține dreptul de a se căsători cu fata împăratului. Redimensionarea lumii, și în cazul babei, și în cazul porcului, are un sens dublu: concret-senzorial/material și metafizic. Or, metamorfoza cantitativă antrenează schimbarea calitativă a coordonatelor lumii basmului: de exemplu, construirea podului de către Făt-Frumos și căsătoria cu fata împăratului anulează singeroasa alternativă „oferită” de împărat ghinioniştilor „feciori de crai și de împărați”, care „n-a(u) făcut nici o ispravă”.

Dinamismul acțiunii poveștilor lui Creangă derivă din și, concomitent, determină tentația obsedantă de depășire a condiției date, tentație ce curtează cu insistență și cucerește personajele-cheie. Dorița de perfecționare a lumii, conștientizată într-un moment aparent static, de fals echilibru, explică atât îndemnul împărătesei-mamă, adresat împărătesei-fice de a arunca în foc „pielea cea de porc”, cât și acțiunea ulterioară a tinerei soții. De altfel, episodul menționat vedește o similitudine surprinzătoare cu motivul ispitirii, atestind influența vădită a arhetipului (pre)biblic al eroului civilizator în dublă ipostază (șarpe/femeie). Demolarea unei microuni în urma acțiunii, a efortului (re)modelator (aruncarea în foc a pieii de porc) declanșează redimensionarea în întregime a universului, ale cărui noi coordonate sînt trasate de traiectoria peregrinărilor fetei de împărat. În drumul său spre soțul pierdut, acest personaj se manifestă mai puțin ca emițător al demersului (re)modelator, ci mai ales ca beneficiar al acțiunilor personajelor-donatori. Oferirea darurilor magice (furca cu lina de aur, virtelnița de aur, tipșia cu cloșca și puii de aur) sim-

ION CREANGĂ ÎN PUBLICAȚII PERIODICE

EDITOR UNIUNEA SCRITORILOR DIN ROMÂNIA ANUL CXXXIX

CONVORBIRI LITERARE

REVISTĂ FONDATĂ DE SOCIETATEA JUNIMEA DIN IAȘI, LA 1 MARTIE 1867
Redactor șef: Cassian Maria SPIRIDON

Ion Creangă. O poartă în adâncurile sufletului meu
- dialog cu **Sergiy LECHKANYI**
Universitatea Taras Șevcenko, Ucraina

edit: Epistolar G. Ivănescu - G. Istrate
Correspondență cu Adrian Marino
beme de: **Engea EVU, Mihajrko VUKADINOVIC,**
roza de: **Mireca SÂNDULESCU, Mihaela ALBU**

Prima MAVRODIN: Eminescu tradus în franceză
de Miron Kiropol

Constantin CIOPRAGA: Ion Miloș - poet româno-scandinav

Teodor STROESCU STĂNIȘOARĂ: Itinerar românesc

Ion PAPUC: Acasă la Blaga

George GRIGURCU: Cea mai bună măsură

Alexandru ZUB: De la Karol la Karol cel Mare

Alex ȘTEFĂNESCU: Edgar Papu

Ioan HOLBAN: Poezia concretă

Mirela ROZNOVEANU: Civilizația romanului

George POPA: Experiența originară eminesciană

Ion ROTARU: Din laboratorul de creație al lui Marin Preda

Ovidiu BURDUZEU: Habitatul creștin

Andrei BREZIANU: „Brandul” de capitală

Mircea CIOPRAGA: Melancolie și venin

George GRIGURCU: Blaga: „Cîntecul” și țîlcurile lui

Comentarii critice:
Adrian Dinu RACHERU
Vasile SPIRIDON
Bogdan CREȚU

Junie 2005, Nr. 6 (114)



CARTEA DE ETNOLOGIE



CREANGOLOGIA (I)

Petru URSAÇHE

O foarte bună impresie am încercat în momentul în care am citit titlul cărții lui Sorin Th. Botnaru, *Nouă interpretare a operei lui Ion Creangă*, apărută la Romcartaxim. Anul când s-a produs evenimentul editorial nu vi-l pot deconspira, pentru că în epoca noastră de „adînci pefaceri” și de amatorism editorial nu se mai știe ce înseamnă o fișă de carte. Dar, trecînd peste asemenea date tehnice, deloc neglijabile, fac mărturisire că todeauna am urmărit cu interes (și chiar cu pasiune) mutațiile de gândire în abordarea fenomenelor socio-umane și îndeosebi pluralismul vocilor, în măsura în care competiția de idei se impune cu necesitate și în termeni axiologici.

Cînd se anunță o „nouă interpretare” își fac loc în mintea cititorului două ipoteze: este posibil să se ivească un nou parcurs al cercetării, diferit în raport cu experiențele deja înregistrate, destinată să sugereze, din nou și din nou, complexitatea greu de cuprins a domeniului sub continuă observație; sau impunerea unui traiect unic și eliminativ care arată, de regulă, nu falsitatea opiniilor existente, convergente și general acceptate, ci necesitatea dialogului și absolutizarea unui singur aspect al problemei, după voință și după putință. În acest din urmă caz se ajunge la ideologizarea cea mai păguboasă.

Autorul pornește la drum cu semeție, intitulîndu-și primul capitol: *Eșecul criticii. Spre un alt Creangă*. Din capul locului se bănuiește calea restrictivă în abordarea personalității lui Ion Creangă, iar în sprijinul acestui demers figurează, ca moto, o frază dintr-o scriere a lui Mircea Scarlat, autor curajos și inventiv la vremea sa, însă cu multe afirmații fătă necesara credibilitate. Astfel, cu forțe „sportive”, G. Ibrăileanu, Nicolae Iorga, G. Călinescu, Vladimir Streinu, Vasile Lovinescu sînt reduși la neant. Asupra tuturor planează acuza gravă de rîțicire, uneori chiar de rea-voință. Un hermeneut de profesie și-ar fi pus întrebarea elementară dacă spiritul vremii se afla în consonanță cu lucrările incriminate. S-ar fi încercat, astfel, înscrierea noului demers în cursul faptelor cu acceptarea ori respingerea lor pe baze argumentate, garanție a obiectivității cercetării și posibilitate de raportare de la un moment la altul. Interesează doar viața ideii, oportunitatea, agitația ei.

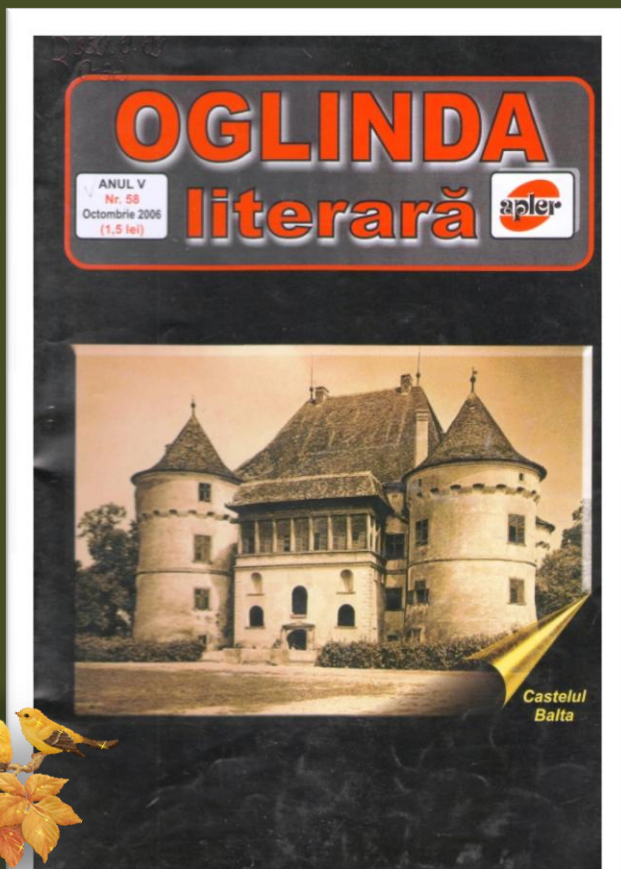
Pe scurt, cartea este construită pe două premise, una mai subredă decît alta. Lui Creangă i se atribuie un rol exagerat

at în campania post-unionistă de formare a deprinderilor scris-cititului la finăra generație. Humileșteanul apare în fața ochilor lui Sorin Th. Botnaru drept cel mai apropiat colaborator al lui Titu Maiorescu la lucrarea națională de culturalizare a țării, devotat și ferm, cu răspundere intelectuală de cel mai acut interes: „Conștiința creangă, dar și conștiința de scriitor, și le-a format Creangă participînd la proiectul cultural național inițiat și dezvoltat de Titu Maiorescu. Unele din ideile forță ale acestui proiect le făcuse Titu Maiorescu încă din 1863-1864, pe vremea cînd acceptase, la propunerea lui Al. Odobescu, conducerea Institutului Vasilian din Iași, cu sentimentul că are datoria de a arăta călea ce o credea adevărată pentru „regenerarea poporului român” (p. 41-42). De fapt este vorba de segmentul de timp 1862-1863.

Ce „idee forță”? Ce „cale”? Ce „proiect cultural național”? Ideile „noi” nu prind teren și nu se dezvoltă ațit de repede. La data indicată, Titu Maiorescu era un tînar de 22-23 de ani, la început de carieră. Abia se încheiasc „perioada berlineză”, după un doctorat cîștat la Paris și un an de șomaj și de audiențe penibile prin capitala de pe malul Dîmboviței. Iașul nu a fost pentru el o opțiune entuziastă, ci o soluție de ultim moment. Articole ca: *Pentru ce limba latină este chiar în privința educației morale studii fundamentale în gimnaziu sau Despre scrierea limbii române*, pe care autorul le-a introdus cu mari rezerve în *Critice*, au fost seszate cu întîrziere de opinia publică. Tînarul Maiorescu le-a redactat ațit pentru adevărul lor incontestabil, cît mai ales din dorința de a le arăta și valahilor, la ei acasă, celor care l-au jînut pe tușă o bucată de vreme, ce poate „Titu ista” a devenit o autoritate general recunoscută din momentul în care a început să ocupe funcții ministeriale. Dar nici în această calitate nu avea căderea, potrivit legislației, să creeze structuri administrative după programe personale; cel mult să propună unități școlare în zone expres solicitate. Doar pe timpul lui Haret s-a ivit necesitatea instituirii (și poate a reorganizării) rețelelor școlare cu „așezămînte” diriguitoare adecvate, de pildă „Casa Școalelor”. În momentul haretist al evoluției învățămîntului, Titu Maiorescu era depășit, mai ales că i se pîneau pe seamă unele erori de organizare, sancționate de contemporani și de generația următoare.

Într-adevăr, înainte de 1900, „primul obiectiv” era

ION CREANGĂ ÎN PUBLICAȚII PERIODICE



Creanga de aur

Metafora-titlu sadovenian "Creanga de aur" al unuia din romanele inspirate din evenimentele de dincolo de document (anistorie), ni se pare relevantă și în cazul operei lui Ion Creangă, unul din marii depozitari artistici ai spiritualității poporului român, ale cărui creații "Amintiri din copilărie", povești, povestiri - continuă să aibă pentru toate categoriile de cititori aceeași "strălucire

interioară" ce se numește farmec și pitoresc. "Inanalizabil" și lipsit de metafore Creangă, ca și inefabilul sublim eminescian, suscită un interes crescând, mergându-se pe linia modernității analitice până la critica reconstructiv-creatoare, care evidențiază, dincolo de primele straturi, semnificații și simboluri. Cu o singură excepție inexplicabilă. Aron Densusianu, care atât de mult a simplificat lucrurile, înțelegând doar că Ion Creangă "a luat povestea populară drept o canava pe care și-a împletit idealul", contemporani și posteritatea i-au receptat opera cu justete, subliniind caracterul arhetipal, realismul critic, dincolo de valul fantastic etc. Faptele sunt evidente, dacă ne gândim chiar la junimiști care, gustând uneori "cu dificultate", poantele corozive, anecdotice picante, roșite într-un umor molipsitor, plin de sănătate și de inimă bună, au văzut în Creangă lipul "românului simplu metafizic de idei și cultura română" (G. Panu), adevărată literatură (Al. Lambrior). Titu Maiorescu recunoaște la Creangă talentul și umorul, dar mentorul Junimii, îl încadrează limitat în categoria poporanistilor, etichetă superior argumentată de George Călinescu care descoperă în povestirilor trăsăturile definitorii ale matricii spirituale naționale. Unii contemporani s-au apropiat "pe viu" de laboratorul său de creație, observând truda cu care scria Creangă, amintindu-ne în acest sens de un alt stilist, mare clasic al literaturii române, I. L. Caragiale. Profesorul Gruber, urmărindu-l la masa de scris, a observat că autorul "Amintirilor din copilărie" este "un puternic tip senzitiv și auditiv; când scrie, e foarte emoționat... parcă aude fraza și i-o repetă cineva la urechi, până ce fixează cuvintele pe înțelesul frazei". Această punere a cuvântului în greea cumpănă, șiretenia de a face haz de "firea lui cea proastă", au avut ca rezultat o operă monumentală care tocmai datorită înțelegerii de care era conștient, și densității paremiologice, poate fi înțeles doar de către cei inițiali. De aceea comparațiile cu marii scriitori ai literaturii universale ni se par firești: Zola, Turgheniev, Charles Perrault, Boccaccio, Gogol, etc.

Creangă a rămas pentru marele Eminescu intruchiparea ideală a limbii și înțelepciunii poporului, "un refugiu, o consolare de prezent", comunicarea cu cele mai adânci straturi reîmprospătate ale mitologiei tradiționale, expresia superioară a valorificării "grațiului viu al poporului". Prietenia celor doi a fost unică și consolatoare, iar momentele de greea cumpănă au prilejuit cutremurătoare chemări de împlinire a unuia prin celălalt.

Alături de Mihai Eminescu, povestitorul Ion Creangă este un al doilea miracol, dovadă a puterii generatoare a poporului român care, în momentele săle de vârf, poate dăruia literaturii, culturii naționale, valori perene, într-o permanentă actualitate, modernitate. Pentru ei, durata nu poate avea, în primul rând, decât semnificații estetice:



Viorel Avram

Puls

"aceste zile/
these days..."

(Editura ARHIP ART, Sibiu, 2005)



Gheorghe Istrate

Simpțomul de tradiționalitate al poeziei tucuceanului Dionisie Duma este înșelător. E un autor abil care se strecoară pe sub funiile de funigie, explodând într-un "neant fără voie".

Dionisie Duma nu este un poet fracturist cum dă el de înțeles în câteva escapade de o violență gingașă. El este, de fapt, autorul unui lirism "la limită", nostalgic și melodos, fără a se răsturna în claviaturi învechite. Iluzia sonetului, a disciplinei poetice se simte pe tot excursul foneticii sale lirice.

Scufundat în astrologia nichiliană (este antologatorul superbului volum "O pată de sânge care vorbește" - editura Arhip Art - 2005, însumând cele mai frumoase poeme ale lui Nichita Stănescu), Dionisie Duma și-a propus o călătorie aventurieră prin labirintul celui mai fantast destin al unui poet român de la sfârșitul secolului al XX-lea.

Domnul Duma a purtat o fabuloasă corespondență cu Doamna - Mamă a lui Nichita Stănescu, totuși devenind o arhivă auxiliară și de mare pret pentru actualii și viitorii istorici literari.

Volumul bilingv "aceste zile... / these days..." (traducător Mike Fröhlich) ne întâmpină cu poezii perfecte precum "Lied": "Doamne, ce primăvarică plouă! Și doar toamnă în întregul burg/ iar tu rupi, cu mâinile-amândouă. Trei petale roșii din amurg. // Sună trenuri, poate de piecare / înspre gâri din alte galaxii / Fiecare avem un drum și fiecare / Nu se știe unde om popos... // Și privesc cum peste noapte curg / Stropi din vinul tristului amurg..."; ori altele cu versuri superbe rispite ("Poarta se-nchide cu os de bărbat"); sau excepțional distih: "Să zbor prin noaptea seleară / Cu larțul Timpuului - de gât".

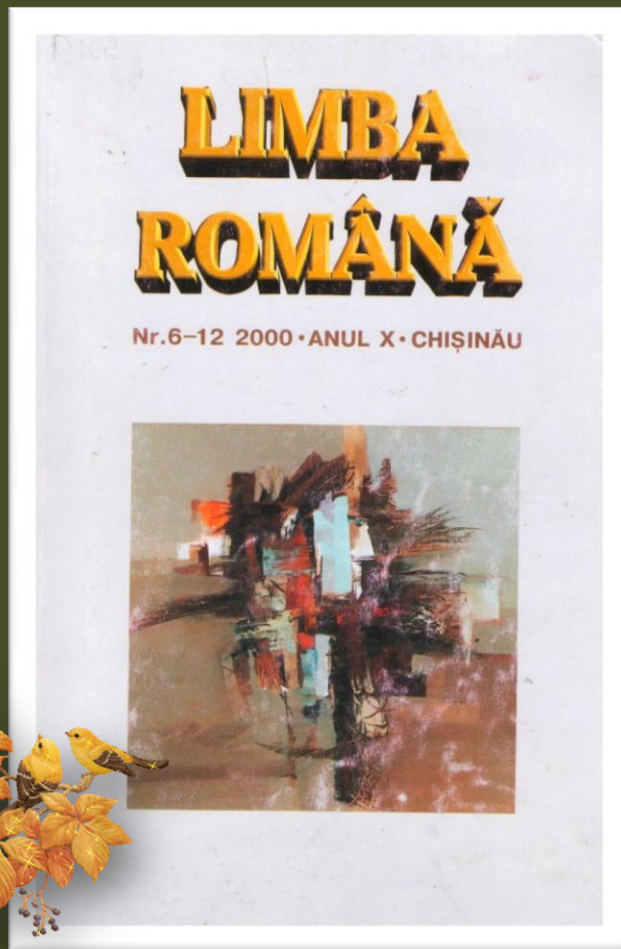
Toate aceste simptome ne dau de gândit despre viitorul revolut al poeziei lui Dionisie Duma. Apoteoză acestei cărți este - cum și era de așteptat - un "Vis cu Nichita", intraductibil prin clonarea inspirației, iată-l:

"A venit Nichita la Tecuci / a venit cu / o aripa frântă / Lacrima mea / i-a sărutat-o îndelung... / Ce mai faci Bătrâne / m-a întrebat / fălăind din aripa/ cealaltă, cu poemele/ vibrând, mișcând aeriul și mângându-mi pielea) - Ba una, ba alta, i-am răspuns. / - Nu, nu asta vreau / să-mi spuți / Ce te doare, Bătrâne Dionisie? / - Aripa ta mă doare, / Nichita, / aripa ta atârnând, / sângărând... / Zorlie ca o aură / ne cuprindeau, / trupurile se măcinau / iar lacrima mea / era - Poemul acesta!"



Prof. dr. Ion Rotaru, Gheorghe Neagu și Cezar Ivănescu la Festivalul Dulu Zamfirescu-2005

ION CREANGĂ ÎN PUBLICAȚII PERIODICE



Svetlana PALLADY,
doctorand la Universitatea
de Stat din Moldova,
Călărași

UNIVERSUL PAREMIOLOGIC AL POVEȘTILOR LUI I. CREANGĂ ȘI POVEȘTEA POPULARĂ

Spunând copiilor poveștile copilăriei noastre, ne-am prins asupra gândului că, deși aceste povești sînt foarte frumoase, cu Ileana Cosînzeana și Feți-Frumoși, ele sînt aproape lipsite de proverbe și zicături. Or, acest gen de creație populară ar trebui, alături de experiența luptei dintre bine și rău, să releve experiența și înțelepciunea generațiilor care au transmis din gură-n gură minunatele basme.

Am parcurs culegeri de povești populare ale multor popoare. Și nicăieri nu am găsit utilizate în text proverbe, maxime, zicături, însă a fost nevoie doar de o singură pagină din poveștile sfîtosului povestitor de la Humulești, Ion Creangă, și, ca dintr-un fagure de miere încălzit la soare, proverbele și zicăturile au curs șuvoi, creînd un efect inimitabil. I. Creangă a demonstrat cu prisosință că proverbele și zicăturile folosite în povești fac din ele adevărate opere de artă, perle ale culturii noastre naționale.

Poveștea populară este materia primă din care orice povestitor în momentul enunțării ei trece prin actul individual al creației. Și dacă poveștile culte sînt spuse cu lux de amănunte, cu comparații și metafore, cu diverse imagini plastice, poveștile populare

sînt un amalgam de evenimente și fapte, un depozit de date inițiale. Și e la discreția fiecărui povestitor să adauge sau să scoată cite ceva, menținînd totuși, ca un fir roșu, intactă informația de bază. De ce depinde calitatea artistică a poveștii populare?

În primul rînd de calitățile intelectuale ale celui care povestește. Dacă e un om cu darul povestitului, va încheia o poveste plină de vervă și duh, spunînd că Ileana Cosînzeana e frumoasă de mama focului — la soare te poți uita, iar la dînsa ba —, din cosițe floarea-i pică, rar voinic cine-o ridică. Detaliile de asemenea se vor aduna conform talentului și imaginației celui ce povestește. Fata babei e proastă, urîtă și leneșă, ce mai la deal la vale, o lăllie de-i mîncă cîinii din traistă, va spune un povestitor mai cu dar de la Dumnezeu. Iată cum se vorbește în diferite povești despre cele două fete proverbiale: cea a babei și cea a moșneagului. În povestea **Fata moșneagului și nucul din grădină** se spune: "Viețuind ei așa, iată că fetele au crescut mari, tocmai bune de măritat. Femeia a prins a se gîndi la zestre, la rochiile: zile la rînd bătea numai țîrgurile și cumpăra multe de toate, dar numai pentru fata ei, iar la a bărbatului nu-i cumpăra nici o dată nimic. O mîna de la o muncă la alta, de nu mai știa sărmana fată de odihnă".

Charles Perrault descrie conflictul acesta în povestea **Cenușăreasa** cu mai multe amănunte: "Era odată un om care s-a căsătorit cu o femeie foarte mîndră și îngîmfată. Ea avea două fete ca și dînsa și care-i semănau în toate. Soțul avea și el o fată, gîngașă și bună fără seamăn, căci îi semăna mamei ei...".

În poveștile populare ruse acest motiv este prezent în mai multe basme: **Gerul, Havroșecika**. În ultimul, subiectul e tratat astfel: "Fata a rămas orfană și a luat-o niște oameni calici și haini, pentru hrană biata fată se stîngea muncind: ea și țesea, și torcea și curat făcea...".

Structura și stilul poveștii populare depind de auditor. Deoarece, după cum știm, poveștile sînt

ION CREANGĂ ÎN PUBLICAȚII PERIODICE

Mircea BERTEA

GENEZA ȘI STRUCTURILE OPEREI LUI ION CREANGĂ

O reconsiderare necesară: Deși se știe că Ion Creangă debutează oficial cu povestea («poveste de tip vechi», «narațiune fabuloasă» — G. Călinescu) *Soacra cu trei nurori*, publicată în nr. 7 al «Convorbirilor literare» la 1 oct. 1875, nuvela fiind citită în cercul *Junimii*, foarte probabil la îndemnul, chiar la insistențele lui Mihai Eminescu (cu care Creangă se cunoscuse în vară cu prilejul prelegerilor de metodologie pentru învățători, devenind apoi prieteni nedespărțiți), începuturile literare ale acestui mare prozator, «expresie monumentală a naturii umane în ipostaza ei istorică ce se numește poporul român»,¹ trebuie căutate cu mult mai devreme, cam pe la 1863/1864, când I. Creangă începe să se intereseze de manuale școlare, pentru ca în 1867 să se unească în aceste demersuri pedagogice cu încă cinci institutori: V. Răceanu, N. Climescu, C. Grigorescu, Gh. Ienăchescu și A. Simionescu spre a compune un abecedar. Nevoia grabnică de manuale românești a fost, așadar, hotărâtoare pentru pasionatul institutor I. Creangă. Cerința și rezolvarea ei ilustrează practic unul din brisemele dragi fostului profesor și director al lui Școala Ardeleană, Eminescu: «... trebuie realizată cu

PERMANENȚA CLASICILOR

talent și demnitate în următorii ani. Așa se vor naște *Metoda nouă de scriere și citire* (1868) și *Învățătorul copiilor* (1871) care Creangă se obligase «a se însărcina cu partea literară dreptul de a trece prin ciură din punctul de vedere al corectei vorbiri»² (s. n.). Această muncă de pionierat pedagogic în limba românească I. Creangă s-a angajat cu toată ființa sa, pătruns de responsabilitatea scrisului cu destinație națională. A strins abecedarul ardelenest (întrucât învățătorii ardeleni dovediseră încă de la Școala Ardeleană înclinații reale spre pedagogia lecturii și culturii românești) și străine pe care, ca să le poată citi, a început să ia chiar lecții de limbă franceză de la colegul său I. A. Darzeu. «Pasiunea» pentru franceză îl va părăsi însă repede: Ion Creangă încredințându-se din nou pentru o asemenea inedită activitate autorii au nevoie de minte dreaptă și de o bună stăpânire a limbii naționale. Or, pe amândouă el le avea cu asupra de măsură. Momentul e important deoarece — după cum vom vedea — anii aceștia ascund în ei și momentul genezei operei marii humulețean.

Amintirile contemporanilor despre această perioadă din viața lui Ion Creangă scot în evidență că institutorul și-a muncit din greu și cu responsabilitate cărțile, îndreptându-le și corectându-le mereu. De pasiunea și interesul real pentru calitatea acestora vorbește edificator și gestul său de a trimite aceste manuale lui Vasile Alecsandri, care le primește în 1874 (*Învățătorul* fiind deja la cea de a III-a ediție), găsim că «amândouă sint bune, însă au defectul de-a fi prea mult impestrițate cu iune și ortografia lor prea presărată cu u»³.

Correspondența lui Creangă cu

152

Limba Română

Alina CIOBANU
Chișinău

EROUL CIVILIZATOR ÎN POVEȘTILE LUI ION CREANGĂ

Poveștile lui Ion Creangă constituie niște lucrări întregi, a căror finalitate definitorie poate fi rezumată la construirea unei *realități* ficționale ideale. Confruntarea principiilor binelui și răului este rezolvată, aici, în favoarea binelui, iar realitatea ficțional-ideală își propune să prezinte modelul perfect al lumii, conceput ca substituent imaginari al *realității* concrete. Semnificația fundamentală a acțiunii poveștilor lui Ion Creangă (ca și a tuturor basmelor fantastice) constă în modelarea lumii în direcția evoluției etice ascendente, a perfecționării. Acțiunea de modelare are ca premisă ideea [re]descoperirii și promovării modelului ideal al lumii. În poveștile lui I. Creangă funcția de modelator al lumii, adică de erou civilizator, nu revine în mod obligatoriu protagonistului basmului, care, de regulă, este erou-explorator («în căutare») și/sau erou-victimă. Funcția de reformare și transformare a universului fantastic este prestată de protagonistii tuturor celor șapte sfere de acțiune ale basmului (vezi VI. Propp, «Morfoloogia basmului»), de la răufăcător până la falsul erou.

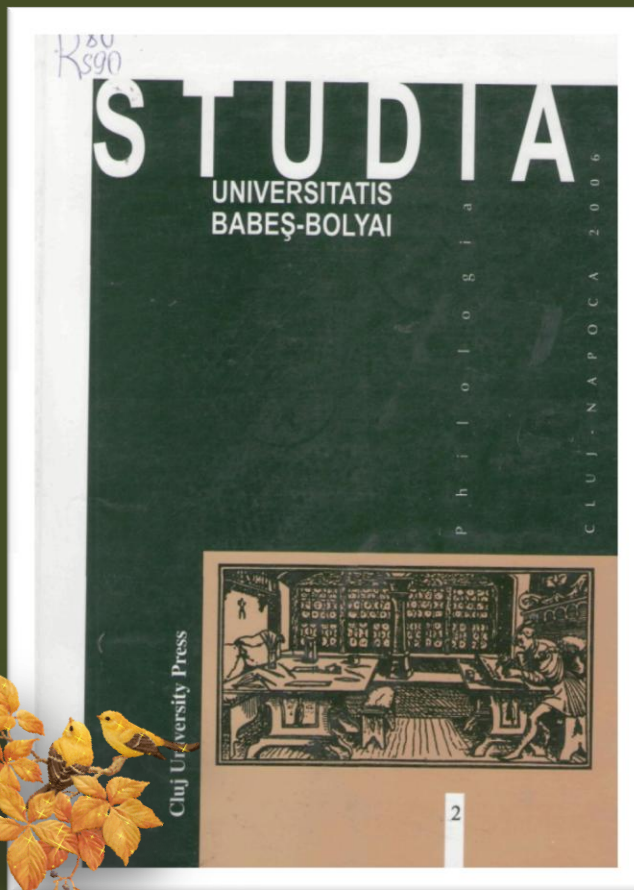
În *Poveștea porcului* rolul de modelator al universului epic este evolutiv de mai multe personaje, semnificații prestațiilor lor funcționale diferențindu-se de la caz la caz. Urmind ordinea cronologică a acțiunii basmului, constatăm că primul personaj care îmbracă haina eroului civilizator este baba, în momentul când execută funcția trimițătorului, exprimată cu multă franchețe: «Ia, mine dimineată, cum s-a amii de ziua, să te scoli și să apuci încotro-i vede cu ochii; și ce ți-a ieși înainte înți

și-ntii, dar a fi om, da'șerpe, da', în sffrșit, orice altă jivină a fi, pune-o în traistă și o adă acasă; vom crește-o și noi cum vom pute, și acela să fie copilul nostru» [1, p. 110]. Anume baba este personajul care determină schimbarea stării de fapt inițiale, reductibilă schematic la faptul că «nu aveau copii». Decizia și insistența ei de a găsi și de a înfia «orice jivină» remediază aproape imediat, grație supușeniei și complicității moșneagului, lipsa copiilor. Cel «mai ogriț, mai răpănos și mai răpănos» purcel devine, în special datorită eforturilor babei, un odor «chipsos, ... hazliu, ... gras și învălț ca un pepene» [1, p. 111]. Caracterul modelator al acțiunilor acestui personaj este relevant direct, prin descrierea fără echivocuri, progresul fiind indubitabil.

Un alt erou civilizator, în *Poveștea porcului*, este chiar Făt-Frumos, fiul de împărat, prefăcut prin «drăcăriile» hircii în purcelul «cel ogriț, răpănos și răpănos». Făt-Frumos se manifestă în această ipostază în momentul când se angajează să facă podul de la casa bătrînilor pînă la curțile împărătești și obține dreptul de a se căsători cu fata împăratului. Redimensionarea lumii, și în cazul babei, și în cazul porcului, are un sens dublu: concret-senzorial/material și metafizic. Or, metamorfoza cantitativă antrenează schimbarea calitativă a coordonatelor lumii basmului: de exemplu, construirea podului de către Făt-Frumos și căsătoria cu fata împăratului anulează sfingoasa alternativă «oferită» de împărat ghinionistilor «feciori de crai și de împărați», care «n-a(u) făcut nici o ispravă».

Dinamismul acțiunii poveștilor lui Creangă derivă din și, concomitent, determină tentația obsesantă de depășire a condiției date, tentație ce «curtează» cu insistență și cucerește personajele-cheie. Dorința de perfecționare a lumii, conștientizată într-un moment aparent static, de fals echilibru, explică atît Îndemnul împărătesei-mame adresat împărătesei-force de a arunca în foc «uliea cea de porc», cît și acțiunea ulterioară a tinerei soții. De altfel, episodul

ION CREANGĂ ÎN PUBLICAȚII PERIODICE



STUDIA UNIVERSITATIS BABEȘ-BOLYAI, PHILOLOGIA, LI, 2, 2006

ASPECTS OF THE POETIC SEMANTICS IN THE TEXTS OF ION CREANGĂ'S "TALES"

VICTORIA JUMBEI

ABSTRACT. *Aspects of the poetic semantics in the texts of Ion Creangă's "tales".* This article is meant to reveal the functional role of certain metaphorical structures and to identify, at the same time, the textual modalities of conveying the meaning in Ion Creangă's fairy tales and stories.

1. The purpose of the following analysis is an overall taking into account of certain metaphorical structures in Ion Creangă's fairy tales¹ and stories, the next step being to specify their functional role in the text. Discussing such a theme is conditioned by our own attitude towards the texts. If we look at them as simply a conglomerate of metaphors without any direct reference to the texts, the intellectual effort remains superficial, and we risk losing ourselves in insignificant generalities or formulating generous appreciations. To neglect the important role of the metaphors in Creangă's work and their function within the text would mean to go back to the moment of simplifying labels or to a fragmentary method. We assume that, in the texts, the metaphorical structures are organised in fascicles that reflect and detail the orientation of a certain technique of the texts.

2. Starting from these objectives, we will make a very important distinction² between the *metaphor at the language level* and the *metaphor at the meaning level*³ or the *metaphor of the text*. Without making such a distinction, Blaga intuited the existence of two radically different structural types of metaphors: "plasticizer", which is produced "within the language by associating two facts, more or less alike, both of them being at the language level; things imagined, lived or thought"⁴; and "revealing" which "tries to reveal a «mystery» through means available in the concrete world, sensitive experience and imaginary world"⁵. Speaking of this fundamental intuition, it needs to be added, in the spirit of the integralism, that in the metaphors at the

¹ I chose the word "tale" for methodological reasons, the purpose being to include examples taken from both fantastic stories and fairy tales.

² The distinction was elaborated in many studies (1987; 1996; 1997; 2002) by M. Boreică based on the language theory created by E. Coseriu and the philosophy of metaphor proposed by L. Blaga.

³ See also L. Zagaevschi *Despre stadiul metaforei ca funcție textuală în lingvistica textului*, in "Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Philologia", XLVI, 2001, no.4, p.77-88.

⁴ L. Blaga: "Geneza metaforei și sensul culturii", in *Trilogia culturii*, București, Editura pentru Literatură Universală, 1969, p.276.

⁵ *Ibidem*, p.279.

ION CREANGĂ ÎN PUBLICAȚII PERIODICE



În răstimpul menționat, de exercitare intensivă a spiritului critic, mentorul junimist su-pune examenului său învățământul (manuale, metode), ortografia, gramatica și lexicul (etimologismul și purismul latinizărilor, italianismul, germanismul, pumnismul), extremismul naționalist și încălcarea principiului „naționalitatea în marginile adevărului”, pedantismul în jurnalistică și știință, „beția de cuvinte”, erudiția falsă ori aproximativă și, nu în ultimul rând, versificările lipsite de valoare estetică, dar cu pretenție de poezie. În perimetrul spiritului critic derivat din teoria „formelor fără fond” se așază și *denunțarea sistematică a confuziei de valori*, precum și — ca îndreptar — *disocierea valorilor*, pe care criticul și teoreticianul literar o propune în vederea disocierii valorii *estetice* de cea științifică, filozofică, politică, morală, didactică și a statuării ei ca obiect al poeziei (și, prin extensie, al literaturii în ansamblu) și al criticii. Conceptul de poezie, elaborat în amplul studiu *O cercetare critică*, și cel de critică estetică — pe care Maiorescu este cel care o întemeiază la noi — reprezintă o replică salutară la anomaliile constatate. Sînt, astfel spus, îngemănate cu ofensiva împotriva „neadevărului”, confuziei și diletantismului și poartă, ca toate intervențiile lui Maiorescu, amprenta „suflului de temeinicie” pe care, potrivit lui Vianu, „Junimea” îl aduce în cultura română.

Poveștile lui Creangă*

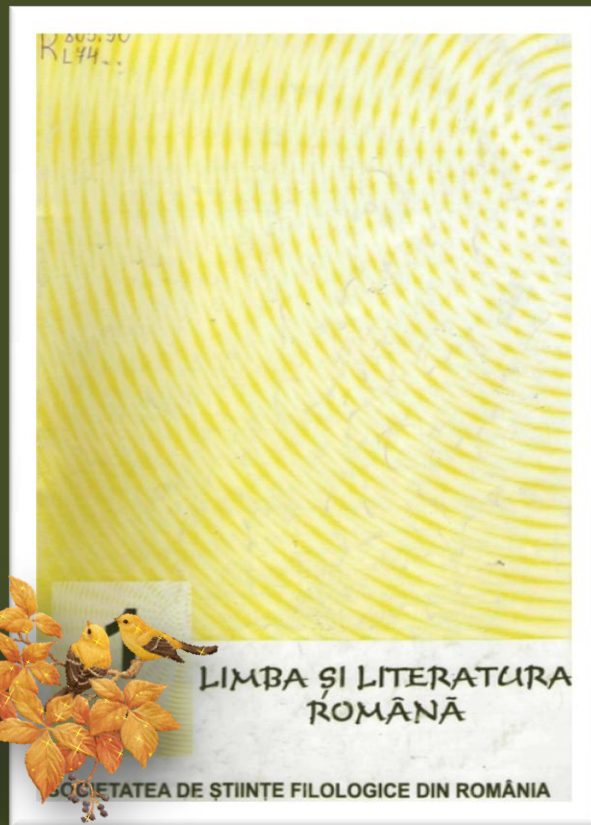
IOANA BOT
Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca

Ciclu de scrieri în proză, inspirate de teme folclorice, *Poveștile* au fost publicate de autor în periodicele vremii, precum și în manuale destinate învățământului primar. Reunite într-un singur volum doar cu titlu postum, sumarul acestuia s-a augmentat de la o ediție la alta, ajungînd să cuprindă, cel mai adesea sub titlul de *Povești (și povestiri* toate textele lui Creangă care nu aparțineau nici ciclului *Amințirilor din copilărie*, nici unui alt gen precis definit (precum *Correspondența*, de pildă). De aceea, elementul de fantastic sau de fabulos ori inspirația folclorică, întrucît nu sînt caracteristice tuturor respectivelor scrieri, nu pot servi drept parametri generali în caracterizarea ciclului. Fără îndoială că elementul comun este de ordin stilistic, chiar dacă exegeza întîmpină serioase dificultăți în a-l analiza și pe acesta ca atare. Dar situația este mult mai generală în ceea ce privește receptarea *Poveștilor* (și a întregii opere a lui Creangă), aflate mereu într-o situație ambiguă, fie că este vorba de raportul dintre folcloric și cult, de inspirație populară și de inovație individuală, de fantastic și de nuvelistic, de fabulos și realist etc. Una dintre cele mai celebre cărți ale literaturii române clasice continuă să fie o problemă în istoria recepțiilor.

Dar *Poveștile* lui Creangă așa își și încep destinul în posteritate: receptate cu delicii de o societate intelectuală, rafinată (Junimea, unde unele au fost de altfel citite la vremea respectivă), ele intră în conștiința publicului larg ca o operă extrem de accesibilă (de la întrebuintarea ei ca literatură pentru copii pînă la lecturi ezoterice — ca aceea a lui Vasile Lovinescu), cu valențe particulare de reprezentativitate pentru un filon etnic românesc. Vladimir Streinu are dreptate identificînd în această complexitate a *Poveștilor* indicul genului scriitorului, care, „știind că scrie pentru oameni în vîrstă, diferențiați ca tip colectiv și individual, a folosit conturul social-țărănesc, etnic și

* Material redactat pentru *Dicționarul analitic de opere literare românești*, coordonat de Ion Pop, volumul III (M — P), ediție nouă, revizuită, în curs de apariție la Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2003.

ION CREANGĂ ÎN PUBLICAȚII PERIODICE



STIL, COMPOZIȚIE

Actualitatea unui mare clasic: Ion Creangă — valori stilistice

Prof. MARIA DRĂGAN
Liceul Pedagogic, Tulcea

Arta lui Creangă nu imită și nici nu transfigurează fenomenele lumii, ci le acceptă ca pe un dat obiectiv, prelungindu-le valabilitatea din efemerul cotidian spre eternul artistic. Ceea ce conferă povestitorului faima este fondul de caldă și generoasă umanitate care străbate din paginile scrise de el. Mai ales poveștile cuprind imagini și chipuri dintr-o lume reală, privită cu un pătrunzător simț al observației, atât în înfățișările ei exterioare, cât și în dinamica sa launtrică.

G. Ibrăileanu afirmă că scriitorul este atât de realist, încât „unele dintre poveștile lui sînt aproape lipsite de miraculos, iar altele au aceea specie de miraculos care îngăduie povestitorului să-i înzestreze pe eroii săi cu însușiri sufletești și trupești peste măsura omenească. Iar creațiilor pur fantastice, ca zmeii și celelalte, Creangă le imprumută o viață curată omenească, și anume țărănească, îi amestecă cu desăvîrșire în mediul vieții de toate zilele din Humulești și-i tratează pe un picior de perfectă egalitate.”

Poveștile lui Creangă reflectă o lume reală, cu concepțiile de viață specifice. Este lumea satului de odinioară, sînt concepțiile țaranului român călăuzit de ideea binelui, a frumosului, a dreptății. Sînt reacțiile sale de bun-simț, de umor sănătos, dar și o atitudine demnă, fermă în fața încercărilor, oricîți de grele, prin care i-a fost dat să treacă de-a lungul timpului. Din această aspră experiență au rezultat acele adevăruri generale ale vieții țaranului român care pot fi descoperite sub diversele ipostaze caracterologice ale personajelor de tip fabulistic. Feciorii caprei se comportă ca niște țărani care cumpănesc lucrurile, fiecare după mîntea pe care o are: iedul cel mare:

— Ei, vedeți... dacă mă potrivește eu vouă? Nu-i mîmnea, nu-i mîmnea. D-apoi cine-i dacă nu-i ea? Că doar și eu am urechi. Mă due să-i deschid.

În timp ce iedul cel mic reacționează altfel:

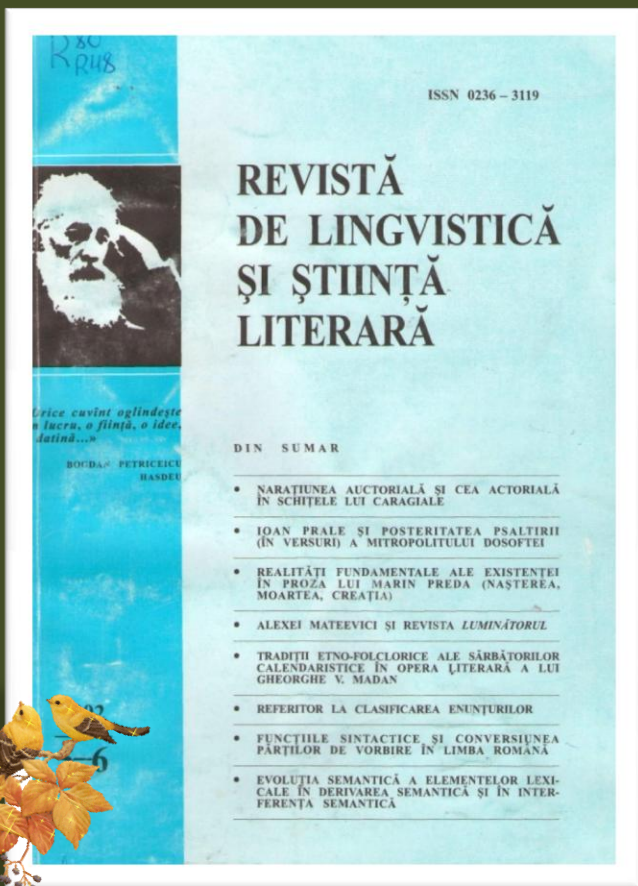
Bădica, bădica! ascultați-mă și pe mine! Poate mai de apoi a venit cineva și a zice: Deschideți ușa / Că vine mătușa! Și-apoi voi trebuie numaidecît să deschideți? D-apoi nu știți că mătușa-i moartă de cînd lupii albi și s-a făcut oale și ulcioare, sărmana?

În această poveste se desfășoară o adevărată dramă umană cu reflexul unei morale, în care triumful ideii justiției se întruchipează în imagini artistice de o sugestivă plasticitate. În episodul în care capra își plînge soarta de *văduvă sărmană*, ea nu se lasă însă într-atît copleșită de durere, încît să nu urmărească pedepsirea crimei:

— Ia las' că l-oi învăța eu! Dacă mă vede că-s-o văduvă sărmană și c-o casă de copit, apoi trebuie să-și bată joc de casa mea și pe voi să vă puie la pastramă? Nici o faptă fără plată, ticălosul și mangostul! Încă se rînjea la mine cîntodată și-mi făcea cu mîseaua... Apoi doar nu-s de-acelea de care crede el, n-am sărit peste garduri niciodată, de cînd sînt eu. Ei, taci, cumetre, că te-oi doborîla eu! Că mine țî-ai pus boii în plug? Apoi ține mîntea că ai să-i scoți fără coarne!

Există în fragmentul următor un schimb de replici remarcabil prin jocul de nuante psihologice ale celor două personaje:

ION CREANGĂ ÎN PUBLICAȚII PERIODICE



În *Veneția* opoziția *efemer/peren, natură/cultură* anunță tema înmormințării marilor civilizații din *Memento mori*, pindite de dușmanul răbdător și fără de iertare, timpul.

Izvorul, semn al eternei curgeri, este nelipsit din poemele eminesciene. Dulce și dureros în *Făt-Frumos din tei*, creind o metarealitate în *Călin*, izvorul devine un simbol al începuturilor, al făcerii în *Luceafărul*:

Și din a chaosului văi
Jur împrejur de sine
Vedeă, ca-n ziua cea diată
Cum izverau lumine

Cum izvorind îl înconjur
Ca niște mări de-a-notul
El zboară, gînd purtat de dor
Pin piere totul, totul.

Muzica izvoarelor îl urmărește obsedant pe poet: „zdrumicate”, coborînd în „ropot dulce” în *Călin*, căzînd „cu zgomot” în *Mai am un singur dor*, plîngînd în *Sara pe deal*.

Valorosul studiu etnologic *Pămînt și apă*, aparținînd lingvistului ieșean Petru Caraman, dezvoltă celebra sintagmă „pămînt și apă” din *Scrisoarea III*, sintagmă care trimite la substratul magic al unui rit mediano-persan⁴. A da „pămînt și apă” înseamnă „a supune țara”, conform — după Frazer — unei practici magice: a păstra mostra de pămînt și apă ca pe un prețios zălog, *pars pro toto* al ținutului supus.

Amplitudinea sensurilor simbolice ale imaginii apei, perspectiva etnologică fascinantă invită la descifrarea metaforelor din universul eminescian, metafore-structuri ale mitului personal al poetului.

Personaje fantastice în poveștile lui I. Creangă

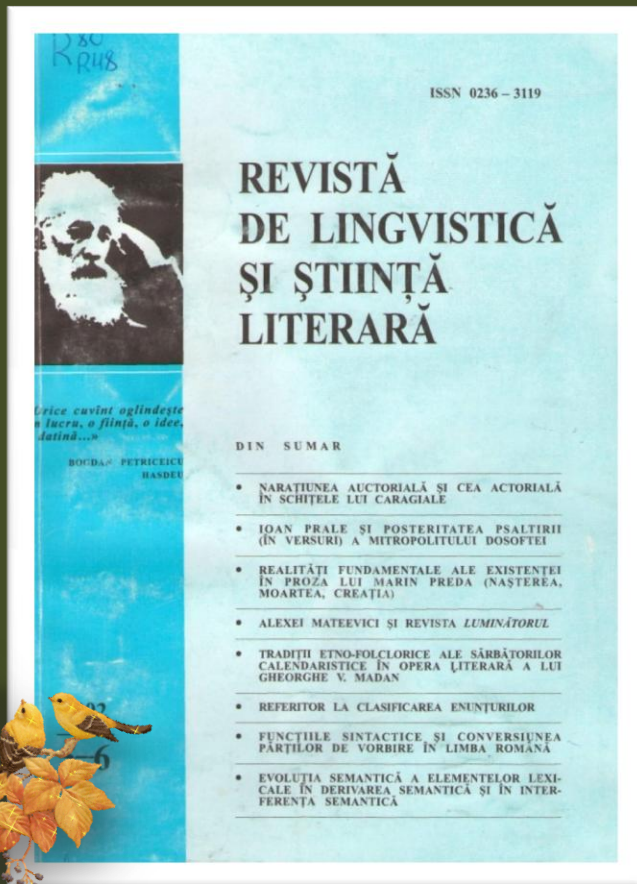
Prof. PETRE MILU
Școala Nr. 2, Bușteni

În trei dintre poveștile lui Ion Creangă — *Dănilă Prepeleac*, *Povestea lui Stan Pățitul* și *Ivan Turbincă*, apărute în această ordine în *Convorbiri literare* din Iași — artistul introduce în acțiune, alături de personaje pămîntești (țărani din lumea satului românesc) personaje fantastice, venite din altă lume, din lumea dracilor, conform zicalei populare: „unde nu-și viră dracu coada”. În aceste povestiri, dracul (diavolul, necuratul, uciga-l toaca, Scaraoschi și alte denumiri date de popor) este un personaj fantastic, în sensul că fără prezența sa nici acțiunea povestirii și nici risul (hazul întâmplărilor) nu sînt posibile. La aceste elemente componențiale se adaugă rezolvarea fericită a conflictului în favoarea personajului principal: Dănilă Prepeleac, Stan Pățitul și Ivan Turbincă.

La o privire mai atentă, Dănilă Prepeleac poate fi o ipostază a lui Păcală. Personajul lui Creangă e tipul țaranului sărac, într-o primă fază, dar și „nechitit” la minte, o adevărată intruchipare a prostiei omenești atunci cînd se lîmbă boii pe car, carul pe capră și capra pe gîscă. Dar în momentul în care pare iremediabil pierdut, fără putință de salvare, se produce fantastica lui „metamorfozare”, cîștigînd tocmai ceea ce îi lipsea — istețimea —, cu ajutorul o ireia nu numai că va reuși să iasă victorios în conflictul direct și dificil cu dracii, dar se va și îmbogăți.

⁴ Petru Caraman, *Pămînt și apă*, Iași, Junimea, 1984.

ION CREANGĂ ÎN PUBLICAȚII PERIODICE



REVISTĂ DE LINGVISTICĂ ȘI ȘTIINȚĂ LITERARĂ, 2002, nr. 5-6

VICTORIA ȘTEFĂNIGĂ
Institutul de Literatură și Folclor
(Chișinău)

MARK TWAIN ȘI ION CREANGĂ:
DOUĂ DESTINE LITERARE

Ținem să relevăm din capul locului că operele acestor doi scriitori, atât de diferiți în multe privințe, au avut un destin literar oarecum comun: subapreciate și chiar neglijate sub aspectul valorii lor literare de către unii contemporani, au fost apoi ridicate la rang de capodopere clasice de către posteritate.

Studiile critice din timpul vieții scriitorului nu îl prezintă pe Samuel Langhorne Clemens într-o lumină prea favorabilă, nici ca om, nici ca scriitor. Ca om i se reproșează egocentrismul, lipsa manierelor elegante; ca scriitor, a fost deseori caracterizat de contemporanii săi ca fiind „barbar”, un bufon vulgar.

Să ne amintim că suntem și „Homo Ridens” și să reluăm lectura operei lui Twain, începând cu *Aventurile lui Huckleberry Finn*. Arta sa scriitoricească se manifestă aici pe deplin, motivul fiind, probabil, descrierea vieții de pe bătrînul Mississippi, acest stil de viață era singurul cu care Twain era familiar și poate din această cauză el simte că îl poate descrie la modul cel mai veridic. Tendința sa naturală spre caricatură și extravaganță apare în descrierea cu o seriozitate candidă, a copilăriei unui băiat. Huck Finn a luminat copilăria multora dintre noi.

Aventurile lui Huckleberry Finn a fost de la bun început o carte controversată. Faptul că o operă literară scrisă cu peste o sută de ani în urmă încă generează dezbateri intense în presă și în mass-media în general e de-a dreptul surprinzător. Cu atât mai mult cu cât romanul a fost canonizat acum vreo 40 de ani. Dar, de fapt, această „sanctificare” și argumentele care au stat la baza ei fac din *Aventuri* o operă atât de discutată.

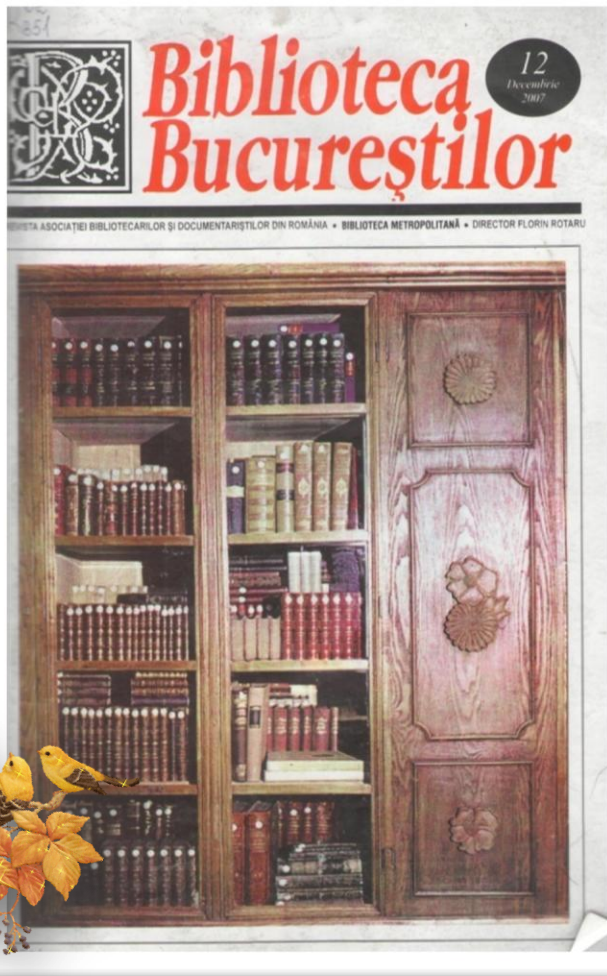
Primirea făcută romanului, în momentul apariției sale, este descrisă pe larg în două studii. Primul a fost *The Publication and Reception of Huckleberry Finn in America*. Autorul lui neavînd acces la multe reviste și critici din secolul al XIX-lea, credea că *Huckleberry Finn* în America nu a primit de fapt nici o critică la vremea sa” [1, p. 266], dar el menționează și faptul că, atunci cînd există, critica adversă se bazează mai mult pe acuzații morale decît artistice.

Al doilea studiu *The Reception of Huckleberry Finn in the United States, 1885-1897* [...], este foarte documentat și oferă o listă completă numeroaselor reviste și ziare în care au apărut comentarii asupra romanului.

Pentru a avea o imagine clară a impactului produs de *Aventuri* în momentul apariției, trebuie să revedem argumentele pro și contra acestei opere literare. Cele mai multe comentarii asupra operei au apărut în ziarele din cinci orașe: Boston, Hartford, New York, San Francisco și Springfield. E util să prezentăm concluziile acestor articole în ordinea apariției lor, în acest fel reconstituind evoluția criticelor la adresa romanului.

Primul articol, publicat chiar înainte de apariția cărții, a fost cel din *The Herald* (1 februarie 1885, Boston) care, analizînd capitolele ce apăruseră în revista *The Century*,

ION CREANGĂ ÎN PUBLICAȚII PERIODICE



Istoria cărții

G. CĂLINESCU ION CREANGĂ



Ion Creangă

G. Călinescu,
Ion Creangă (Viața și opera),
ediție nouă revăzută,
Editura pentru Literatură,
București, 1964

Ca și în cazul lui Eminescu, am încercat a face portretul lui Creangă interpretind documentele. N-am făcut descoperiri noi, afară de puține (de acum înainte nici nu se mai pot afla decât doar precizuni de date), dar pricepătorul în materie își va da seama, credem, de felul nostru de a citi și de al altora. Judecățile asupra operei le-am unit cu narațiunea bibliografică într-un portret totalitar, deoarece opera se află, intrucât îl privește pe Creangă, strâns legată de existența lui...

Se va zice, probabil, că și despre monografia eminesciană, că totul e „discutabil”. Iată o vorbă fără noimă. Orice propoziție din momentul formulării ei devine discutabilă, discutabilitatea și obiectivitatea fiind două noțiuni correlative. Nici nu mai poate fi îndoială că Creangă de aici este reprezentarea noastră, fiindcă el nu poate trăi decât pe rând prin opera de interpretare a fecăruia. Dar interpretarea aceasta e obiectivă, pentru că se bazează pe documente...

G. C.

Vladimir STREINU

... în afară de aceste judecăți critice, lucrarea d-lui Călinescu cuprinde partea propriu-zis biografică, evocarea figurii marelui povestitor în cadrul Moldovei, în cadrul Iașului, în cadrul „Junimii” și al familiei, relațiile sociale și literare prezentate mai ales în chipul particular cum înțelegea Creangă să le întrețină, în sfârșit un întreg mediu de viață care trăiește puternic în impresia cititorului. Fără îndoială autorul e prevăzută cu un admirabil dar de creație în materia istoriei literare. Folosirea documentului existent ca simplă cărmămidă într-un edificiu propriu și talentul de a evoca stările literare trecute fac parte din înzestrarea cea mai sigură a d-lui Călinescu. Din *Viața lui Ion Creangă*, paginile privitoare la cele două Moldove, una din dreapta Siretului, iar alta din stînga, paginile despre Pedagogia lui Creangă, despre Creangă, Eminescu și Junimea, sau acelea despre viața povestitorului din Țicău, sînt cu adevărat antologice, punînd stăpînire de oricare altele din *Viața lui Eminescu*.

Prefața la poveștile mele

*Iubite cetitoriu.
Multe prostii ai fi
cetti de când ești.
Cetește, rogu-te, și
ceste și, unde-i vedă că
nu-ți vin la socoteală, iē
pana în mână și dă și tu
altceva mai bun la iva-
lă, căci eu atîta m-am
priceput și atîta am fă-
cut.*

Autorial

Creangă în timp și spațiu

G. CĂLINESCU

Deși născut la Humulești, lângă apa Ozanei, deci la limitele din vale ale peisajului, povestitorul face parte dintr-o familie umană de „munteni” și a copilărit într-o geologie care se întinde pe malul stîng al Siretului. Din Maramureș în Transilvania și în Moldova, despărțite doar prin văile înguste prin care curg pieziș înspre Siret, printre pereți de stîncă grandioși, Moldova, Bistrița, Troțușul. Peisajul în care au trăit Coșbuc și Rebreanu nu este fundamental deosebit de acela în care a copilărit Creangă, și de altfel originea însăși a povestitorului este ardelenă. Munții sînt înalți, trecînd unori de două mii de metri. Cu toate astea, în afară de anume povirișuri rezeți, acești munți cu vaturile lor cupoliforme pe care le fac coborînd spre ape sînt accesibili. Nu avem de a face cu Alpii plini de prăpăstii, pe care ascensiunea e o aventură. Aceste promontorii solemne sînt locuite.

Dacă ar fi să caracterizăm locul în elementele sale, în primul rînd vine *piatra*, începînd cu stîncă și bolovanul și sfîrșind cu prundul. Romanticii de tipul Asachi au așezat pe Ceahlău imaginare cetăți fantastice, iar noi ne-am aștepta ca aici să găsim un gust străvechi pentru sculptură și vagi figuratii de soul aztec. Însă muntele e calcaros și friabil, și mai puternică decît el este apa. În părțile lui mai dulci e acoperit de pășune, și prin urmare atenția omului e îndreptată mai ales spre această suprafață, interesînd economia lui. Unele mituri circulînd în folclor privesc eroizimea, desprinderea bolovanilor din munți. Muntele e un loc de retragere, cu un sistem de trecători dificile; un sentiment al solidității crucei lapidare asupra altor elemente nu produce.

În schimb, *apa* e forța impetuoasă și revoluționară care-și taie drum printre pereți de piatră, tîrînd după sine bolovanii și copacii, factorul fluent. Rezervorul de la Bicaz n-a făcut decît să accentueze caracterul de lagună muntoasă al acestei regiuni, lăfînd și

ION CREANGĂ ÎN ARTĂ

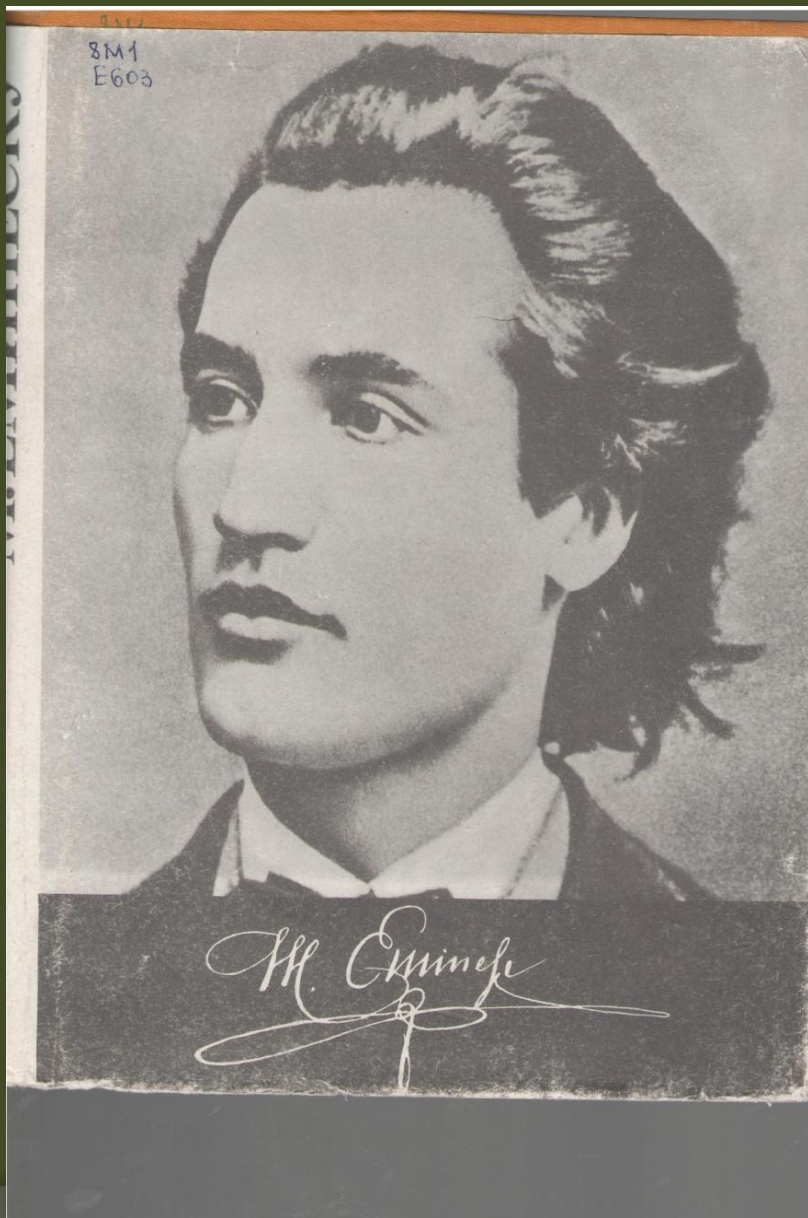


60



61

ION CREANGĂ ÎN ARTĂ



Таблю де М. Греку.

Картина М. Греку.

Tableau de M. Greco.

Май нимень ну май вэзу пе Еминеску фэрэ
Крянгэ ши пе Крянгэ фэрэ Еминеску.

Г. Пану

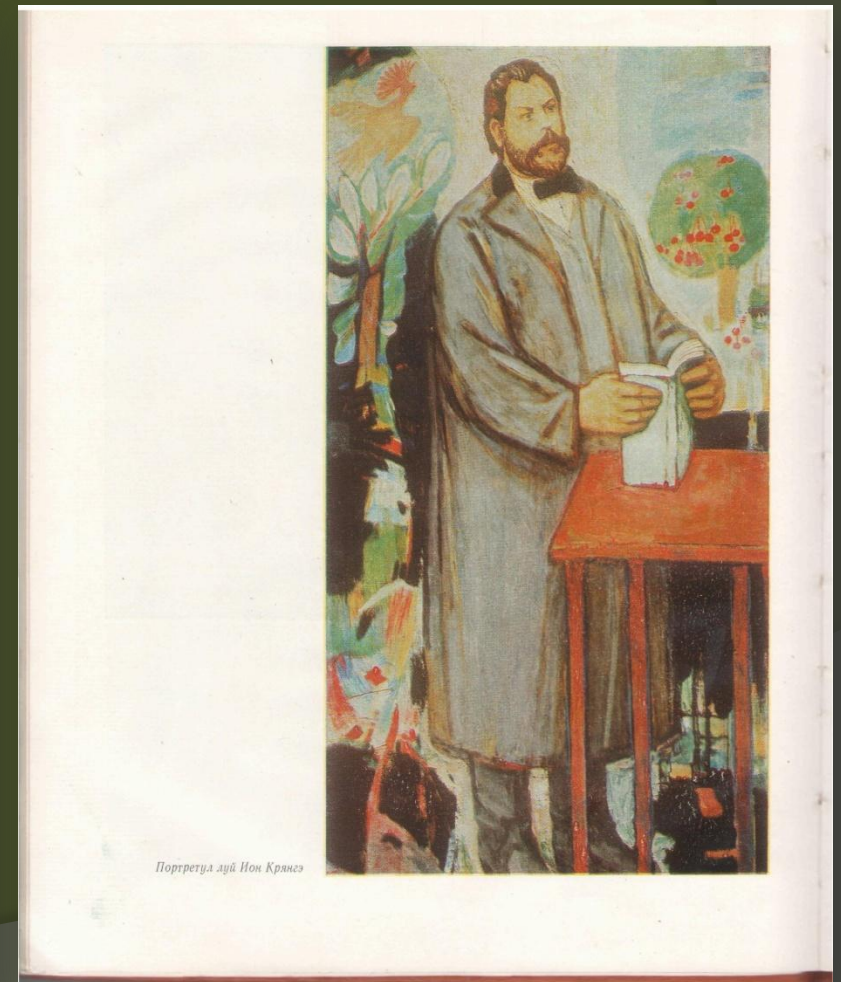
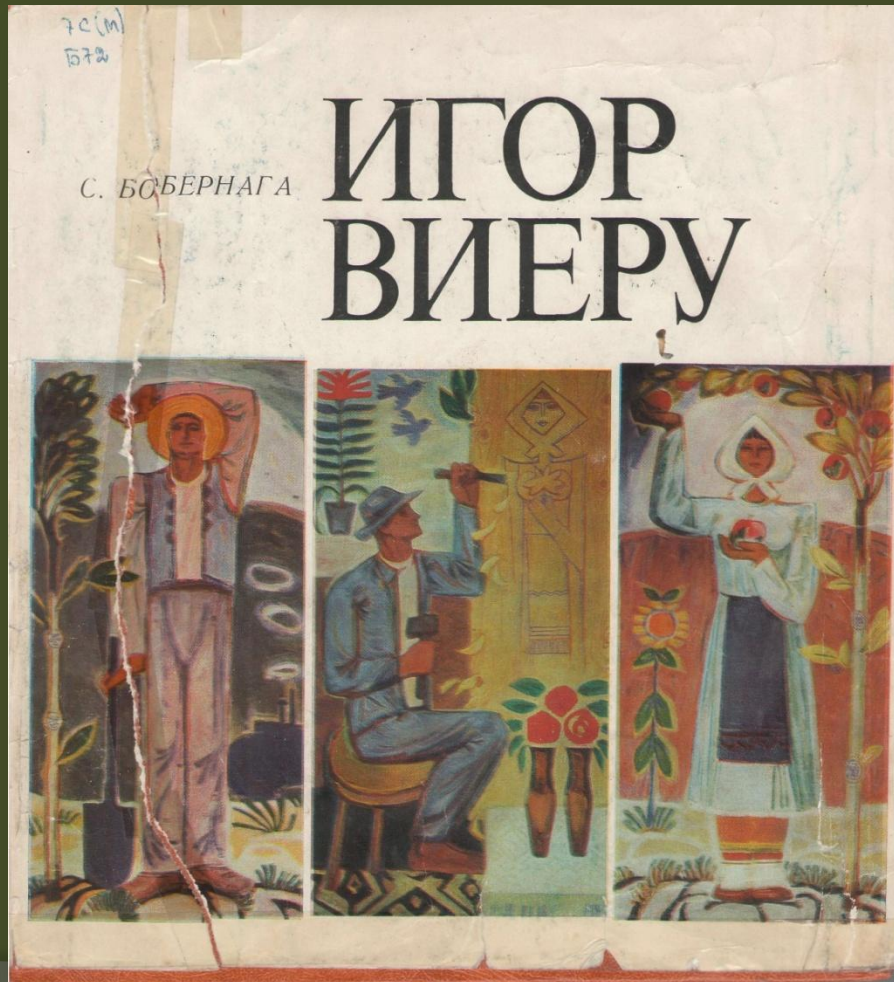
Почти никто не видел с тех пор Эминеску
без Крянгэ или Крянгэ без Эминеску.

Г. Пану

Presque personne n'a plus vu Eminescu
sans Kreanga, ou Kreanga sans Eminescu.

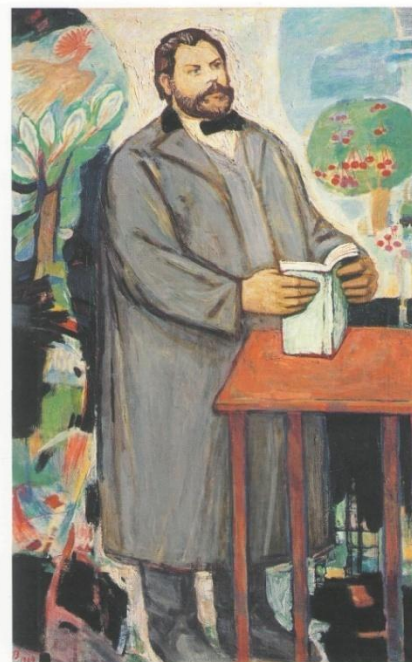
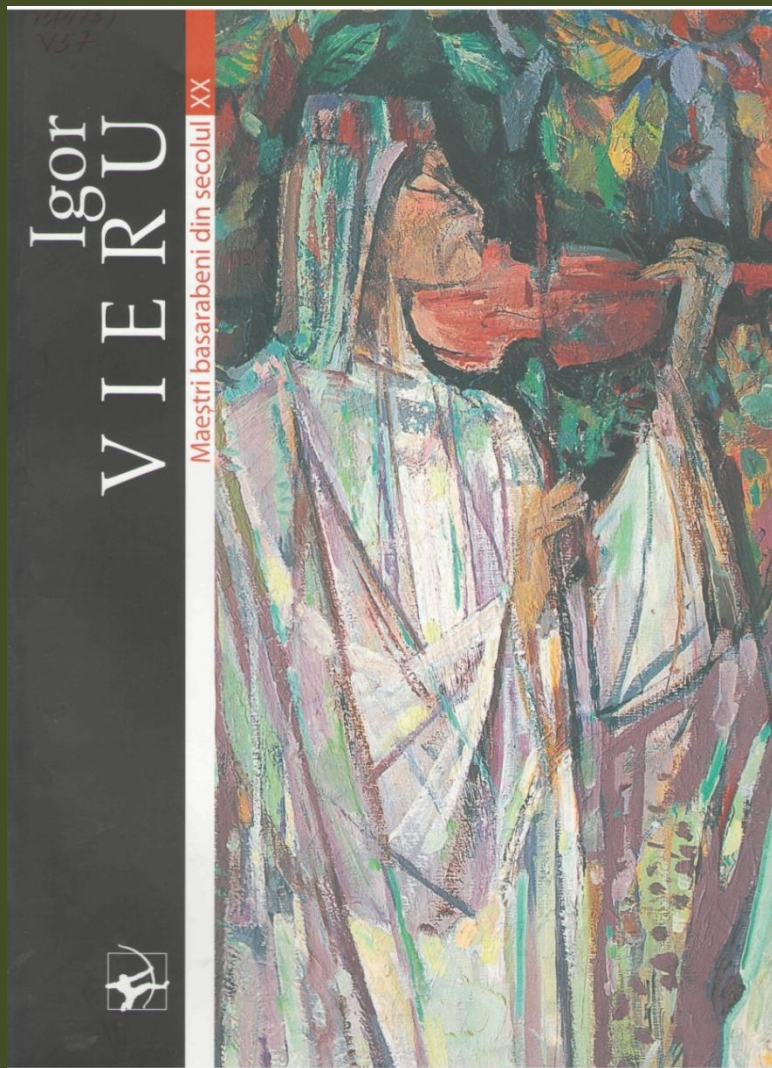
Г. Пану

ION CREANGĂ ÎN ARTĂ



Портретул lui Ion Creangă

ION CREANGĂ ÎN ARTĂ



Ion Creangă. 1969. Ulei pe pînă. 147 x 90 cm • Ion Creangă. 1969. Oil on canvas

ION CREANGĂ ÎN ARTĂ



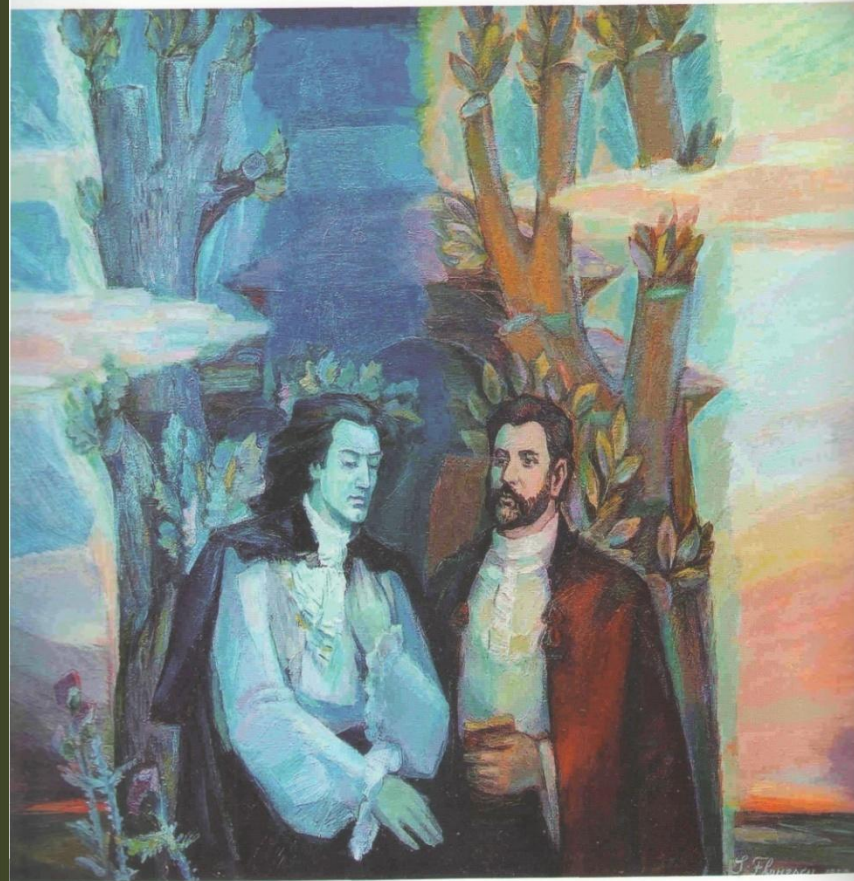
ȘTEFAN FLORESCU

«CĂLUGĂR» DIN BUCOVINA ÎN ARTA MOLDOVEI

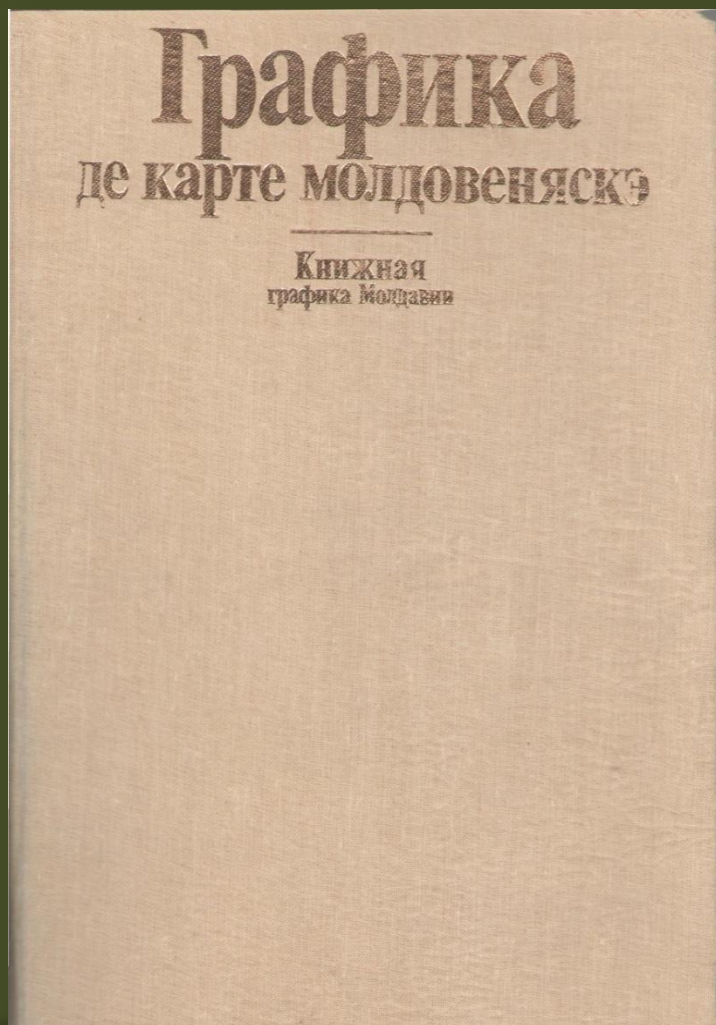
Colecția: «Pictori-inventatori în arta Moldovei, secolul XX-XXI»



ȘTEFAN FLORESCU: «CĂLUGĂR» DIN BUCOVINA ÎN ARTA MOLDOVEI



ION CREANGĂ ÎN ARTĂ



Графика де карте молдовеняскэ · Книжная графика Молдавии



**Брынзей
Борис Иванович**

Наск. ин 1930. Абсолвент ал Институтулуй де полиграфие дин Москва. Активизо ин домезул графийей де карте ши де шивает. А партиципат ла экспозиций републикане, унионале ши интернационале. Дипломант ал унор конкурсур републикане де арта а кршии. Дукторо емерит ал артелор дин РССМ.

•

Род. в 1930 г. Окончил Московский полиграфический институт. Работает в области книжной и станковой графики. Участник республиканских, всесоюзных и международных выставок. Награжден дипломами республиканских конкурсов искусства книги. Заслуженный работник культуры МССР.

1, 3, 4. И. Кригэ. «Урсул лискинт де еуде». Колекул, пажинь имижинате, ил., 1930, хирте, аквар.

2, 9, 10. Д. Кантемир. «Дескриера Молдовей». Фронт, ил., 1982, хирте, туш, пенел.

5, 6. И. Хиньку. Балладе епико-эроиче. «Томе Албишу». Фронт, ил., 1983, тозилка акуду.

•

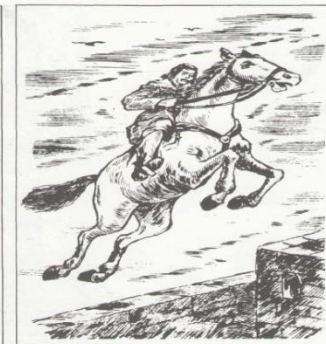
1, 3, 4. И. Кригэ. «Как лиса медведя обманула». Обл. разв., ил., 1980 г., б., акв.

2, 9, 10. Д. Кантемир. «Описание Молдавии». Фронт, ил., 1982 г., б., часть.

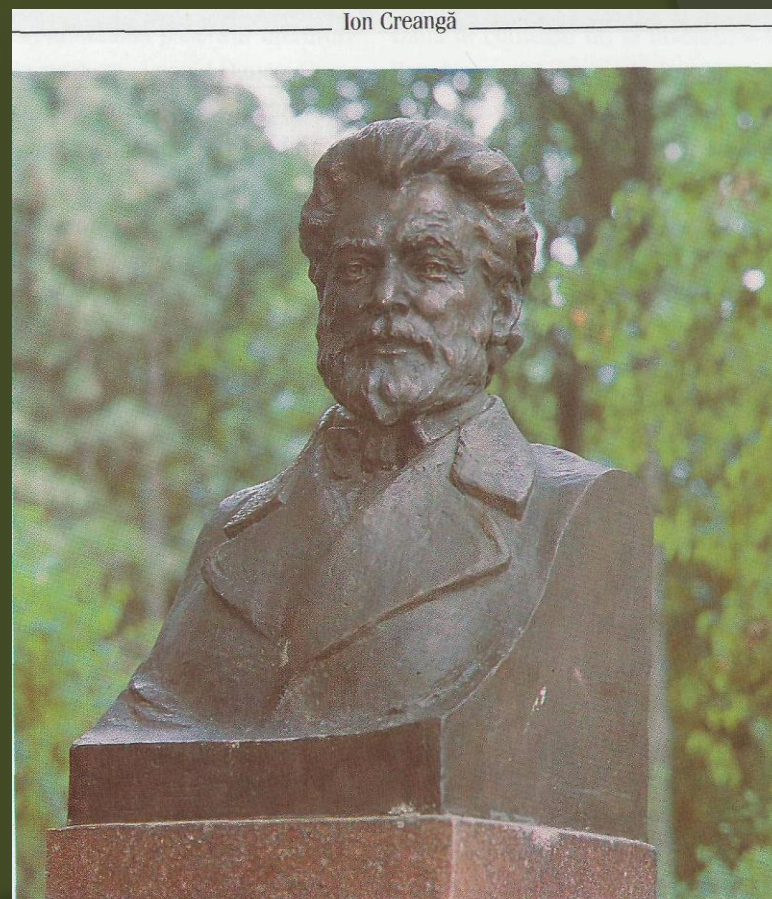
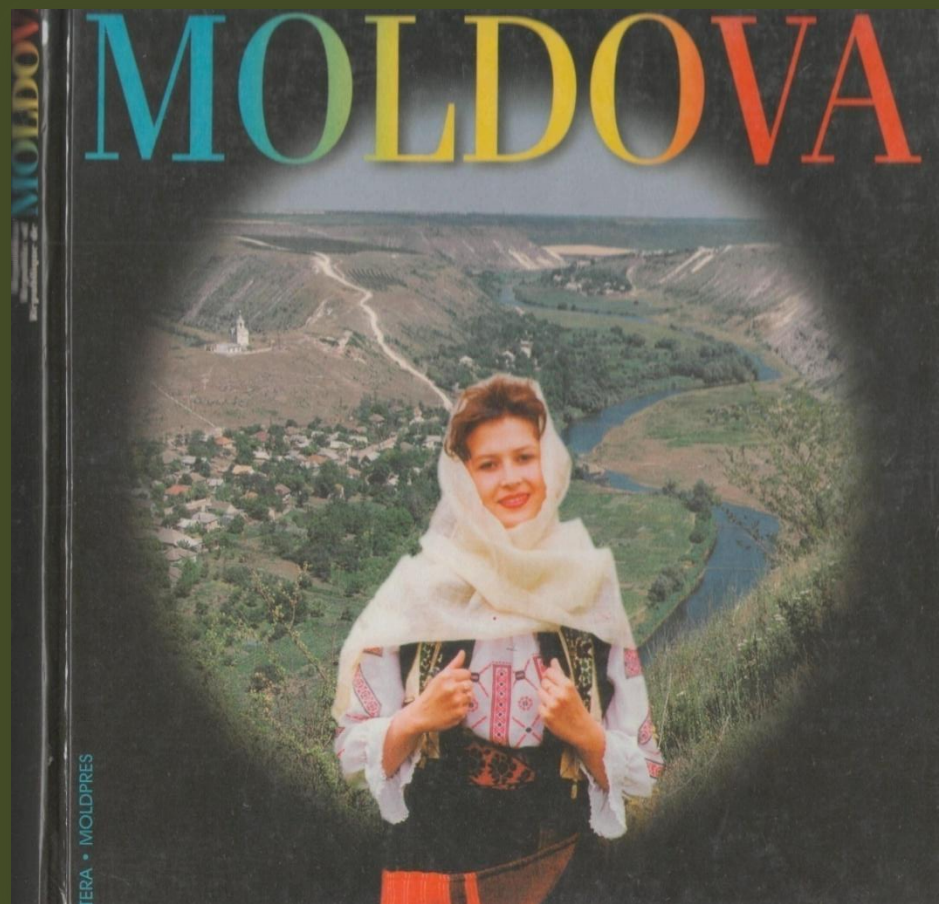
5, 6. И. Хиньку. «Молдавские баллады». Фронт, ил., 1983 г., сух. игл.



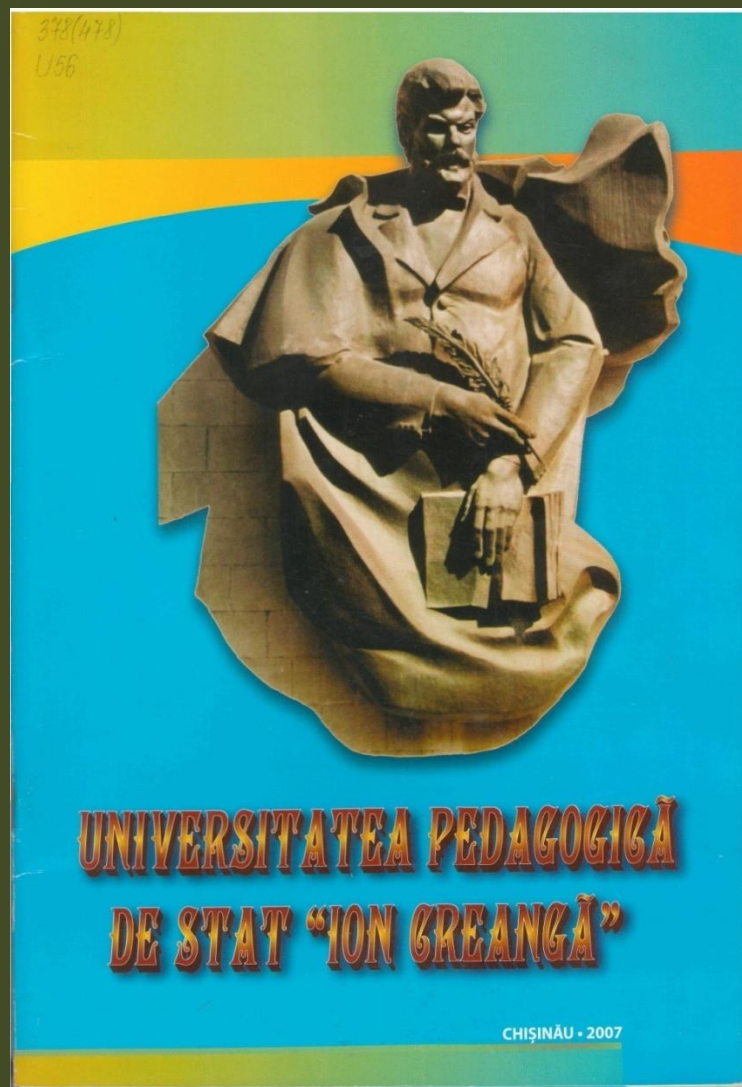
БРЫНЗЕЙ Б. И.



ION CREANGĂ ÎN ARTĂ



ION CREANGĂ ÎN ARTĂ



Autorelieful "Ion Creangă" este instalat pe fațada unui bloc al Universității Pedagogice de Stat "Ion Creangă" din Chișinău. Autori sunt sculptorul Valentin

Kuznețov și arhitectul Vladislav Kudinov. Este dedicat memoriei clasicului literaturii române - Ion Creangă.

Oraşul
vechi și nouThe Old
and New CityСтарый
и новый город

Chisinau

Text in Romanian, English, Russian



LITERA



Str. Ion Creangă. Se află în sectorul *Butucani*, fiind cuprinsă între zona industrială din valea Băcului și rondul de la intersecția străzilor *Calea Ieșilor* și *Vasile Lupu*. Are lungimea de aproximativ 3,5 km. La două mari intersecții se află *Piața D. Cantemir* și *Piața Unirii Principatelor*. A purtat inițial denumirea str. *Sculeni* (până în 1970), apoi ul. *Cernășenskogo*, cu varianta adaptată în limba română str. *Cernășeski* (până în 1990). Reprezintă un drum care lega între ele suburbiile *Butucanii Vechi*, *Butucanii Noi* și *Sculeni*. Și-a căpătat aspectul contemporan începând cu anii '50-'60, când se construiesc aici primele blocuri de locuit cu 4-5 etaje. După 1970 apar și edificii cu câte 9 și 15 etaje. Pe această stradă și în vecinătatea ei se află *Parcul Dendrariu*, *Universitatea Pedagogică Ion Creangă*, *Cinemaograful Flacăra*, *Biblioteca de informație tehnico-științifică*, *Piața alimentară Butucani*, librării, magazine de mărfuri industriale și produse alimentare. Denumirea actuală a străzii evocă numele lui *Ion Creangă* (1839-1889), scriitor clasic român, autorul celebrilor povestiri și povești: *Amintiri din copilărie*, *Soacra cu trei nurori*, *Capra cu trei iezi*, *Povestea lui Harap Alb* ș. a.

Ion Creangă str. se află în sectorul *Butucani* și este cuprinsă între zona industrială din valea Băcului și rondul de la intersecția străzilor *Calea Ieșilor* și *Vasile Lupu*. Are lungimea de aproximativ 3,5 km. La două mari intersecții se află *Piața D. Cantemir* și *Piața Unirii Principatelor*. Inițial, a fost numită *Sculeni* (până în 1970), apoi *Ul. Chernyshevskogo*, cu varianta adaptată în limba română *Cernășeski* (până în 1990). A fost un drum care lega între suburbiile *Butucanii Vechi*, *Butucanii Noi* și *Sculeni*. Strada a dobândit aspectul contemporan începând cu anii '50-'60, când au fost construite aici primele blocuri de locuit cu 4-5 etaje. După 1970 au apărut și clădiri cu 9 și 15 etaje. Pe această stradă și în vecinătatea ei se află *Parcul Dendrariu*, *Universitatea Pedagogică Ion Creangă*, *Cinemaograful Flacăra*, *Biblioteca de informație tehnico-științifică*, *Piața alimentară Butucani*, librării, magazine de mărfuri industriale și produse alimentare. Denumirea actuală a străzii evocă numele lui *Ion Creangă* (1839-1889), scriitor clasic român, autorul celebrilor povestiri și povești: *Amintiri din copilărie*, *Soacra cu trei nurori*, *Capra cu trei iezi*, *Povestea lui Harap Alb* ș. a.

в секторе *Буцуки* и охватывает промышленную долину Бăкуля и район перекрестка улиц *Калеа Иешilor* и *Василе Лупу*. Ее протяженность — приблизительно 3,5 км. Пересекается с пл. *Д. Кантамира* и пл. *Унирия Причипателор*. До 1970 г. называлась ул. *Скулени*. Вначале представляла собой дорогу, связывавшую между собой пригороды *Букуканий Векь*, *Букуканий Ноу* и *Скулень*. Свой нынешний вид улица получила с '50-'60 гг., когда здесь строились первые 4-5-этажные жилые дома. После 1970 г. строятся 9- и 15-этажные. На этой улице и вблизи нее расположены *Дендропарк*, *Педагогический университет им. И. Крянэ*, *кинотеатр «Флакара»*, *Научно-техническая библиотека Букуканий*, *продуктовый рынок* также книжные, продуктовые и промышленные магазины. Нынешнее название улицы связано с именем *Ион Крянэ* (1839-1889), классика румынской литературы, автора знаменитых сказов и сказок: «Воспоминания детства», «Сверчок с тремя невестками», «Коза и трое козлят», «Сказка о Аране» и др.



**Biblioteca Științifică
a Universității de Stat “Alecă Russo”
<http://libruniv.usb.md>**



AUTORI:
Gherda PALII,
Valentina TOPALO,
Silvia CIOBANU.

2012